

ІВАНЮК ДМИТРО ОЛЕГОВИЧ

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої
політики, професор, д.е.н., доцент
В.В. Лимар
« _____ » _____ 2023 р.

**ВПЛИВ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ НА СЕРЕДОВИЩЕ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Спеціальність 291 Міжнародні відносини регіональні студії та суспільні
комунікації

Магістерська робота

Науковий керівник:

Лимар В.В., в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої політики,
професор, д.е.н., доцент

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали/за шкалою ECTS/за національною шкалою)

Голова ЕК:

Кулявець В.Г., к.е.н.,

доцент

_____
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Іванюк Д.О. Вплив україно-російського конфлікту на середовище міжнародних відносин. Спеціальність 291 Міжнародні відносини регіональні студії та суспільні комунікації. Освітня програма «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного врегулювання». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2023.

Теоретична та практична значущість полягає у впровадженні в освітній простір теоретичного обґрунтування впливу україно-російського конфлікту на середовище системи міжнародних відносин. Основні положення та результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, а також при написанні курсових та магістерських робіт.

Ключові слова: міжнародні відносини, воєнний конфлікт, геополітичний простір, пропагандистсько-маніпуляційна діяльність, геополітична ідентичність.

Ivanyuk D.O. The impact of Russian-Ukrainian conflict on international relations. Speciality 291 «International Relations, Regional Studies and Public Communications». Study programme «International Communications and Mediation in Conflict Management». Vasyl' Stus Donetsk National University. Vinnytsia, 2023.

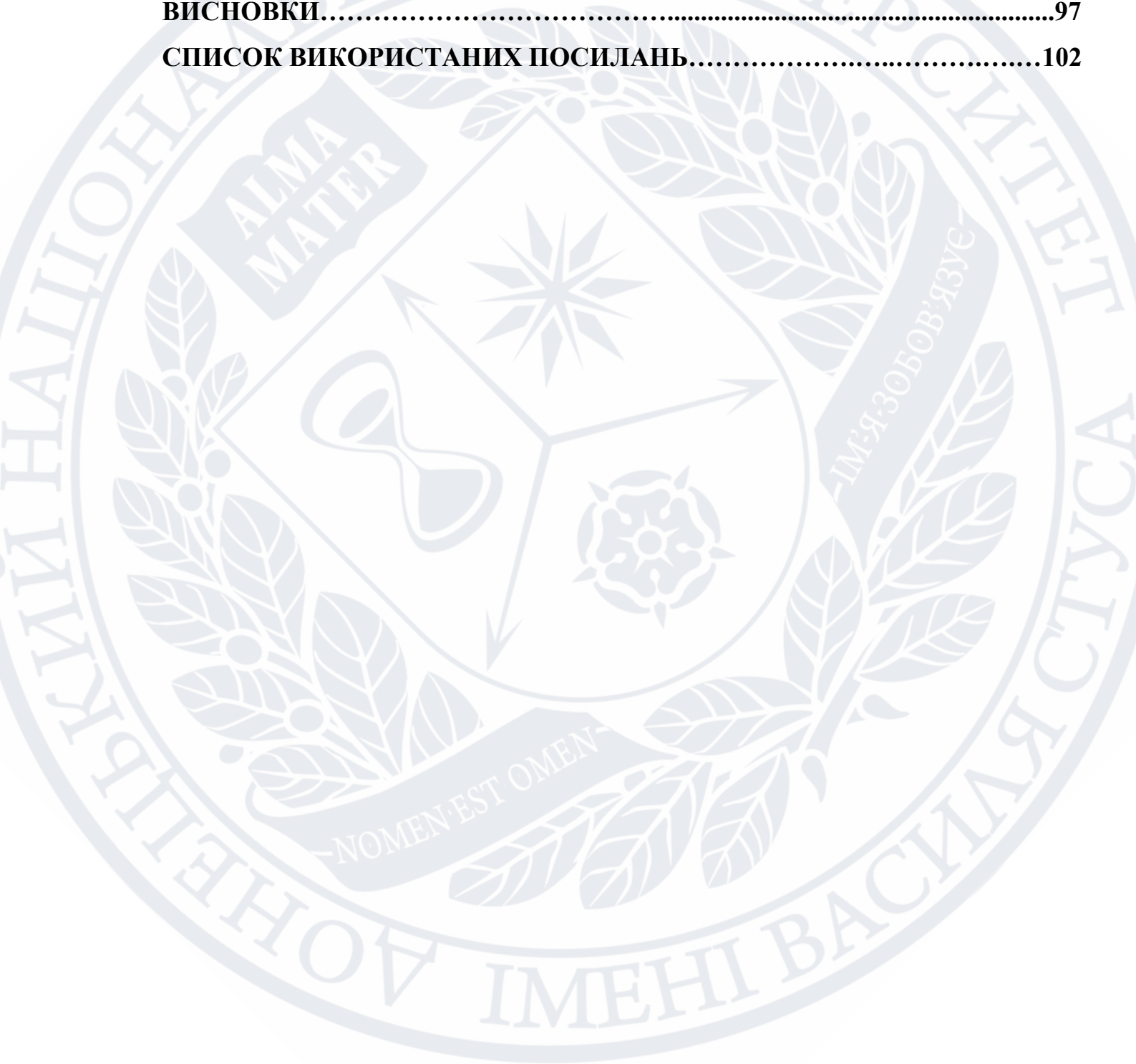
The theoretical and practical significance of the study lies in the introduction of a theoretical justification of the impact of the Ukrainian-Russian conflict on the environment of the international relations system into the educational space. The main provisions and results of the study can be used in the educational process of higher education institutions, as well as in writing term papers and master's theses.

Keywords: international relations, military conflict, geopolitical space, propaganda and manipulation activities, geopolitical identity.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ.9	
1.1. Роль України в геополітичному просторі ЄС.....	9
1.2. Україна у геополітиці США.....	18
1.3. Місце України в ООН.....	25
1.4. Україна в геополітичному плані Російської Федерації.....	44
Висновки до першого розділу.....	51
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИХ ВІДНОСИН.....	54
2.1. Становлення україно-російських відносин.....	54
2.2. Особливості формування україно-російських стосунків у постбіполярний період.....	55
2.3. Розвиток україно-російських стосунків на етапі 90-х років.....	58
2.4. Латентна форма образу ворога в україно-російських відносинах в період незалежності України.....	59
2.4.1. Технології формування образу України як ворога у російських ЗМІ.....	59
2.4.2. Україно-російський конфлікт та пропагандистсько-маніпуляційна діяльність російського медіа як чинник розпалювання міждержавної ворожнечі на сучасному етапі.....	60
Висновки до другого розділу.....	61
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ НА СЕРЕДОВИЩЕ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	63
3.1. Світовий порядок та зовнішня геополітика великих держав.....	63
3.2. Аналіз воєнно-економічних потенціалів великих держав на сучасному етапі.....	72
3.3. Втручання великих держав у регіональну безпеку.....	75

3.4. Наслідки україно-російського конфлікту в середовищі системи міжнародних відносин.....	81
3.5. Участь ООН та держав у врегулюванні військового конфлікту на території України.....	89
Висновки до третього розділу.....	95
ВИСНОВКИ.....	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ.....	102

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Складовою зовнішньої політики України є активна участь у міжнародних організаціях, які займаються вирішенням глобальних викликів у сферах безпеки, екології, економіки, демографії, продовольчої безпеки та інших. Україна виступає як важлива ланка у глобальній системі безпеки, а Організація Об'єднаних Націй є ключовою установою для координації дій у вирішенні глобальних проблем.

У контексті кризи в українсько-російських відносинах та проведення Російською Федерацією «гібридної війни» проти України, що сприймає прозапроєвропейський курс України як загрозу своїм національним інтересам у Центрально-Східній Європі, виникає необхідність активної роботи з формування сучасної європейської ідентичності України. При цьому важливо враховувати, що «геополітична ідентичність» України є динамічною та залежить від внутрішніх та міжнародних факторів.

Також важливо визначити геополітичні інтереси України та розробити чітку державну політику, включаючи стратегічне планування розвитку, визначення національних інтересів, позиціонування в міжнародних відносинах і системі безпеки, регіональне співробітництво, стратегію національної безпеки та оборони.

При формуванні своїх зовнішньополітичних пріоритетів кожна країна надає велику увагу своїм сусідам. Особливо це стосується суверенних держав, які виникли на колишніх теренах СРСР. Для них було складно встановити свою міжнародну позицію без підтримки від країн, що мають статус потенційних стратегічних партнерів та глобальних лідерів, а не просто регіональних акторів, зокрема Сполучених Штатів та провідних країн Західної Європи.

Сучасна незалежна Українська держава приділяє велику увагу розвитку співпраці з міжнародним співтовариством і встановленню свого позитивного іміджу як європейської демократичної і правової держави, а також як передбачуваного партнера у системі двосторонніх та багатосторонніх

міжнародних відносин. Першочерговим завданням є розвиток стратегічних міждержавних зв'язків зі світовими лідерами, зокрема Сполученими Штатами Америки.

Дослідження конфлікту між Росією та Україною з точки зору геополітичного підходу є дуже актуальним завданням. Аналізувати російську агресію проти України як втілення імперської політики може розкрити справжні наміри Росії, допомогти прогнозувати її можливі майбутні кроки і розробити стратегії для їхнього протидії. Крім того, аналіз різних варіантів трансформації сучасної міжнародної системи дозволить з'ясувати місце та роль України в цьому процесі. Слід відзначити, що, незважаючи на значну увагу, яку приділяють вивченню проблем трансформації сучасної міжнародної системи і імперської політики Росії вітчизняні та зарубіжні науковці, дослідження російсько-українського конфлікту в контексті зміни геополітичного балансу сил у світі залишається практично невивченим. З огляду на актуальність і сучасний характер цієї проблематики, на сьогоднішній день вона потребує наукового дослідження і обґрунтування

Україну у світовому геополітичному просторі досліджували такі вчені-політологи, як: О. Балацька, В. Войналович, О.С. Вонсович, В. Гіщинський, Т.В. Ігнат'єва, С.Л. Катаєв, В.О. Костенко, В.В. Коцур, О.В. Кукуруз, С. Лавриненко, М. Лозинський, С. Мартинюк, М.Г. Окладна, Л.В. Перевалова, С. Прийдун, О.П. Реєнт, Н. Ржевська, О. Ручко, С.В. Савойська, О. Самойленко, Ю.О. Седляр, В.В. Слюсаренко, С.П. Сосько, О.М. Суходоля, Є.М. Терехов, І.Я. Терлюк, В.Г. Ціватий, П.П. Черник, Т. Чухліб, Л.В. Шевчук, О. Шморгун, Г.П. Щедрова, В.М. Ярошенко та ін.

Роль України в ООН досліджували науковці: Алмаші І. М., Бершеда Є. Р., Бруз В. С., Головченко В. І., Зельманович І. І., Іващенко А. М., Кожухова Т. В., Кульчицька О. В., Макаруч В. С., Мар'янович М. Е., Милоненко Ю. В., Прилипа О. В., Проценко І. М., Рева С. В., Семененко І. М., Семчинський К. В., Смільська І., Собко В. О., Чекаленко Л. Д., Фединяк Г. С. та ін.

Об'єктом магістерської роботи виступає Україна у світовому геополітичному просторі.

Предметом магістерської роботи є вплив україно-російського конфлікту на середовище системи міжнародних відносин.

Метою магістерської роботи виступає дослідження розвитку українсько-російських відносин та впливу україно-російського конфлікту на середовище системи міжнародних відносин.

Виходячи з мети потрібно виділити такі **завдання магістерської роботи**:

- дослідити місце України в геополітичному просторі ЄС, США, ООН, Російської Федерації;
- описати латентну форму образу ворога в україно-російських відносинах в період незалежності України;
- проаналізувати розвиток українсько-російських відносин;
- описати світовий порядок та зовнішня геополітика великих держав;
- проаналізувати воєнно-економічні потенціали великих держав на сучасному етапі;
- розглянути втручання великих держав у регіональну безпеку;
- розкрити вплив україно-російського конфлікту на середовище системи міжнародних відносин;
- дослідити участь ООН та держав у врегулюванні військового конфлікту на території України.

Теоретико-методологічною базою дослідження є наукові публікації про вплив україно-російського конфлікту на середовище системи міжнародних відносин, закони і нормативні документи, матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань, офіційних сайтів органів державної влади у мережі Інтернет та практичні матеріали, періодичні видання: «Геополітика України: історія і сучасність», «Українознавство», «Політологічні студії», «Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики», «Молодий вчений», «Переяславський літопис», «Правова держава», «Економічна та соціальна географія», «Емінак», «Evropsky politicky a pravni diskurz», «Державне

будівництво та місцеве самоврядування», «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», «Історико-політичні проблеми сучасного світу», «Гуржіївські історичні читання», «Стратегічна панорама», «Інвестиції: практика та досвід», «Політикус», «Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи», «Гілея: науковий вісник» та інші.

В процесі дослідження теми магістерської роботи використовувались **методи дослідження**, зокрема:

– загальні методи: аналіз, синтез та системний підхід щодо з'ясування внутрішньої суті та природи впливу україно-російського конфлікту на середовище системи міжнародних відносин, вивчення її деталізації та залежності від різноманітних факторів; логічне узагальнення щодо обґрунтування необхідності виділення висновків;

– методи політологічного аналізу: групування, порівняння та класифікації щодо впливу україно-російського конфлікту на середовище системи міжнародних відносин.

Теоретична та практична значущість полягає у впровадженні в освітній простір теоретичного обґрунтування впливу україно-російського конфлікту на середовище системи міжнародних відносин. Основні положення та результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, а також при написанні курсових та магістерських робіт.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення і результати кваліфікаційної роботи доповідались та обговорювались на 2-х науково-практичних конференціях. За результатами дослідження опубліковано 2 статті.

Структура курсової роботи передбачає написання вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі розкрито місце України в геополітичному просторі ЄС. У другому розділі досліджено розвиток українсько-російських відносин. У третьому розділі розглянуто вплив україно-російського конфлікту на середовище системи міжнародних відносин.

РОЗДІЛ 1

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

1.1. Місце України в геополітичному просторі ЄС

Перед тим як досліджувати значення та особливості впровадження стратегічного партнерства між Україною та ЄС у сучасних міжнародних відносинах, розглянемо, що представляє собою стратегічне партнерство як інструмент взаємодії між країнами.

Стратегічне партнерство у державних стосунках визначається як спеціальний вид міжнародного співробітництва, який передбачає реалізацію спільних стратегічних інтересів між партнерськими країнами. Важливо відзначити, що ці спільні інтереси мають стійкий та тривалий характер та зазвичай охоплюють принаймні дві сфери співпраці, іноді розширюючись з однієї сфери в іншу. Незважаючи на різноманітні підходи до визначення поняття стратегічного партнерства, основні теоретичні складові цього партнерства включають у себе наступне: наявність спільних стратегічних цілей, спільних методів досягнення цих цілей та взаємного визнання державами важливості стратегічного характеру своїх відносин¹.

Параметри для формування відносин на рівні стратегічного партнерства можна описати таким чином:

1. Обоє сторін визнають важливість та стратегічний характер партнерства.
2. Існують спільні стратегічні інтереси та спільні підходи до їх втілення в різних сферах співпраці між державами-партнерами, і ці відносини відзначаються взаємністю та відсутністю односторонньої залежності одного партнера від іншого. Взаємозалежність між стратегічними партнерами є можливою, з урахуванням компенсації залежності в одній сфері від залежності в іншій сфері, і загальна співпраця повинна бути рівноправною. Важливо, щоб партнерство

---

¹ Перевалова Л.В., Окладна М.Г. Україна у геополітичних проектах першої третини ХХ століття. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія : *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2017. № 29. С. 20-26.

охоплювало не лише одну сферу співробітництва, але й різні, такі як економічна, політична, військова, гуманітарна, громадянська, екологічна і ін.

3. Стратегічне партнерство має тривати довгостроково, оскільки воно покладається на тривалу перспективу.

4. Важливо мати механізми для реалізації стратегічного партнерства, такі як міждержавні комітети або комісії, які очолюються керівниками держав або їх урядами. В рамках таких міждержавних органів можуть створюватися двосторонні експертні робочі групи або підкомісії для підготовки рішень у важливих сферах співпраці.

5. Визначення змісту та механізмів стратегічного партнерства вирішується через правові документи, які укладаються між двома партнерами¹.

Отже, стратегічне партнерство представляє собою особливий інструмент зовнішньої політики держави, який використовується для узгодження її дій на міжнародній арені з іншими країнами. Важливо враховувати, що збіг методів та способів використання цього інструмента, а також співпадіння стратегічних національних інтересів різних держав у різних сферах призводить до розвитку такого міждержавного співробітництва.

Українська геополітична наука активно розвивається, використовуючи підходи та досвід європейської геополітичної думки. Крім того, українська геополітична свідомість коріниться в історії країни.

У сучасному постінформаційному суспільстві Україна виступає як відносно молода акторка в політичних та економічних відносинах Європи. Її географічне розташування призводить до великого різноманіття природних зон, включаючи лісові, степові та лісостепові області. Це різноманіття природи сприяє обміну між різними регіонами та населеннями. Такі взаємодії можна відслідкувати ще з часів трипільської землеробської культури та діяльності степових кочівників. Важливу роль у формуванні територіальних структур України відіграв річка Дніпро. Також варто відзначити важливість

---

¹ Балацька О. Російсько-український воєнний конфлікт: культурно-цивілізаційний і геополітичний виміри. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2018. Vol. 5, Iss. 2. С. 7-13.

територіального доступу до моря, який був причиною численних іноземних амбіцій та завоювань. Морське узбережжя завжди було привабливим для міцних держав, оскільки воно сприяло торговельній діяльності та економічному розвитку¹. Отже, можна впевнено стверджувати, що з давніх часів українські землі були важливою частиною європейської цивілізації та внесли вагомий внесок в розвиток міжнародних відносин на ранніх етапах їх формування.

Зосереджуючи увагу на аналізі відносин України з Європейським Союзом, дослідники визначають важливі кілька критичних періодів у цьому процесі. Зокрема, Ю. Тиркус вирішив розкласти історію цих відносин на фази:

- 1991-1994 роки, коли закладалися основи зовнішньополітичного курсу України;
- 1994-2004 роки, коли продовжувалася тактика багатовекторності у зовнішній політиці;
- 2005-2010 роки, коли розпочала визначатися євростратегія України;
- 2010-2013 роки, коли оголошувалася євроінтеграція як провідний напрямок зовнішньополітичного курсу країни, але після відмови вищого керівництва підписати Угоду про асоціацію завершилося цей етап;
- з початку 2014 року і досі, коли було підписано та ратифіковано Угоду про асоціацію Верховною Радою України та Європейським Парламентом².

У нових геополітичних та суспільно-політичних умовах і в контексті змін у світових інституціональних структурах, Україна викинула на розвиток процесів формування державності власні політичні інституції. У країні спостерігається еволюція політичних інститутів та інституцій відповідно до нових умов. У пошуках свого місця в світі та Європі Україна отримувала міжнародно-політичний та інституційний досвід від Європи та світу, і в цьому процесі величезну роль відігравали українська дипломатія та українські

---

¹ Всеукраїнський конкурс есе для молодих науковців на тему «Чи здатна Україна на власний геополітичний проект: місія України та національні інтереси в глобалізованому світі». *Українознавство*. 2018. № 1. С. 235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2018_1_22.

² Шевчук Л.В. Європейська ідентичність України: геополітичний, історичний та ідеологічний аспекти. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 126. С. 82-84.

дипломати. Першими офіційними документами, які визначали зовнішньополітичний курс України, були Декларація про державний суверенітет України та Основні напрями зовнішньої політики України. Основні принципи, закладені в цих документах, були закріплені у Конституції України у 1996 році (стаття 18). Ця Конституція чітко визначає, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства на основі загальновизнаних принципів і норм міжнародного права¹.

Науковий аналіз геополітичних процесів відбувся одночасно з розробкою та впровадженням стратегії багатовекторності стратегічного партнерства. Деякі науковці підтримували цей підхід, але існувала критика, яка вказувала на його негативний вплив на внутрішню стабільність і міжнародний авторитет України. Концептуальні помилки політичної еліти, відсутність чіткої зовнішньополітичної орієнтації, постійні зміни геополітичного курсу та конфлікти між лідерами виконавчої та законодавчої влади не сприяли ефективності стратегії багатовекторності, а навпаки, спонукали до пошуку нової моделі зовнішньополітичної дипломатії. Ця ситуація, очевидно, стала спричиненням подій, таких як Євромайдан, Революція Гідності і зміна політичного курсу.

Під час процесу руху України до європейських та євроатлантичних інтеграційних структур і інституцій виявляються ряд проблем, перш за все - відставання країни від інших держав, навіть тих, що мають менший рівень соціально-економічного розвитку та внутрішньополітичної стабільності. Ці аспекти вимагають ретельного аналізу від дослідників і спонукають до пошуку причин, які пояснюють розрив між європейсько-орієнтованими політичними заявами України та її реальним становищем в інституціях, що визначають хід та

---

¹ Вонсович О.С. Національна безпека України в умовах сучасних геополітичних змін. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(2). С. 18-24.

основні напрямки політичних, дипломатичних, безпекових, економічних і культурних процесів в Європі¹.

Україна завжди активно взаємодіяла з подіями, що розгортаються в Європі. Як молода держава, що виникла після розпаду Радянського Союзу, Україна відчутно потребує стабільності, військової та політичної безпеки, а також зовнішньої підтримки для проведення реформ. Україна має об'єктивний інтерес активно брати участь у процесах загальноєвропейської, регіональної та субрегіональної інтеграції та інституціоналізації. Інтеграція України в Європейський Союз передбачає, що всі соціально-економічні та політичні зміни повинні бути впроваджені в модель, орієнтовану на досягнення стратегічних цілей. Проте при роботі в цьому напрямку модернізації важливо враховувати конкретні особливості, зокрема історичний розвиток усіх країн в цьому регіоні, включаючи Україну².

На початку 2014 року нове керівництво країни зробило важливий вибір щодо її геостратегічного шляху. 27 червня було укладено Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, і вже 16 вересня 2014 року ця угода була ратифікована. З урахуванням складності політичної та соціально-економічної ситуації, що супроводжувала цей процес до його підписання, виникла потреба у науковому аналізі, спрямованому на розгляд змісту інтеграційних процесів в сучасній Україні та вивченні складностей, що виникають у ході їх реалізації³.

Зовнішньополітична та дипломатична складова України включає в себе різні фактори, які мають на меті забезпечення принципів незалежності та суверенітету Української держави. В перших державних документах зазначено, що основним зовнішньополітичним пріоритетом є шлях до європейської інтеграції. Цей вибір обґрунтовується географічними, політичними,

---

¹ Гіщинський В. «Український гордіїв вузол» сучасної геополітики. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: : Історія, міжнародні відносини.* 2017. Вип. 19. С. 173-181.

² Катаєв С.Л. Соціокультурні та цивілізаційні аспекти геополітичної кризи в Україні. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики.* 2017. Вип. 76. С. 17-22.

³ Лебедева Ю. Європейський вектор української геополітики. *Емінак.* 2016. №2.1. С.109-118.

економічними, ідеологічними та культурними чинниками, а також європейськими цінностями, які спільні для нашого народу. Усього цього доречності української європейськості. Враховуючи зовнішньополітичні пріоритети на 2016-2017 роки, визначені Міністром П.А. Клімкіним, ми працюємо над реалізацією п'яти основних завдань: протидія російській агресії, посилення національної безпеки, підтримка українських громадян, сприяння українському бізнесу та підвищення професіоналізму дипломатичної служби¹.

Україна рішуче крокує вперед у новому інституціональному вимірі ХХІ століття. Перед її установами постають нові завдання, зокрема - перший пріоритет полягає в розв'язанні практичних питань у сфері зовнішньої політики і дипломатії України на період з 2016 по 2020 рік. Дипломатичній службі, як важливому компоненту сфери публічного управління, необхідно надати більше волі для самостійних дій і повернути її безпосередньому керівництву зовнішньою політикою як аналітичній і практичній складовій. Крім того, дипломатам потрібно вивчити лобізм, використовуючи нові схеми впливу, що сприятимуть досягненню поставлених завдань. Важливо розширити практичну діяльність в галузі зовнішньої політики та дипломатії, включаючи засоби кулуарної дипломатії, креативної дипломатії, публічної дипломатії, культурної дипломатії, спортивної дипломатії і навіть віртуальної дипломатії. Підтримка, яку Україна отримала під час виборів її членства в Раді Безпеки ООН на 2016-2017 роки, свідчить про загальну повагу до країни у всьому світі. Це досягнення відзначається в рамках українського державотворення і є подарунком для нашої дипломатії, яке свідчить про ефективність і дієвість її дипломатичних інструментів. За своєю зовнішньополітичною стратегією і дипломатичною практикою, Україна на сьогодні є надійним партнером для процесів євроінтеграції та євроатлантичного співробітництва, успішно здійснюючи реформи в національній економіці та політико-дипломатичній системі. Україна

---

¹ Шевчук Л.В. Європейська ідентичність України: геополітичний, історичний та ідеологічний аспекти. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 126. С. 82-84.

стала цікавою Європі та світові, і сьогодні вона відіграє важливу роль у міжнародних процесах, відображаючи еволюцію сучасності¹.

Для реалізації зовнішньої політики та євроінтеграційного курсу України в європейському міжнародно-політичному регіоні важливо визначити основні параметри цього регіону та місце України в ньому. Інтеграція України в Європейський Союз передбачає не лише впровадження соціально-економічних та політичних змін, але і їхню інституціональну вбудову в модель, спрямовану на досягнення стратегічної мети - євроінтеграцію. Важливо враховувати конкретні особливості цього процесу, зокрема, ті, які пов'язані із історичним розвитком всіх країн у даному регіоні, включаючи Україну. Сьогодні цей аспект відіграє важливу роль у створенні нових європейських відносин у контексті геополітичних змін у світовому просторі².

Україна має можливості для внутрішнього економічного розвитку завдяки своєму географічному положенню в центрі важливого стратегічного проекту. Це дозволяє країні звільнити значну частину свого ВВП від витрат на оборону та безпеку. Інтеграція України в євроатлантичний простір також створює стійку основу для її швидшого включення в європейські та глобальні структури безпеки. В даний момент наш головний завданням полягає в тому, щоб заповнити європейську інтеграцію України практичним змістом, який відповідає сучасним можливостям і ґрунтується на спільних цілях та інструментах умов сучасних геоекономічних змін.

За рядом факторів, Україна володіє потенціалом для посилення свого міжнародного впливу в нових геополітичних умовах і активної участі у формуванні європейського міжнародно-політичного регіону, який представляє собою важливий геополітичний комплекс, в межах якого реалізуються ключові геостратегічні інтереси України. В цьому контексті акцент робиться на

---

¹ Прийдун С. Історико-геополітичні передумови та основні етапи формування зовнішньополітичної діяльності України. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: : Історія, міжнародні відносини.* 2017. Вип. 19. С. 79-90.

² Ярошенко В.М., Соловійова Л.В. Вплив геополітичного фактора на формування інституту громадянськості в Україні. *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П.Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Політологія.* 2015. Т.260,№248. С.57-61.

необхідності зосередження зусиль України у сфері зовнішньої політики, особливо щодо питань безпеки, інтеграційних процесів, інституційних змін і інших аспектів. У зв'язку із загрозами та новими викликами для регіональної безпеки, необхідність реформування громадської політики в Україні вимагає створення нової системи управління суспільним життям. Ця система повинна включати ключових учасників та створювати горизонтальну спільноту. Це передбачає відмову від прямого державного управління, яке було характерним для нашої системи, і впровадження елементів публічної політики. Зростання рівня горизонтальної взаємодії перетворює державну політику в публічну, яка формується спільними зусиллями та реалізується шляхом діалогу між владою і громадянами. Ця нова публічна політика вимагає сучасних підходів до реалізації та впровадження, включаючи використання передових технологій управління¹.

Протягом останніх десятиліть було видано безліч монографічних досліджень українських авторів, які розкривають та визначають концептуальне значення і методологічні принципи дослідження геополітики як самостійної науки. Ці дослідження присвячені сучасним геополітичним реаліям, питанням українських національних інтересів, але деякі ключові аспекти, на жаль, залишаються невирішеними, зокрема - місце та роль України в глобальній геополітичній системі. Фахівці Національного інституту стратегічних досліджень опублікували низку монографій, що присвячені геополітичним стратегіям України. Наприклад, «Європейський проект та Україна» розглядає еволюцію Європейського Союзу як інтеграційної утворення та аналізує процеси євроінтеграції України. Це дозволяє переглянути європейський вибір України в контексті питань національного суверенітету та комплексу зовнішньополітичних, соціально-економічних і гуманітарних питань. Окрема увага приділяється визначенню місця і ролі України в сучасному європейському системі безпеки. Автори розробляють новий підхід до створення сучасних

---

¹ Перевалова Л.В., Окладна М.Г. Україна у геополітичних проектах першої третини ХХ століття. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія : *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2017. № 29. С. 20-26.

міжнародних об'єднань, що реалізуються як «стратегічні проекти», тобто системні структури, заплановані на певний час з екстраполяцією результатів в майбутнє. Особлива увага приділяється проблемам європейської інтеграції та шляхам подолання труднощів в контексті можливих сценаріїв розвитку в Європейському Союзі¹.

Отже, розширення Європейського Союзу завершує еру євроромантизму у наших стосунках з ЄС та поставляє питання щодо необхідності знаходження нового підходу до євроінтеграційної та інституціональної стратегії України. Незалежно від того, як Європейський Союз ставиться до євроінтеграційного шляху нашої держави, Україна природньо інтегруватиметься в європейський простір. Цей процес буде відбуватися через розвиток співпраці в безпеці, політиці, економіці, науці, екології, міжрегіональних відносинах та інших сферах. Досвід країн-кандидатів на вступ до Європейського Союзу у проведенні комплексних досліджень щодо впливу розширення та можливих сценаріїв євроінтеграції та регіональної політики підтверджує їхню ефективність і підтримує необхідність впровадження подібної практики в Україні, включаючи регіональний рівень. Майбутнє України пов'язане лише із такою стратегією, яка будується на загальних інтересах європейського співтовариства. Історична дилема в Україні між Сходом і Заходом повинна знайти універсальне рішення в новій інституціонально-регіональній моделі управління та геополітичному просторі світу.

На сьогодні Україна вже визначилася щодо свого європейського курсу та активно працює над інтеграцією в європейський простір. Вже на початку нового тисячоліття директор Інституту трансформації суспільства закликав українське суспільство зробити вибір між Європою та Росією, вказавши, що ідея рівновекторності більше не є актуальною. Він запропонував створити конкретний план для вступу України до європейських структур, зокрема подати заявку на членство в НАТО та Європейському союзу і сподівається, що протягом

---

¹ Шевчук Л.В. Європейська ідентичність України: геополітичний, історичний та ідеологічний аспекти. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 126. С. 82-84.

двох-трьох років Україна зможе отримати асоційоване членство в ЄС. Водночас він підкреслив необхідність виходу України із Спільноти Незалежних Держав, оскільки він вважає, що ця структура не приносить жодної користі нашій країні.

1.2. Україна у геополітиці США

Підтвердження Сполученими Штатами Америки їх ролі провідної держави у світі, розрушення традиційних моделей державного управління в Європі на початку 20-го століття, створили сприятливі умови для розвитку геополітики як самостійного напрямку наукових досліджень.

На сьогоднішній день США єдине велике світове державоутворення, яке об'єднало в своїх руках першорядне вплив у чотирьох ключових глобальних сферах: військовій, економічній, технологічній і культурній. Це наголошується, навіть не дивлячись на те, що Збігнев Бжезінський, у своїй монографії «Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади», висловив ідею, що для успішного реагування на виклики, які виникають як на Заході, так і на Сході Євразії, США повинні грати подвійну роль: з одного боку, бути ініціатором та гарантом об'єднуючих процесів на Заході, а з іншого боку, виступати як лідер, що забезпечує стабілізуючу та посередницьку місію серед основних центрів впливу на Сході. Політолог вважає, що без активної ролі «оздоровлених» США у вирішенні глобальних проблем світу очікує невдача. У заключному розділі своєї монографії Збігнев Бжезінський зазначає, що сучасний світ вже менш орієнтований на домінування єдиного центру впливу, навіть такого міцного, як США. Майбутнє людства залежить від співпраці між Заходом і Сходом, альтернативою може бути взаємне знищення¹.

У сучасний час, розширюючи свій політичний вплив на євразійському континенті, Сполучені Штати Америки стараються посилити свою присутність шляхом розширення обсягів членства в НАТО. Чорногорія та Грузія були

---

¹ Седляр Ю.О., Кравченко Н.В. Стратегічне партнерство між Україною і США у сучасних геополітичних реаліях. *Молодий вчений*. 2018. № 4(1). С. 51-55.

запрошені приєднатися до цієї організації. Загалом, ініціативи про розширення зони впливу НАТО підняли Румунія, Болгарія, Чехія, Словаччина, Угорщина, Естонія, Латвія, Литва і Польща. Посилення американського впливу в Європі також відбувається через використання економічних механізмів. Наприклад, у 2015 році прихильники атлантизму намагалися укласти угоду про Трансатлантичне та інвестиційне партнерство. Ця ініціатива має на меті об'єднання економік Європейського Союзу та США з метою зміцнення економічних зв'язків і спрямування Європи в напрямку Атлантики, замість спрямування її у спільні проекти з Євразією та Китаєм, а також Південну Америку. Фактично, це спроба створення нової основи атлантичного співробітництва, яка матиме трансконтинентальний характер, і може бути розглянута як формування так званого «економічного НАТО».

Ще одним важливим етапом в продвиженні інтересів Сполучених Штатів на міжнародній арені було створення Транстихоокеанського партнерства (ТТП) у жовтні 2015 року. Ця угода включила, крім США та Японії, ще 10 країн Азійсько-Тихоокеанського регіону, включаючи Австралію, Канаду, Мексику, Нову Зеландію, Сінгапур, Чилі та інші. ТТП передбачає видалення всіх бар'єрів для торгівлі товарами, послугами та капіталом. Це ще один крок у напрямку глобалізації, який відповідає національним інтересам США. Активізація участі Сполучених Штатів на міжнародній арені виправдовується їхнім бажанням зміцнити своє впливове положення у світі. Міністр оборони США, Ештон Картер, визначив п'ять основних загроз: Росію, Китай, Північну Корею, Іран і терористичну організацію «Ісламська держава», які становлять виклики для американського геополітичного лідерства. В останній рік президентства Барака Обами в США прикладаються максимальні зусилля для вирішення цих питань, зокрема щодо подолання загрози «Ісламської держави» в Сирії та Іраку¹.

---

¹ Перевалова Л.В., Окладна М.Г. Україна у геополітичних проектах першої третини ХХ століття. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія : *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2017. № 29. С. 20-26.

У той же час, Сполучені Штати Америки залишатимуться важливим учасником у міжнародних справах Європейського союзу. Зважаючи на багатозначність міжнародних викликів, з якими стикаються США, ймовірно, їм доведеться обмежити свій вплив на вирішення питань, пов'язаних з Україною.

Сучасна геополітична стратегія України полягає у розвитку дружніх та партнерських відносин, передусім, із країнами Західної Європи та США. У цілому, Україна веде обережну політику, керуючись власною геополітичною концепцією, з основною метою забезпечення стабільності та вирішення питань, пов'язаних із формуванням та розвитком нової соціально-економічної та політичної системи. Починаючи з 1991 року, співпраця України зі Сполученими Штатами служить прикладом розвитку стратегічного партнерства України з міжнародними партнерами. Розвиток відносин між Україною та США може бути поділений на кілька періодів, що включають в себе досягнення та помилки. Проте лише після подій Революції гідності 2014 року відносини між Україною та Сполученими Штатами зростили до рівня стратегічного партнерства. В умовах російської агресії проти України стратегічне партнерство зі США стало ключовим ресурсом для вирішення критичних зовнішньополітичних завдань України, зокрема щодо забезпечення територіальної цілісності, отримання фінансово-економічної підтримки для демократичних реформ та економічної реструктуризації, а також реагування на присутність російських військ в Донбасі та анексію Криму. Тому в сучасних геополітичних умовах відносини між Україною та США виграли важливу роль у забезпеченні національної безпеки України. Після Революції гідності, Сполучені Штати надали Україні всебічну підтримку. Був оголошений міжнародний розшук колишнього президента Віктора Януковича, і заморожено його та його прибічників рахунки. Важливим кроком у контексті підтримки національної безпеки України стало підписання «Акту на підтримку свободи в Україні» колишнім президентом США Бараком Обамою¹.

---

¹ Щедрова Г.П. Україна у сучасних течіях геополітичних концепцій. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 132. С. 331-337.

Виходячи із вимог та змісту документа, Сполучені Штати почали розглядати Україну як важливого партнера, на якого Вашингтон був готовий надавати підтримку у вирішенні ряду стратегічних завдань. Ці завдання включають в себе відновлення та збереження територіальної цілісності України, підвищення економічної та політичної незалежності України, а також її роль як демократичної країни з ринковою економікою. Це також передбачало досягнення політичної та економічної стабільності, піднесення України до рівня лідера у Чорноморському регіоні та серед держав Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Крім того, в цілях цього співробітництва передбачалася інтеграція України у міжнародні економічні та регіональні політичні організації, а також ефективне використання її стратегічного географічного розташування для зміцнення торгівлі та стабільності у регіоні.

У контексті збройної агресії Російської Федерації, системна співпраця зі Сполученими Штатами Америки у військово-політичній, військово-технічній та військовій сферах стала ключовим зовнішнім фактором для забезпечення суверенітету та територіальної цілісності України¹.

Основним міждержавним документом, який регулює взаємини між Україною та Сполученими Штатами Америки у військово-політичній сфері, залишається «Хартія Україна-США про стратегічне партнерство», яка була укладена міністрами закордонних справ обох країн 19 грудня 2008 року у Вашингтоні. У сучасних геополітичних умовах цей документ представляє собою один з міжнародно-правових актів, який підтверджує гарантії безпеки України, зазначені в Будапештському меморандумі про гарантії безпеки, пов'язані із приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року. В Хартії визначені зобов'язання Сполучених Штатів щодо України, включаючи такі пункти:

---

¹ Шкробанець О.І. Проблема геополітичного вибору України в контексті сучасних міжнародних відносин. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління.* 2017. № 2. С. 34-41.

1. Підтримка суверенітету, незалежності, територіальної цілісності та недоторканності кордонів України; здатності до відповідального самозахисту.

2. Співробітництво у поглибленні інтеграції України до євроатлантичних структур; підтримка розвитку українських можливостей та підвищення статусу України як кандидата на членство в НАТО.

3. Розширення програм співробітництва та допомоги в сфері оборони та безпеки для подолання загроз глобальному миру та стабільності¹.

Для підтримки розвитку Збройних Сил України, розширення її участі у міжнародному військовому співробітництві та спільного обміну досвідом, для сприяння розвитку військової освіти та підготовці кадрів, 8 грудня 1999 року в місті Вашингтон була укладена міжурядова «Угода про виконання програм та проектів міжнародної допомоги в галузі оборони» (пізніше затверджена Законом України №2079-III від 2 листопада 2000 року). Початковий строк дії цієї Угоди становив 5 років, і вона автоматично продовжується і діє й до наших днів. Ця Угода регулює всі аспекти надання допомоги Україні від уряду Сполучених Штатів у галузі оборони, включаючи постачання обладнання, матеріалів, послуг та підготовку кадрів, вона визначає всі види допомоги, яку Сполучені Штати надають Збройним Силам України у рамках військового навчання та програм співробітництва. Угода передбачає звільнення всіх видів допомоги, наданої США на території України, від будь-яких платежів і податків. Транспортні засоби, що належать Сполученим Штатам і використовуються в рамках цієї Угоди, звільняються від митного огляду в Україні. Громадянський та військовий персонал уряду США, який перебуває на території України в зв'язку з наданням допомоги у військовій сфері, має право на статус, що еквівалентний статусу адміністративного та технічного персоналу згідно Віденської конвенції про дипломатичні відносини від 18 квітня 1961 р.²

---

¹ Ржевська Н. Модель стратегічного партнерства Україна – США в умовах геополітичних трансформацій. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини*. 2016. № 2. С. 37-43.

² Коцур В.В. Етнополітичні процеси в Україні 1990-х років: провісники гібридної війни і геополітичних змін. *Молодий вчений*. 2018. № 2(1). С. 324-329.

У ситуації зі збройною агресією Росії надзвичайно важливою стала взаємодія між Києвом і Вашингтоном у сфері політичної підтримки євроатлантичних амбіцій України. З метою підвищення бойової готовності Збройних Сил України (ЗСУ) та наближення їх до стандартів НАТО, американські військові здійснюють перепідготовку офіцерів ЗСУ в рамках військових навчань. Починаючи з квітня 2015 року, на полігоні Яворівського полку стали проводитися спільні навчання з участю українських та американських військових під керівництвом десантників 173-ї бригади Сполучених Штатів в рамках операції «Безстрашний гвардієць». У рамках цієї ініціативи планується підготовка приблизно 900 військовослужбовців, які складаються з членів Національної гвардії, спеціальних підрозділів та військових частин¹.

З 8 по 23 вересня 2017 року була проведена перша фаза навчань «Рapid Трайдент - 2017» на базі аеродрому бригади тактичної авіації імені Петра Франка. В цих навчаннях взяли участь близько 2,500 українських військовослужбовців, а також військовослужбовці партнерських країн, таких як Болгарія, Канада, Естонія, Грузія, Литва, Молдова, Норвегія, Польща, Румунія, Туреччина, Велика Британія та Сполучені Штати Америки. У ході цих навчань американські фахівці проводили різні тренування з медичної підготовки, аеромедичної евакуації, а також транспортування і десантування вантажів і особового складу, що сприяло підвищенню бойової готовності Повітряних Сил Збройних Сил України. З 12 по 15 вересня 2017 року Збройні Сили України провели командно-штабні військові навчання «Непохитна стійкість-2017», які спрямовані на зміцнення спроможностей органів військового управління в керуванні військами під час перегрупування та здійсненні оборонних, стабілізаційних і бойових операцій. У 2018 році практика проведення спільних навчань українських військових з військовослужбовцями США і інших країн-членів НАТО стала більш інтенсивною. З 18 січня 2018 року Верховна Рада

---

¹ Катаєв С.Л. Соціокультурні та цивілізаційні аспекти геополітичної кризи в Україні. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 76. С. 17-22.

України ухвалила закон про військові навчання з участю іноземних військових контингентів в Україні та допуск іноземних військових на українську територію. 29 січня цей закон був підписаний Президентом, що поліпшило умови і можливості для проведення спільних військових навчань Збройних Сил України з військовослужбовцями країн-учасниць НАТО¹.

У 2018 році в Україні було проведено шість найбільших навчань, які спільно здійснювалися разом із американським контингентом та військовими представниками країн-членів НАТО. У цих навчаннях брали участь військові з Сполучених Штатів, Румунії, Угорщини, Словаччини і інших країн. Українські військові, з свого боку, взяли участь в навчаннях, які проводилися в Румунії, Німеччині, Болгарії, Польщі, Литві та інших країнах. Серед найбільших спільних навчань слід виділити такі, як «Рапід Трайдент – 2018» (українсько-американські навчання), «Сі Бриз – 2018» (українсько-американські навчання) і «Світла Лавина – 2018» (багатонаціональні навчання)².

Міжпарламентський діалог між Україною і США відіграє позитивну роль у розвитку двостороннього стратегічного партнерства. Набуває важливого значення у відносинах між Україною та США Група сприяння Україні в Конгресі США, яка складається з 30 американських законодавців. На відміну від цього, в Україні функціонує Депутатська група з міжпарламентських зв'язків із США. Міжпарламентські обміни включають візити українських законодавців до США під егідою конгресової Комісії сприяння демократії. Група сприяння Україні в Конгресі США була заснована у 2015 році під керівництвом сенатора-республіканця Р. Портмана з метою підтримки відносин між Україною та США та просування українських інтересів на міжнародній арені. Ця Група активно підтримує розширення фінансово-економічної та військової допомоги Україні та надання їй зброї оборонного призначення. Співпраця між Україною і США

---

¹ Костенко В.О. Геополітичні фактори виникнення терористичних загроз та їх наслідки для України та світу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління.* 2018. Т. 29(68), № 1. С. 218-222.

² Щедрова Г.П. Україна у сучасних течіях геополітичних концепцій. *Гілея: науковий вісник.* 2018. Вип. 132. С. 331-337.

також охоплює гуманітарні та культурні ініціативи, а також лобіювання інтересів України в Америці. Українці в США долучають свої зусилля до цього, представляючи різні організації та фундації, такі як Український Конгресовий Комітет Америки, Українська Федерація Америки, Українсько-американська координаційна рада та інші. Усі ці заходи сприяють укріпленню відносин між Україною та США¹.

З того часу, як відбулася перемога Революції гідності в 2014 році, українсько-американське партнерство значно зблизилося із рівнем стратегічного партнерства. Аналізуючи позицію Сполучених Штатів, варто зазначити, що Вашингтон акцентує увагу на допомозі Україні у досягненні політичної стабільності, фінансової стійкості та підтримці проведення економічних та політичних реформ. Сполучені Штати надають підтримку Україні у співпраці зі світовими донорами, особливо з Міжнародним Валютним Фондом (МВФ).

Важливою складовою відносин між Україною та Сполученими Штатами є військово-політична співпраця. Це проявляється в широкій підтримці територіальної цілісності України в умовах російської збройної агресії, наданні фінансової та технічної допомоги українській армії, фінансуванні заходів з підвищення рівня забезпечення безпеки та реформування силових структур в Україні. Метою є наближення їх функціонування до міжнародних стандартів НАТО. Сьогодні у Вашингтоні відбувається перегляд формату відносин із Росією, які супроводжуються жорсткими санкціями проти РФ. Таким чином, українсько-американське стратегічне партнерство стає значущим чинником підтримки національної безпеки України в умовах тиску з боку Росії.

1.3. Роль України в ООН

Понад 60 років тому була заснована Організація Об'єднаних Націй (ООН) з метою запобігти новому кровопролиттю у світі. Зараз ми можемо констатувати,

---

¹ Балацька О. Російсько-український воєнний конфлікт: культурно-цивілізаційний і геополітичний виміри. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2018. Vol. 5, Iss. 2. С. 7-13.

що ООН не завжди успішно виконує свою місію, оскільки на планеті існує багато «гарячих точок», де збройні конфлікти тривають десятиліттями, а насильницькі сутички стали постійним явищем. На сучасному етапі перед ООН стоїть завдання переглянути та вдосконалити існуючий механізм протидії агресії. Одним із інструментів цього механізму є миротворчі операції ООН.

Завершення ери біполярного протистояння та настання нового багатополюсного устрою в міжнародних відносинах породило надію на майбутнє, яке міг би характеризуватися безконфліктним розвитком. Проте дійсність останніх двадцяти років показала, що світ виявився дуже вразливим перед безліччю загроз миру та безпеки. Хоча ймовірність глобальних військових конфліктів між великими державами залишається низькою, периферія світової геополітичної сцени стала місцем інтенсивного конфліктів. Проблема врегулювання збройних конфліктів стала однією з ключових тем у сучасних міжнародних відносинах. Один з доступних інструментів для вирішення цих конфліктів полягає в застосуванні збройних сил в рамках міжнародних операцій з підтримання миру та безпеки. Вони набули активності в XXI столітті та є однією з форм співпраці між країнами світу та міжнародними організаціями у справах миру та безпеки.

Україна співпрацює з ООН з метою запобігання конфліктів, подолання криз та відновлення країн після конфліктів у різних частинах світу. Наша держава розглядає цю співпрацю в контексті міжнародного миротворчого зусилля, спрямованого на створення стійкого зовнішньополітичного середовища та зміцнення глобальної системи безпеки. Активна участь України в міжнародних миротворчих місіях під егідою ООН сприяє підвищенню її міжнародного авторитету та використанню передового досвіду військової будівництва від розвинених країн світу.

Отримання членства Україною в ООН є важливим аспектом зовнішньополітичної діяльності нашої країни. Це надало можливість набрати досвіду міжнародного спілкування, який пізніше сприяв позитивній ролі України в розвитку її суверенної міжнародної політики.

Участь України у ООН як постійного члена з 1945 року стала важливим кроком для її визнання на міжнародній арені та визначила основні зовнішньополітичні орієнтири на різних етапах розвитку країни. Кінець ХХ століття був ключовим моментом в зовнішньополітичній діяльності України та відкрив нові перспективи для майбутнього зовнішньополітичного курсу України в ООН, особливо в 90-х роках ХХ століття, коли українські дипломати набули важливий досвід, який вплинув на визначення майбутнього зовнішньополітичного напрямку в ООН. Так, О.В. Кульчицька вказує на різницю у діяльності України в ООН під час радянського періоду та після набуття незалежності. Українська дипломатія в умовах радянського режиму зазнавала значних труднощів, оскільки їй доводилося дотримуватися «радянських директив» та одночасно захищати національні інтереси. Українські представники в ООН оперували під строгим контролем делегації СРСР, і їхні пропозиції часто не отримували належної уваги, розглядаючись як «резервні». Тому розробка власної дипломатичної лінії становила велике виклик. Однак, навіть за таких обмежень, українські делегати в ООН прагнули гідно представляти інтереси свого народу¹.

У своєму аналізі діяльності української дипломатії в ООН протягом 1945-1991 років, О.В. Кульчицька виокремлює кілька періодів:

1945-1953 роки - українська дипломатія вперше з'явилася на світовій арені, здійснювала зовнішньополітичні кроки в умовах протистояння США і СРСР;

1953-1964 роки - представники УРСР в ООН працювали в умовах «відлиги» та зростаючої міжнародної напруги;

1964-1975 роки - постпреди Української РСР в ООН діяли в умовах розрядки міжнародної напруги;

1975-1985 роки - українська дипломатія активізувала свою діяльність в умовах загострення протистояння та зростаючої гонки озброєнь;

---

¹ Кульчицька О. В. Україна в ООН на шляху формування незалежності. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2016. № 46. С. 268-271.

1985-1991 роки - дипломати Української РСР стали активнішими на завершальному етапі «холодної війни» і розробили новий зовнішньополітичний курс, спрямований на зміцнення миру та міжнародної безпеки¹.

Після досягнення незалежності в 1991 році, Україні було важливо не лише захищати свою незалежність, але і переконати світову спільноту, що її довгий досвід, набутий ще в часи СРСР, де вона була однією з країн-засновниць ООН, надав їй право на повноправний участь в зовнішній політиці. Діяльність українських дипломатів в ООН на початку 1990-х років була складною і полягала в закріпленні авторитету та отриманні визнання на міжнародній арені.

Здобуття незалежності Україною призвело до необхідності формування та виконання власної зовнішньої політики, яка спрямовувалася на забезпечення національної безпеки, активну співпрацю з ООН, іншими міжнародними організаціями та зарубіжними державами. Розпочався складний процес визнання України на міжнародній арені, а також акцентування уваги на миротворчій діяльності як одному з основних напрямків на міжнародній арені. Постанова від 3 липня 1992 року «Про участь батальйону Збройних Сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії» відзначила початок співпраці України та ООН у сфері миротворчої діяльності. В цій постанові було зазначено, що «участь України в забезпеченні припинення вогню в Боснії і Герцеговині відповідає інтересам збереження миру та безпеки в Європі»².

Згідно із Законом України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки,» прийнятим 23 квітня 1999 року під номером 613-XIV, були визначені правові підстави для можливості участі Збройних Сил України в різноманітних міжнародних операціях, широкому спектрі, що виходить за межі чинного законодавства. Ця участь включала можливість приєднання до багатонаціональних військових формувань високої готовності.

---

¹ Кульчицька О. В. Українська РСР в ООН у 1945–1991 р.: концептуальний підхід. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 135. С. 47-52.

² Круглий стіл на тему: «Актуальні аспекти діяльності ООН в Україні». *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 334.

Зокрема, цей закон вніс зміни в правову базу для застосування підрозділами Збройних Сил України за її межами. Це надало право контингенту та персоналу Збройних Сил України участь у міжнародних операціях в складі багатонаціональних військових формувань високої готовності. Така участь включала не лише запобігання міждержавним або внутрішнім конфліктам та надання гуманітарної допомоги постраждалим цивільним населенням, але також виконання бойових завдань. Закон встановив, що Україна може приймати участь у міжнародних операціях в складі багатонаціональних військових формувань високої готовності через оперативне чергування, направляючи національний контингент та персонал за визначенням органів, що відповідають за призначення таких операцій, та забезпечуючи матеріально-технічні ресурси та послуги¹.

Участь вітчизняних військових підрозділів у численних миротворчих місіях під проводом регіональних організацій, відповідальних за збереження міжнародного миру і безпеки, ще раз підтверджує роль України в сприянні довірі між державами. Країна виражає готовність конструктивно співпрацювати з зацікавленими сторонами у вирішенні сучасних проблем і активно інтегрується у європейське та світове співтовариство. Смільська І. вказує, що в період від кінця ХХ до початку ХХІ століття більше 40 тисяч українських військовослужбовців приймали участь у міжнародних миротворчих операціях в різних країнах, включаючи Анголу, Афганістан, Боснію та Герцеговину, Гватемалу, Грузію, Демократичну Республіку Конго, Ефіопію та Еритрею, Македонію, Косово, Південний Ліван, Придністров'я, Сьєрра-Леоне, Таджикистан і Хорватію. Також, вітчизняні військові були задіяні у розв'язанні небезпечних ситуацій в Іраку. Для України миротворча діяльність має важливе значення, оскільки вона сприяє зміцненню національної безпеки через створення

---

¹ Гусев В. Україна в Раді Безпеки ООН: обрання за географічною ознакою та з огляду на міжнародний авторитет держави. *Віче*. 2016. № 3-4. С. 40-42.

стабільного міжнародного середовища і сприяє загальноєвропейській безпеці та будівництву стійкої та безпечної Європи¹.

За всю історію співпраці України та ООН в галузі миротворчої діяльності, найбільшим за обсягами була українська миротворча місія в Іраку. У період з 2003 по 2008 роки, підрозділи Збройних Сил України брали участь у Іракській війні в складі міжнародних військових сил під командуванням США. Ратифікація указу Президента України щодо участі українських військ в миротворчій місії в Іраку відбулася 5 червня 2003 року.

Українська бригада підпорядковувалася командуванню багатонаціональної дивізії «Центр–Південь», в складі якої також був польський контингент військ. Ця дивізія була розташована в провінції Васіт, за 140 кілометрів від Багдада. Українські військовослужбовці виконували свої завдання в різних місцях, зокрема в Аль-Кут, Ас-Сувайра, пункті переходу Арафат (форт Бадра) на ірано-іракському кордоні і Багдаді. Перед відправленням в Ірак, група офіцерів штабу дивізії брала участь у спільних навчаннях багатонаціональних сил у Польщі, у місті Щецин. Початок поетапного виведення українських військових відзначився 15 березня 2005 року. Перша група, яка прибула до України на двох рейсах військово-транспортного літака Іл-76, складалася із майже 140 осіб, які служили в механізованій роті 72-го батальйону поблизу міста Ес-Сувейра. 27 грудня 2005 року основна група українських миротворців залишила Ірак. Участь у цій миротворчій місії надала Збройним Силам України можливість розвивати їхню бойову і тактичну підготовку.

Участь українського миротворчого персоналу в міжнародних миротворчих місіях підвищила репутацію Збройних Сил України і внутрішньої політики України, що вказує на виконання країною своїх зобов'язань щодо забезпечення миру в зонах збройних конфліктів. Крім того, ця участь надала військовослужбовцям ЗСУ унікальний досвід, який вплинув на зміну їхньої

---

¹ Смільська І. Співпраця України та ООН у миротворчій діяльності (1992–2014): історіографія проблеми. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: Історія, міжнародні відносини.* 2017. Вип. 20. С. 296-304.

психології та внесення покращень у повсякденну діяльність військ, підготовку миротворчих контингентів та навчальну програму для миротворчого персоналу.

Сприяння України на міжнародній арені було зумовлено рядом ключових державотворчих документів. Напередодні активізації зовнішньої політики незалежної держави, Декларація про Державний суверенітет України відіграла значущу роль. Основні положення цієї Декларації служили головними орієнтирами для діяльності Верховної Ради, уряду та Міністерства закордонних справ України у процесі будівництва незалежної держави. У початковий період 1990-х років, українські дипломати продемонстрували відповідальність та ефективність у веденні дипломатичних відносин, співпрацюючи з Міністерством закордонних справ України та постійним представництвом України при ООН. За словами Кульчицької О. В., в 1990-х роках Україна активно закріплювалася на міжнародній арені та співпрацювала з основними та спеціалізованими організаціями ООН. Інституції, такі як МАГАТЕ, ЮНЕСКО, ВООЗ, ПРООН, та МБРР, надавали фінансову та гуманітарну підтримку, спрямовану на подолання наслідків техногенних катастроф. Ця співпраця і донедавна залишається актуальною, зокрема щодо завершення будівництва сучасного конфайнменту на території Чорнобильської АЕС. Підкреслена важливість європейського напрямку зовнішньої політики України, що базується на політичних, економічних, та гуманітарних чинниках. Уже з початку 1991 року, Україна розвивала співпрацю з країнами Європи, а також США, як рівноправний партнер, що сприяло розширенню науково-культурних та економічних взаємозв'язків обох країн. Прикладом цього є відкриття авіаліній між Києвом та Нью-Йорком у червні 1991 року, що сприяло розвитку повітряних зв'язків та розвитку бізнесу¹.

Зовнішньополітичні дії незалежної України, спрямовані на підтримку міжнародного миру та безпеки, завжди залишалися і лишаються важливими. Починаючи з липня 1992 року, Україна активно внесла свій внесок як суттєвий

---

¹ Кульчицька О. В. Україна в ООН на шляху формування незалежності. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2016. Вип.46. С.268-271.

постачальник військових підрозділів і персоналу в операціях ООН з підтримання миру.

Українські «сині каски», перебуваючи в зоні конфлікту, завжди надійно та гідно виконували обов'язки миротворців, включаючи патрулювання та забезпечення безпеки для місцевого населення. Вони служили на спостережних пунктах, надавали гуманітарну допомогу, контролювали автомобільний рух для запобігання контрабанді. Конфліктні сторони неодноразово зверталися до ООН з проханням надсилати миротворчі сили, складені з українських громадян.

Протягом періоду незалежності України понад 34 тисячі українських військових і представників правоохоронних органів приймали участь в понад 20 миротворчих операціях під егідою ООН. Україна активно приєдналася до процесу реформування миротворчої діяльності з метою зробити її більш ефективною та відповідною сучасним викликам. Саме Україна ініціювала поліпшення механізмів юридичного захисту «синіх касок». У 1994 році вона виступила ініціатором Конвенції про захист миротворчого персоналу ООН¹.

Отже, в 90-ті роки ХХ століття Україна стикнулася із випробуваннями та почала розвивати власний зовнішньополітичний курс, щоб гідно представляти свою незалежну державу. Анатолій Зленко, який обіймав посаду міністра закордонних справ України з 1991 по 1994 рік, дав точну оцінку складній зовнішньополітичній ситуації, з якою стикалася Україна. Він вказав, що 90-ті роки були викликом для України на світовій арені, але українська дипломатія не тільки втримала свої позиції, але й відкрила нові можливості для України у сфері зовнішньої політики. За з І. Смільською, з моменту проголошення незалежності України, міжнародні стосунки почали ще більше цікавити вчених. У контексті захисту суверенітету України, анексії Криму Росією та конфлікту на Донбасі, дослідження цих питань стало ключовим завданням для сучасної української історичної науки. Вітчизняна історіографія намагається переглянути багато історичних фактів і подій, систематизувати накопичені знання, створити наукову

---

¹ Семчинський К. В. Реформування Ради Безпеки ООН: виклики і перспективи для України на сучасному етапі. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 117. С. 282-286.

базу для кращого розуміння ролі України у міжнародній миротворчій діяльності та співпраці зі світовими організаціями у забезпеченні миру та стабільності в світі. Уже в 1990-х роках розпочався новий етап у розвитку української історіографії з питань миротворчої діяльності України, який включає міжнародні наукові семінари, симпозиуми, конференції, обговорення різних аспектів співпраці з ООН та участі в миротворчих операціях у світових гарячих точках. Тут збагачується облік фактів, документів, статистичних даних, та інших матеріалів і наукових концепцій, що допомагають краще розуміти роль України у системі загальноєвропейської безпеки. При цьому різноманітні дослідження відрізняються за рівнем наукового аналізу, якістю та іншими характеристиками, але всі вони внесли важливий вклад у розвиток історіографії України у миротворчій діяльності під егідою ООН протягом вивченого періоду¹.

Так, М.Е. Мар'янович вказує на те, що у вересні 2015 року Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй була прийнята нова глобальна стратегія з назвою «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» (далі - Порядок денний 2030). Ця стратегія включає 17 Цілей сталого розвитку та 169 завдань, пов'язаних із їх досягненням. Світове співтовариство було викликане важким завданням покращити якість життя всіх жителів планети, зберегти навколишнє середовище та забезпечити мир та процвітання для всіх на довгий термін.

Майже всі країни світу, включаючи Україну, долучились до цього завдання, розробивши національні плани та стратегії для сталого економічного розвитку. Вони також адаптували існуючі стратегічні документи до вимог, поставлених перед ними Цілями сталого розвитку. Однак однією з важливих проблем на цьому шляху стала відсутність єдиної системи індикаторів, яка допомогла б оцінити початкові позиції країн у досягненні Цілей сталого

---

¹ Смільська І. Співпраця України та ООН у миротворчій діяльності (1992–2014): історіографія проблеми. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: Історія, міжнародні відносини.* 2017. Вип. 20. С. 296-304.

розвитку, визначити національні цільові показники у цій галузі та проводити моніторинг досягнень, які встановлені в рамках цих Цілей¹.

Згідно з дослідженням, яке було опубліковано ПРООН, «Загальні цілі сталого розвитку» (ЦСР), які визначені для України, узгоджуються з основними принципами та завданнями Глобального плану сталого розвитку до 2030 року (далі - Порядок денний 2030). В дослідженні також зазначено, що завдання, визначені в Національній доповіді, є амбіційними та складними. Серед найскладніших завдань, що вимагають приватних інвестицій, можна виокремити наступні: зменшення рівня бідності в 4 рази; підвищення продуктивності сільського господарства вдвічі завдяки використанню інноваційних технологій; забезпечення доступу до питної води гарантованої якості для 100% міського та сільського населення; скорочення скидів забруднених стічних вод у водні об'єкти в 3,5 рази; збільшення частки виробленої енергії з відновлюваних джерел в 3,5 рази; зниження енергоємності ВВП вдвічі; підвищення рейтингу України у легкості ведення бізнесу з 81 на 20 місце; зменшення частки сільського населення, яке проживає на відстані понад 3 км від доріг із твердим покриттям в 10 разів; збільшення частки транспорту громадського користування в 3,3 рази та частки транспортної інфраструктури та дорожнього сервісу, що враховують потреби людей з інвалідністю, в 4 рази; збільшення частки доріг загального користування державного значення з твердим покриттям в 7 разів; збільшення витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт в 5 разів та частки реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової в 10 разів; забезпечення 100% затвердження регіонами стратегій розвитку та планів заходів з врахуванням громадськості; збільшення площі природно-заповідного фонду загальнодержавного значення вдвічі; збільшення кількості робочих місць у сфері туризму майже вдвічі; збільшення частки утилізованих відходів та спалених відходів у загальному обсязі їх утворення майже вдвічі; скорочення частки скидів забруднених стічних вод до морського середовища втричі; забезпечення

---

¹ Мар'янович М. Е. Національні індикатори досягнення цілей сталого розвитку та їх роль у порядку денному ООН до 2030 року. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5-6. С. 133-138.

100% задоволення населення Донецької та Луганської областей користуванням інфраструктурними об'єктами та рівнем надання послуг у сфері адміністративного управління¹. Однак важливо відзначити, що в Національній доповіді не було визначено систему та процедуру моніторингу досягнення цих показників, що може вплинути на ефективність впровадження цього документу.

Органом, відповідальним за виконання «Загальних цілей сталого розвитку» (ЦСР) в Україні, є Міністерство економічного розвитку та торгівлі. Департамент, що спеціалізується на цих питаннях, діє у межах цього міністерства. Проте така організаційна структура не забезпечує ефективної координації виконання заходів, пов'язаних із досягненням ЦСР в Україні. Національний парламент, тобто Верховна Рада України, і контрольні-ревізійні органи, такі як Рахункова палата України, не були включені в цей процес. Не існує обов'язку для Уряду та відповідного міністерства, які відповідають за виконання ЦСР, надавати звіти перед ними стосовно виконання завдань, визначених у рамках ЦСР, та витрати фінансових ресурсів, які витрачаються на ці цілі.

Розглядаючи діяльність України в Організації Об'єднаних Націй на шляху формування незалежної держави, можна зрозуміти, що українській дипломатії загалом, і представникам України в ООН зокрема, довелося стикається з труднощами, швидко реагувати на геополітичні виклики, виявляти прагматизм та гнучкість в прийнятті рішень, які спрямовані на захист національних інтересів та забезпечення міжнародної безпеки.

Зокрема, Мар'янович М.Е. пропонує заходи для покращення ефективності процесу досягнення «Загальних цілей сталого розвитку» (ЦСР) в Україні:

1. Підвищити статус органу, який координує виконання ЦСР в Україні, і забезпечити його обліковість перед Верховною Радою України та суспільством загалом.

---

¹ Мар'янович М. Е. Національні індикатори досягнення цілей сталого розвитку та їх роль у порядку денному ООН до 2030 року. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5-6. С. 133-138.

2. Провести комплексний аналіз для порівняння індикаторів, визначених у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна - ЄС,» з індикаторами, визначеними в Глобальному середовищі індикаторів ООН.

3. Враховувати національні завдання щодо досягнення ЦСР при розробці державних, галузевих та місцевих програм і стратегій.

4. Впровадити практику моніторингу індикаторів досягнення національних завдань ЦСР в роботі центральних і місцевих органів влади та визначити систему і порядок проведення моніторингу.

5. Удосконалити систему контролю, визначивши відповідну інституцію, відповідальну за ефективність діяльності органів державної і місцевої влади у сфері досягнення ЦСР та ефективного використання фінансових ресурсів.

6. Регулярно збирати дані про національні показники досягнення ЦСР за допомогою методологій, схвалених ООН¹.

Щодо просування України для статусу непостійного члена Ради Безпеки ООН, то Л. Д. Чекаленко підкреслює, що протягом свого членства в Організації Об'єднаних Націй Україна мала можливість займати посаду непостійного члена Ради Безпеки тричі (у 1948-1949, 1984-1985 та 2000-2001 роках). Україна була обрана членом Економічної та Соціальної Ради шість разів, останній раз на період 2010-2012 років. Двічі Україна була обрана членом Ради ООН з прав людини (в 2006-2008 та 2008-2011 роках). Кандидатура України була висунута для обрання на посаду непостійного члена Ради Безпеки ООН на період 2016-2017 років, члена Ради ООН з прав людини на період 2018-2020 років, і члена Економічної та Соціальної Ради ООН на період 2019-2021 років (вшосте Україна брала участь в роботі Економічної і Соціальної Ради з 2010-2012 рр.)².

Так, А. Мартинов вказує на те, що згідно з принципом чергування непостійних членів Ради Безпеки ООН, в вересні 2013 року Україна була обрана на Генеральній Асамблеї ООН як непостійний член Ради Безпеки ООН на період

---

¹ Мар'янович М. Е. Національні індикатори досягнення цілей сталого розвитку та їх роль у порядку денному ООН до 2030 року. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5-6. С. 133-138.

² Чекаленко Л. Про просування кандидатури України на місце непостійного члена Ради Безпеки ООН. *Віче*. 2015. № 19-20. С. 19.

з 1 січня 2016 року до 31 грудня 2017 року. Один з обґрунтувань для підтримки кандидатури України був пов'язаний з її активною участю в миротворчій діяльності ООН. На момент обрання Україна взяла участь у 13 міжнародних операціях, із них сім були під егідою ООН, одна - ЄС, чотири - під командуванням НАТО та одна - під контролем ОБСЄ. За цей активний внесок в миротворчість ООН Україні були виділені фінансові кошти: у 2010 році – 18 мільйонів доларів, у 2011 році – 20 мільйонів доларів, і в 2012 році – 27 мільйонів доларів. Вже у 1996 році Україна висунула свою пропозицію щодо реформи Ради Безпеки ООН, відомої як «2+8», яка передбачала розширення Ради Безпеки на 10 нових країн-членів, з 15 до 25, включаючи Німеччину і Японію, які мали отримати постійне членство без права вето.

Україна визначала головні пріоритети в якості непостійного члена Ради Безпеки так: першочергове протидіяння агресії Росії, спрямованої проти територіальної цілісності та політичної незалежності України; активне підтримання всезагального дотримання цілей і принципів Статуту ООН; зміцнення потенціалу ООН у миротворчих операціях; підвищення рівня відкритості та демократії в діяльності Ради Безпеки ООН; збільшення здатності ООН до запобігання конфліктам та медіації; підтримка та участь в миротворчих ініціативах на Африканському континенті; боротьба з тероризмом; відстоювання процесу роззброєння та запобігання поширенню зброї; сприяння вирішенню питань, пов'язаних із жінками і дітьми в зонах конфліктів; а також відповідь на екологічні виклики та зміни в навколишньому середовищі¹.

Основним акцентом діяльності України у ролі непостійного члена Ради Безпеки ООН стала боротьба проти російської агресії та спроба об'єднати світову спільноту для адекватної реакції на «гібридну війну», яку Росія розпочала проти України. Використовуючи право вето в Раді Безпеки ООН, Росія блокує діяльність цієї важливої міжнародної організації і залишається непокараною за свої міжнародні злочини. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 27 березня

---

¹ Мартинов А. Діяльність української дипломатії у Раді Безпеки ООН (2016–2017 рр.) *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2018. Вип. 27. С. 146-163.

2014 року, яка стосується «Територіальної цілісності України», а також прийнята Третім комітетом на 71-й сесії Генеральної Асамблеї ООН резолюція «Стан з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь», визначили підходи ООН до цих питань.

Початок офіційної роботи України в статусі непостійного члена Ради Безпеки ООН супроводжувався послідовністю дипломатичних і просвітницьких заходів. Одним з таких заходів була виставка «Ukraine EXISTS,» яка тривала з 11 по 22 січня 2016 року в приміщенні Генеральної Асамблеї ООН. На цій виставці були представлені дві реальності: мир та війна. Військовий аспект був відображений у формі інсталяції з англomовним відеоматеріалом, що розповідав про події на Сході України, в той час як громадська частина виставки включала мистецькі артефакти.

Крім того, українська дипломатія вживала зусиль для розширення кола друзів України в ООН. Наприклад, 22 лютого 2016 року голова Комітету Верховної Ради України з питань закордонних справ, Г. Гопко, провела переговори з керівником Комітету Палати радників парламенту Японії з закордонних справ та оборони, Масахіса Сато. Підкреслювалася необхідність реформування ООН, зокрема щодо прийняття рішень в Раді Безпеки ООН. Було відзначено співпрацю України та Японії як непостійних членів Ради Безпеки ООН у питанні прийняття резолюції стосовно КНДР. На початку березня 2016 року, головуєчий в Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) і тодішній міністр закордонних справ Німеччини, Ф.-В. Штайнмайер, звітував перед Радою Безпеки ООН. Він висловив занепокоєння через порушення умов припинення вогню на Донбасі та недопуск сторонами конфлікту представників ОБСЄ. В цей час народжувалася ідея введення миротворчої місії ООН на Донбасі. Російська дипломатія робила всі зусилля, щоб гальмувати цю ідею і відкладати її реалізацію.

У зв'язку з тим, що Росія ветоувала ініціативи України в Раді Безпеки ООН, протистояння було перекладено на Генеральну Асамблею ООН, де Росія не має права вето. На 19 грудня 2016 року була прийнята резолюція, запропонована

Україною, під назвою «Стан прав людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь (Україна).» Ця резолюція стала першим документом ООН, де офіційно було визнано Росію державою-окупантом, а Крим – тимчасово окупованою територією. За цю резолюцію проголосували 70 країн, у той час як 26 країн виразили протест, включаючи Росію, Білорусь, Казахстан, Узбекистан, Вірменію, Китай, Сирію, Іран, Еритрею і Зімбабве. 77 країн утрималися (проте слід відзначити, що утримання не має юридичної сили для ухвалення рішення). У разі розгляду спору між Україною та Росією в Міжнародному трибуналі ООН з морського права, призначеного на період 2019-2021 років, буде розглядатися право України на використання природних ресурсів Криму. Проте питання щодо приналежності півострова не входить до сфери розгляду, оскільки воно стосується виключно встановлення морських кордонів¹.

1 січня 2017 року на заміну Анголії, Малайзії, Новій Зеландії, Венесуелі і Іспанії в статусі непостійних членів Ради Безпеки ООН на 2017–2018 роки були обрані Болівія, Італія, Казахстан, Швеція і Ефіопія. Слід відзначити, що вплив Росії на такі країни, як Болівія, Венесуела і Казахстан, відігравав свою роль в підсиленні конфронтаційних настроїв під час дебатів між російською та українською делегаціями на засіданнях Ради Безпеки ООН.

2 лютого 2017 року, під головуванням України, відбулося засідання Ради Безпеки ООН. В його результаті була виражена засудження використання важкого озброєння на Донбасі, а також виразили підтримку територіальній цілісності України. На цьому засіданні ми могли спостерігати дебют нового представника США при ООН, Ніккі Гейлі. Вона однозначно висловила на підтримку України та виразила намір сприяти реформуванню ООН.

13 лютого 2017 року Рада Безпеки ООН, під головуванням міністра закордонних справ України Павла Клімкіна, прийняла резолюцію щодо захисту критичної інфраструктури від терористичних загроз. Ця резолюція була унікальною, оскільки вперше в історії Ради Безпеки ООН прийнято рішення

---

¹ Виступ Президента України П. Порошенка на загальних дебатах 71-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН. *Україна дипломатична*. 2016. №17. С. 11-20.

щодо захисту критичної інфраструктури. Співавторами резолюції, разом із Україною, були ще 45 держав-членів ООН. Резолюція 2341 (2017) спрямована на підвищення ефективності міжнародних заходів у протидії терористичним актам проти об'єктів критичної інфраструктури, в рамках Глобальної контртерористичної стратегії ООН¹.

9 липня 2017 року Київ був відвіданий Генеральним секретарем ООН Антоніо Гутеррешем. Під час переговорів із ним Голова Верховної Ради України Андрій Парубій підкреслив необхідність дієвої та дуже сильної ролі ООН в контексті російської агресії проти України. Це відповідає пункту 3 статті 27 Статуту ООН, що передбачає, що країна-агресор має утримуватися від голосування в разі своєї причетності до конфлікту. Того ж дня Київ прийняв державного секретаря США Рекса Тіллерсона та недавно призначеного спеціального представника США з України Курта Волкера. Американські представники вимагали, щоб Росія розпочала дії щодо зниження напруги на Донбасі. Голова Комітету з питань закордонних справ Верховної Ради Ганна Гопко вказала Курту Волкеру на необхідність «посилення санкцій проти РФ та збереження єдиної позиції США та ЄС в цьому питанні. Беручи до уваги, що Росія розуміє лише мову сили, Україні та її західним союзникам необхідні ефективні інструменти тиску, крім санкцій».

3 серпня 2017 року Україна закликала ООН засудити вибори губернатора міста Севастополя, але Росія заблокувала це голосування. Готуючись до президентської виборчої кампанії в 2018 році та намагаючись розіб'є єдиний фронт санкцій проти Росії, 5 вересня 2017 року Володимир Путін запропонував розмістити миротворців ООН на лінії зіткнення з «ДНР» та «ЛНР». Сполучені Штати стверджували, що Росія намагалася поділити Захід за допомогою порожньої пропозиції щодо миротворців перед сесією Генеральної Асамблеї ООН. На жаль, перемир'я на фронті не спрацювало.

---

¹ Круглий стіл на тему: «Актуальні аспекти діяльності ООН в Україні». *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 334.

Були розглянуті припущення про можливе послаблення військової потужності Кремля внаслідок санкцій на довготерміновий період. Європейський союз продовжив санкції проти Російської Федерації після 15 вересня 2017 року. Під час телефонної розмови Канцлер ФРН Ангела Меркель та Президента Росії Володимира Путіна було узгоджено, що миротворці ООН повинні захищати спостерігачів ОБСЄ на всій території їхньої місії. Це важливе рішення враховувало факт, що розташування миротворців на лінії розмежування фактично може вплинути на обсяг контролю Росії на Донбасі.

18 вересня 2017 року, під час свого виступу на сесії Генеральної Асамблеї ООН, Президент США Дональд Трамп визначив широкий спектр глобальних проблем, включаючи тероризм, режими, що загрожують світові найруйнівнішою зброєю, авторитарні режими, які підірвують цінності та системи альянсів, міжнародну злочинність та інші виклики. Трамп також висловив свій план реформування ООН. Ніккі Гейлі відзначила, що 128 країн-членів ООН підтримали декларацію щодо реформ ООН. Не менш важливим було, що Дональд Трамп закликав зберігати повагу до національних кордонів та суверенітету, що було особливо важливо для України¹.

Розглядалися можливість послаблення військового потенціалу Кремля через дію санкцій на тривалий період. Після 15 вересня 2017 року Європейський союз продовжив санкції проти Російської Федерації. Під час телефонної розмови між Канцлером ФРН Ангелою Меркель і Президентом Росії Володимиром Путіним було узгоджено, що миротворці ООН повинні забезпечувати захист спостерігачів ОБСЄ на всій території їхньої місії. Це вирішальне рішення враховувало той факт, що розташування миротворців на лінії розмежування фактично може вплинути на ступінь контролю Росії над Донбасом.

Під час свого виступу на сесії Генеральної Асамблеї ООН 18 вересня 2017 року Президент Сполучених Штатів Дональд Трамп визначив широкий спектр глобальних проблем, включаючи тероризм, режими, що загрожують світові за

---

¹ Мартинов А. Діяльність української дипломатії у Раді Безпеки ООН (2016–2017 рр.) *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2018. Вип. 27. С. 146-163.

допомогою найруйнівнішої зброї, авторитарні режими, які підірвують цінності та системи альянсів, міжнародну злочинність та інші виклики. Трамп також висловив свій план стосовно реформування ООН. Ніккі Гейлі зауважила, що 128 країн-членів ООН підтримали декларацію щодо реформ ООН. Не менш важливим було, що Дональд Трамп закликав дотримуватися поваги до національних кордонів та суверенітету, що мало особливе значення для України¹.

На основі результатів миротворчої місії ООН, певні зони, які перебували під окупацією на Донбасі, могли б бути відновлені до складу України, навіть без їхньої українізації. Це відповідало стратегічним планам Росії. Особливий інтерес в цьому питанні виявив російський військовий експерт А. Арбатов, який прокоментував позицію Росії стосовно введення миротворців ООН на Донбас. Згідно з резолюцією Ради Безпеки ООН, місія повинна була мати право бути збройною, обладнаною танками та артилерією, мати повноваження для покарання порушників режиму припинення вогню, але не перебувати під командуванням НАТО, а ОБСЄ, і обов'язково з включенням російської армії.

На закінчення періоду, коли Україна була непостійним членом Ради Безпеки ООН, відбулися консультації між представником України в ООН В. Єльченком, представником США в ООН Н. Гейлі і спеціальним представником США з врегулювання конфлікту на Донбасі К. Волкером. Вони підкреслили, що лише виведення російських сил з Донбасу і розміщення миротворців ООН там може принести мир. Українські дипломати сподівалися запросити миротворців на Донбас на своїх власних умовах, без анексій, контрибуцій і репарацій. 13 листопада 2017 року К. Волкер на зустрічі в Белграді запропонував своєму візаві В. Суркову погодитися на виведення російських військ з Донбасу до введення миротворців ООН. Курт Волкер фактично виклав «червоні лінії» України в питаннях безпеки. Місія ООН повинна була мати мандат для операцій на всій окупованій території, забезпечувати міжнародний контроль над українсько-

---

¹ Виступ Президента України Петра Порошенка на загальних дебатах 71-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН. *Україна дипломатична*. 2016. Вип. 17. С. 11-20.

російським кордоном у зоні конфлікту, вивести незаконні російські військові формування, контролювати зберігання важкої зброї, і не допускати Росію до миротворчої місії.

У кінці листопада 2017 року стало відомо, що план, розроблений спеціальним представником США з питань України, Куртом Волкером, щодо розміщення миротворців ООН на сході України, отримав підтримку українських, німецьких та французьких сторін. План передбачав запровадження класичної миротворчої місії, а не російської «гібридної» місії. Ця місія мала б бути розгорнута на всій окупованій території Донбасу, включаючи неконтрольовану ділянку російсько-українського кордону, і не передбачала участі агресора. Внаслідок цього, виникли серйозні розбіжності з Росією щодо формування такої миротворчої місії ООН.

Звісно, інші миротворчі місії під егідою ООН також переживали свої виклики. Наприклад, впродовж 2016 року Рада Безпеки ООН прийняла численні резолюції щодо ситуації в різних країнах, включаючи Кот-д'Івуар, Центральноафриканську республіку, Кіпр, Судан, Ємен, Лівію та інші. У 2017 році також було прийнято резолюції стосовно різних конфліктів та країн, включаючи Кіпр, Центральноафриканську республіку, Судан, Сирію, Гвінею-Бісау, Афганістан, КНДР, Сомалі, Конго, Гаїті, Західну Сахару, Лівію, Малі, Ірак, Боснію і Герцеговину. Також, 1 червня 2017 року Польща була обрана непостійним членом Ради Безпеки ООН на 2018-2019 роки, замінивши Україну в східноєвропейській групі¹.

Україна в Раді Безпеки ООН активно пропагувала ідеали миру та справедливості. На жаль, вирішення конфліктів залишалось неефективним через відсутність власних збройних сил у ООН. Рішення виділення та фінансування миротворчого контингенту залежало від волі окремих членів цієї організації. Використання права вето в Раді Безпеки ООН свідчило про те, що воно використовується в тісно національних інтересах, що часто уповільнювало

---

¹ Круглий стіл на тему: «Актуальні аспекти діяльності ООН в Україні». *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 334.

розв'язання актуальних проблем. Україна розглядала проект введення миротворців ООН на Донбас як гарантію закінчення бойових дій, виведення російських військ та початок тривалого процесу реінтеграції окремих районів Донецької і Луганської областей в адміністративно-територіальну структуру України. Однак, перед впровадженням миротворчої місії потрібно визначити її оптимальний формат. Мандат миротворців може передбачати різні повноваження, включаючи надання послуг та спостереження за учасниками конфлікту, контроль кордону між Україною та Росією, демілітаризацію території «ДНР–ЛНР», виведення російських військ, створення тимчасових міжнародних адміністрацій на окупованих територіях і забезпечення припинення військових дій.

Загальновідомо, що будь-яка миротворча місія в Україні може бути реалізована лише за умови участі та фінансування Російської Федерації. Однак міжнародне право чітко визначає Російську Федерацію як агресора та державу-окупанта в Україні. Це робить миротворчу операцію неможливою зазвичай застосовуваними сценаріями та планами агресора. Також важливо пам'ятати, що миротворці - не союзники, і неможливо сподіватися на їхню допомогу у плануванні військових операцій. Тому Україні потрібно знайти власний спосіб вирішення цієї складної проблеми національної безпеки.

1.4. Україна в геополітичному плані Російської Федерації

Українська держава в 90-х роках ХХ століття приймала геополітичну стратегію, яка характеризувалася її багатовекторністю. Ця стратегія була обумовлена потребою збереження стратегічної рівноваги в умовах пострадянського геополітичного оточення і, в першу чергу, спрямовувалася на захист державного суверенітету України.

На сьогоднішній день, геополітичний вибір української зовнішньої політики визначається не лише багатовекторністю, але також через розвиток двосторонніх дипломатичних відносин з окремими розвинутими країнами світу.

У другій половині 1990-х років Російська Федерація продовжувала збільшувати політичний і економічний тиск на Україну. Для досягнення своїх імперських зовнішньополітичних цілей Росія використовувала широкий спектр репресивних методів та ставила акцент на мовну проблематику, що призводило до загострення міжнаціональних відносин в Україні на тлі соціально-економічних труднощів. Ця ситуація супроводжувалася наступними основними рисами суспільнополітичного життя:

1. Зазначена період акцентував увагу на ролі національних меншин у суспільно-політичному житті України та включав елементи конфліктів з ними. Це призвело до відсутності сталого порядку між етнічною більшістю та меншістю, що вплинуло на настрої, орієнтації та дії частини населення України.

2. Політизація етнічних груп посилювалася, і вони прагнули підвищити свій політичний статус через участь у владних структурах та створення політичних органів для захисту прав національних меншин (наприклад, Крим, Луганськ). Це призвело до загострення політичних конфліктів, пов'язаних із правами румуномовних громадян (Буковина) та насильницькою «українізацією» росіян (Донеччина, Луганщина). Деякі національні товариства замість культурно-просвітницької діяльності активно займалися політичною діяльністю, спрямованою на здобуття контролю над органами влади та розподіл фінансових ресурсів. У межах цих товариств також відбувалася боротьба за лідерство і представництво інтересів конкретної меншини.

3. Спостерігалися окремі випадки українофобії та масового шовінізму в товариствах, орієнтованих на Росію та Румунію, включаючи заперечення існування української нації.

4. Російська Федерація активізувала тактику захисту своїх «соотечественников» за кордоном, використовуючи ратифіковану Україною в 1999 році «Європейську хартію регіональних мов або мов меншин.» Уроки

національних та етнополітичних процесів 1990-х років важливі для розуміння сучасних суспільно-економічних, політичних та міжнародних реалій¹.

Уже протягом п'ятих років Україна перебуває в стані постійних військових дій, що можна охарактеризувати як активну фазу тривалого протистояння зі своїм північним сусідом. Видатний український географ О.Г. Топчієв, у розмові з автором, наголосив на захоплюючій цифрі – 38 воєнних конфліктів, починаючи з 1945 року, в яких Російська Федерація була учасником і ініціатором (незважаючи на офіційні заперечення).

Геополітика в перекладі з буквально вказує на «географічну політику», тобто науку, яка аналізує географічні аспекти та вплив на них політичних рішень. Вітчизняні географи, особливо старшого покоління, в останні чверть століття уникли розгляду гострих аспектів російсько-української геополітики. Можливо, це призвело до сучасної складної геополітичної ситуації. Деякі геополітичні прогнози, подані у статті С.П. Сонька у цьому виданні, почали здійснюватися:

- постачання води Північно-Кримським каналом до анексованого Криму було припинено.
- терміни будівництва Керченського мосту відсуваються.
- з 26 грудня 2016 року блокада окупованих територій (як форма протесту) стала державною політикою України, починаючи з 15 березня 2017 року, після прийняття Радою національної безпеки і оборони України рішення щодо припинення транспортного сполучення між Україною та окупованими територіями.
- Президент України Петро Порошенко обіцяв кримсько-татарській громаді подати до Верховної Ради законопроект щодо надання Криму статусу кримськотатарської національної автономії².

Згідно з висновками С.П. Сонька, наступні ідеї залишаються нереалізованими: створення судноплавного каналу через Сиваш і спуск

---

¹ Горкуша О., Филипович Л. Геополітичний україно-російський конфлікт: реакція українських церков. *Українське релігієзнавство*. 2016. № 79. С. 7-17.

² Коцур В.В. Етнополітичні процеси в Україні 1990-х років: провісники гібридної війни і геополітичних змін. *Молодий вчений*. 2018. № 2(1). С. 324-329.

Каховського водосховища. Враховуючи прогнози щодо глобального потепління, судноплавний канал через Сиваш може самостійно утворитися завдяки підйому рівня води у Світовому океані вже на початку 30-х років XXI століття. Це означає, що російській армії не доведеться будувати «коридор» через Мелітополь і Арабатську стрілку для доступу до Криму (оскільки будівництво кількох нових мостів, подібних до Керченського, вимагатиме значних коштів, які, ймовірно, вже закінчаться)¹.

З вище перелічених факторів можна зробити наступний попередній висновок: геополітичні процеси є необхідною і об'єктивною частиною дійсності, і, отже, важливо вчасно розпізнати їхні основні тенденції та ухвалити важливі рішення. На жаль, національні рішення на державному рівні іноді приймаються з великим запізненням.

Сучасний конфлікт між Росією та Україною проявляється в багатьох аспектах суспільного життя. На жаль, багато процесів і явищ, які мають об'єктивне походження, не отримують належної уваги та оцінки від владних структур при аналізі сучасної геополітичної ситуації. Останні 25 років призвели до кардинальних змін у відносинах між центром і периферією, розташованими в географічному просторі. Центральна роль, яку колись відігравала Москва, перейшла до Києва, і тепер спостерігається тяжіння з боку навколишньої периферії. Відкритість західних кордонів України значно зросла, і це призвело до бажання її євроінтеграції та переформатування відносин між центром і периферією з новим акцентом на світові міста як більш віддалені «центри». Поступово, але впевнено, сировинно-орієнтовані галузі виробництва, що відповідають старій виробничо-технологічній парадигмі, стали відступати, включаючи економічний спад. До речі, ці галузі в Україні переважно

---

¹ Сосько С.П. Непростий геополітичний поступ України: головні тенденції і надії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Географічні науки.* 2017. Вип. 6. С. 101-106.

розташовані біля кордону з Росією. До Сходу України цілеспрямовано переїжджали переселенці з російських міст і сіл під час індустріалізації¹.

Серед молодого покоління, яке володіє гнучким світосприйняттям, відбулися радикальні зміни в системі цінностей та життєвих орієнтирах протягом останніх 5-10 років. Ринкова економіка відкрила можливості досягнення успіху через важливість престижної освіти, підприємництво та інші нові стандарти споживання. Навіть за наявності наведених вище фактів і тенденцій, більш об'єктивним підтвердженням пріоритету європейських цінностей є той факт, що за останні два роки кількість абітурієнтів із Сходу України, які вступають до університетів у Києві, Львові, а також у польських вишах, практично подвоїлася.

На щастя, на сьогодні є успішні люди, які завдяки своєму наполегливому підходу до роботи та досягненням у різних галузях, таких як бізнес, ІТ або фермерство, допомагають старшому поколінню зрозуміти, що їхнє життя було вдалим. Цей факт не підлягає запереченню. Однак ці люди зрозуміли, що вони не мають морального права наставляти молодь на своєму власному прикладі, на відміну від своїх дітей. Можливо, це є головною причиною безмежної ностальгії за Радянським Союзом і суспільством, де всі були рівні у бідності².

Прийняття рішення надати ОРДЛО статус «Російської автономії в складі України», а не «Тимчасово окупованої території», матиме наступні наслідки:

- це сповільнить російську експансію на територію України, оскільки в новій назві не буде підкреслення військового конфлікту.
- це закріпить статус, який регіон бажав отримати ще в 2014 році, коли обговорювалася федералізація. Це припинить можливість Росії використовувати «захист російськомовного населення в Україні» як виправдання. Можливість

---

¹ Шморгун О. Українсько-російська комбінація на світовій геополітичній шахівниці. *Віче*. 2016. № 7-8. С. 53-56.

² Суходоля О.М. Геополітичні та економічні пріоритети енергетичної безпеки України. *Стратегічна панорама*. 2017. № 1. С. 42-52.

створення національної кримськотатарської автономії додатково сприятиме розв'язанню конфлікту на міжнародному рівні.

– це створить полігон для вивчення і перевірки різних моделей цивілізаційного розвитку. Молоде покоління, яке прагне до європейських цінностей, може допомогти цій території повернутися до складу України через демократичний референдум, якщо населення переконається в цій ідеї.

– це створить територію, де буде реалізовано принципи «соціалістичного ладу», і цю можливість використовуватимуть прихильники соціалістичних цінностей з інших регіонів України, таких як Харків, Запоріжжя, Дніпро, і Кривий Ріг, можливо, з допомогою відповідних урядових ініціатив¹.

Дослідження з назвою «Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайська стіна», створене авторським колективом, присвячене аналізу полікотейоретичних, геополітичних, культурно-історичних та зовнішньополітичних аспектів збройного конфлікту на Донбасі. У ньому використовується погляд з теорії реалізму для інтерпретації особливостей міжнародних відносин на пострадянських політичних просторах. Також надається ряд прогностичних сценаріїв для подальшої еволюції конфлікту на рівнях двосторонніх відносин, регіональних динамік і глобального впливу. Дослідники ідентифікують та пояснюють джерела зовнішньополітичної поведінки сучасної Росії стосовно України та інших країн колишнього радянського простору. На основі отриманого досвіду з конфлікту на Донбасі розробляють стратегічний підхід і систематизують тактичні заходи для протидії зовнішній агресії².

Зокрема, О. Кривицька, автор монографії «Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України», привернула увагу до ряду нових акцентів у сфері етнополітичної поляризації та соціокультурного розмежування в Україні. Згідно з її думкою, загрозами національній єдності України є:

---

¹ Балацька О. Російсько-український воєнний конфлікт: культурно-цивілізаційний і геополітичний виміри. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2018. Vol. 5, Iss. 2. С. 7-13.

² Всеукраїнський конкурс есе для молодих науковців на тему «Чи здатна Україна на власний геополітичний проект: місія України та національні інтереси в глобалізованому світі»[Електронний ресурс] // *Українознавство*. 2018. № 1. С. 235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2018_1_22.

– непримиренність основних політичних акторів і конфлікт між прибічниками етнічного патріотизму та територіального патріотизму, що перетворює країну на поле зіткнення «ми»/»вони» пріоритетів.

– мовний контекст став суттєвим маркером соціокультурного розмежування в Україні.

– відсутність рівноваги між збереженням креативного потенціалу української нації та реалізацією прав інших етносів.

– подвійна ідентичність українського суспільства до національного демонструє презирство і провокує відштовхування національних цінностей.

– відсутність національної ідеології, здатної консолідувати громадян навколо ідеї розвитку української незалежної держави.

– сегментація історичної пам'яті створила ідеологізовані конфронтаційні схеми історичного минулого, що генерує негативні мобілізаційні можливості стереотипів та «війну міфів».

Релігія стала дезінтегруючим фактором через відсутність балансу в релігійному житті та утвердження міжконфесійних бар'єрів. Український комплекс меншовартості та «шароварний» імідж сприяють етнічній ідентифікації, відображаючи недостатність громадянської ідентичності з різноманітними етнічними, культурними та релігійними аспектами. Спроба деяких представників української еліти нав'язати виключно етноцентричну модель націотворення стимулює подальшу поляризацію суспільства та наступну загрозу дезінтеграції країни¹.

Особливу увагу при розгляді варто приділити питанню збереження національного суверенітету та територіальної цілісності України, оскільки наслідком цих загроз є поширення регіонального сепаратизму у східних та південних регіонах країни. Також, ці загрози створюють сприятливі умови для військової агресії Росії, що призвело до анексії Криму та подальшої окупації цього півострова. Ці дії Росії сильно підривають легітимність української влади

---

¹ Катаєв С.Л. Соціокультурні та цивілізаційні аспекти геополітичної кризи в Україні. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 76. С. 17-22.

в очах громадян, створюють передумови для подовження політичної нестабільності в Україні і грають значущу роль у дезінтеграції країни.

Силова агресія Росії проти України, анексія Криму та воєнні дії на Донбасі відбулись у контексті відповіді на Революцію Гідності та підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Росія вживає низку заходів, спрямованих на блокування європейської інтеграції України, оскільки ця інтеграція руйнує російські плани зберегти вплив на пострадянському просторі. Сучасні відносини між Україною і Росією потребують переосмислення тероризму, властивого державі-терористу, що є неприпустимим для міжнародного співтовариства. Безпека стає однією з основних проблем для нації та держави після початку збройного конфлікту на Донбасі.

Висновки до першого розділу

Отже, у першому розділі ми дослідили роль та позицію України у світовому геополітичному просторі, зокрема в геополітичному просторі ЄС, США та Російської Федерації. Можемо зробити наступні висновки:

1. З моменту оголошення незалежності, Україна перейшла на новий етап самостійного розвитку, внаслідок чого вона виступає як незалежний учасник на міжнародній арені, маючи свою власну геополітичну позицію. Глибокі зміни у політичній системі також відзначилися у сферах економіки, соціуму, культури та інших сферах українського суспільства. Ці зміни вимагають різновекторних реформ, які також вплинули на зовнішню діяльність української дипломатії. Однак однією з найважливіших проблем сьогодення є конкретизація геополітичних пріоритетів України, ураховуючи динамічні зміни в світі.

Зростання сепаратизму в різних частинах України і втручання Росії в справу Донбасу свідчать про необхідність серйозних корекцій у визначенні геополітичних пріоритетів України, а також належної підтримки наукових досліджень у цьому питанні. З урахуванням гібридної війни, яку розпочала та веде Росія проти України, Україна повинна відмовитися від ролі пасивного

об'єкта в геополітичних боротьбах та взяти на себе активну роль. Тільки активна геополітика, взаємодія з іншими країнами, допоможуть повернути Крим і тимчасово втрачені території Донецької та Луганської областей. Це також допоможе реалізувати ідеали, які виникли під час Євромайдану і Революції Гідності.

Загалом, успішна державна будівництво можливе на українській землі лише за умови збалансованості інтересів всіх регіонів та збереження євроінтеграційних зв'язків. Україна має всі передумови для успішного економічного розвитку, зміцнення своєї державності та геополітичної позиції. Серед національних пріоритетів України є суверенітет, державна незалежність, територіальна цілісність та національна безпека в усіх її аспектах (військовому, геополітичному, економічному, екологічному, гуманітарному та інших).

2. Головним органом для розв'язання конфліктів та забезпечення міжнародного порядку у сучасному світі є Організація Об'єднаних Націй (ООН). Саме ця організація визначає оптимальні методи для збереження, відновлення та підтримання миру. Її робота охоплює такі ключові напрями: запобіжна дипломатія, миротворчі дії та збереження миру. Кожен із цих напрямів має свої особливості та відповідає певному етапу в процесі збереження, відновлення чи зміцнення миру. Один із таких напрямків - миротворчість, яка передбачає застосування мирних методів, таких як дипломатичні переговори, посередництво, примирення та арбітраж, для досягнення угоди між конфліктуєчими сторонами відповідно до статуту ООН.

Україна активно співпрацює з ООН з метою запобігання конфліктам, вирішення криз та відновлення країн після конфліктів у різних регіонах світу. Наша держава розглядає цю співпрацю як спосіб створення стабільного зовнішньополітичного середовища та зміцнення глобальної системи безпеки. Участь України у міжнародних миротворчих ініціативах під егідою ООН сприяє підвищенню її міжнародного впливу і дозволяє навчатися від країн з розвинутою військовою будівницею. Членство України в ООН є важливою частиною її зовнішньополітичної діяльності, яка допомагає нагромадити досвід у

міжнародних відносинах та сприяє розвитку зовнішньополітичної стратегії України. Протягом свого членства в ООН Україна була обрана тричі як непостійний член Ради Безпеки (1948-1949, 1984-1985, 2000-2001 роки), шість разів була членом Економічної і Соціальної Ради (останній раз в 2010-2012 роках), і двічі стала членом Ради ООН з прав людини (2006-2008, 2008-2011 роки). Україна також була претендентом на обрання як непостійного члена Ради Безпеки ООН на 2016-2017 роки, членом РПЛ на 2018-2020 роки та членом Економічної і Соціальної Ради ООН на 2019-2021 роки.

На початку 2018 року, Організація Об'єднаних Націй висловила пропозицію щодо необхідності введення миротворчих сил для розв'язання ситуації на Донбасі. Зазначалося, що ці миротворці повинні бути підібрані із числа європейських країн, які мають великий досвід проведення подібних операцій і користуються довірою Росії. Однак залишалися невирішеними питання міжнародного права, пов'язані з розгортанням миротворчої операції на сході України, такі як: розподіл миротворчого контингенту, легітимізація операції та країни, які беруть участь у наданні миротворчого контингенту.

Для України співпраця з ООН у сфері забезпечення безпеки під час кризи фокусується на діях, які можуть сприяти вирішенню цієї кризи. Ключовим питанням є структура прийняття відповідних рішень, оскільки питання миру і безпеки віднесені до компетенції Ради Безпеки ООН, де Росія має право вето. У цих умовах перед Україною стоять два основних завдання, які визначатимуть співпрацю з ООН. По-перше, необхідно тиснути на Росію, щоб схилити її до більш конструктивної політики в ООН або зменшити її вплив на прийняття рішень. По-друге, слід розглянути можливість використання інших інструментів для вирішення проблем безпеки, окрім Ради Безпеки ООН.

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИХ ВІДНОСИН

2.1. Становлення дипломатичних україно-російських відносин

Складні дипломатичні відносини між Україною і Росією виникли після розпаду Радянського Союзу в 1991 році. Саме тоді Україна стала незалежною державою і визначила свій шлях розвитку.

Перший період (1991-2004): У цей період дипломатичні стосунки між Україною і Росією були в основному конструктивними. Обидві країни підписали угоду про дружбу, співробітництво та партнерство у 1997 році. Проте вже в цей період були певні суперечки, зокрема, стосовно Криму.

Другий період (2004-2014): Відносини між Україною і Росією погіршилися внаслідок подій «Помаранчевої революції» в Україні у 2004 році та приходу до влади Віктора Януковича у 2010 році. Цей період також відзначився суперечками щодо цін на газ і економічними спорами.

Третій період (2014-сьогодні): Переломним моментом в дипломатичних відносинах був анексія Росією Криму в 2014 році та початок війни на сході України в Донбасі. Ці події спричинили найсерйознішу кризу в українсько-російських відносинах. Україна рішуче виступила проти анексії Криму та підтримує територіальну цілісність. Дипломатичні відносини між країнами практично заморожені, і обидві сторони ведуть перемовини за посередництвом міжнародних організацій і держав.

Утім, вирішення конфлікту залишається надзвичайно складним завданням, і дипломатичні стосунки між Україною і Росією залишаються напруженими. Міжнародні спільнота намагається вплинути на розв'язання конфлікту та відновлення миру на сході України.

2.2. Особливості формування українсько-російських стосунків у постбіполярний період

Розпад СРСР і «табір соціалізму» призвели до зникнення біполярності у світі та конфронтації між сходом і заходом. Головний військовий супротивник Сполучених Штатів Америки вийшов з політичної арени, що дозволило уникнути загрози глобальної ядерної катастрофи. Демократичні реформи та розвиток вільного ринку стали основними ознаками трансформації країн від Європи до Латинської Америки, від Африканського континенту до Азії. Геополітична конфігурація сил зазнала змін у постбіполярному світі¹.

Фактична перемога США в «холодній війні» перетворила їх на єдину наддержаву у військово-політичному плані, наділена можливістю втручатися в події, що відбуваються де завгодно на планеті. Ця ситуація спонукала багатьох американців, відомого стратега Г. Кіссінджера включно, ще більше прагнути впливати на світові події, спробувати адаптувати їх до американських стандартів і цінностей. Ця тенденція у зовнішній політиці США стала актуальною після закінчення «холодної війни». У контексті нового світового порядку значення військової потужності та військово-політичних аспектів зменшилось, і це сприяє виникненню нових світових лідерів, таких як Японія, Китай, Європейський Союз, Австралія, Тайвань та інші, які відіграють важливу роль у багатополосному світопорядку. Зрозуміло, що Росія також відіграє важливу роль у цьому контексті.

В умовах багатополосного світу стає очевидним, що можливості однієї наддержави контролювати події на планеті обмежені. Навіть серед значної частини американців немає бажання, щоб їх країна виступала як світовий жандарм, нав'язувала моральні стандарти чи виступала як приклад для інших країн. Спостерігаються зміни у відносинах між США та їх союзниками, оскільки останні відмовляються від залежності від Америки, яка під час післявоєнного періоду гарантувала захист від комуністичної загрози.

---

¹ Особливості постбіполярної системи МВ. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/MVZP/92.htm>

Зростає кількість країн, які виходять зі сфери конфлікту між великими державами і набувають здатності до самостійної політики, навіть іноді суперечать своїм колишнім покровителям. Зникло розуміння «третього світу» і поділ світу на «три світи». Щодо новорозвинених країн, їх кількість постійно зростає.

Під час «холодної війни» основною була боротьба між системними блоками і, головним чином, ідеологічними розділами. Тепер на передній план виходять інтереси окремих країн, груп країн і націй. Світ стає більш однорідним, але водночас різноманітним.

Однак із зникненням двополюсного протистояння та переходом світу в посткомуністичну епоху з'явилося багато факторів, які ускладнюють геополітичну ситуацію.

В епоху двополюсного світопорядку, кордони між двома блоками чи полюсами були чітко визначеними і не проникними. Протистояння між цими полюсами було передбачуваним і мало простий характер. Був створений механізм взаємного стримування, і сила виступала як єдиний детермінант міжнародної політики. Існувала жорстка стратегічна структура, заснована на балансі сил і взаємному страху. Період «холодної війни» створював особливий стан замкнутості у відносинах між двома світовими супердержавами, одночасно забезпечуючи стабільність у конфронтаційному контексті та передбачуваність можливих кроків обох сторін.

Після завершення «холодної війни» відбулася значна трансформація. Міжнародна безпека розпалася на різноманітні конфлікти та війни, які виникають постійно та в різних частинах світу. Зникло ідеологічне протистояння, але замість нього насуваються конфлікти, зумовлені національними, релігійними, соціально-економічними, внутрішньополітичними чинниками. У двополюсному світі локальні та регіональні конфлікти різного масштабу та інтенсивності, зазвичай, підпорядковувалися глобальному протистоянню між Сходом і Заходом. У сучасному світі міжнародні відносини все частіше ускладнюються нетрадиційними формами агресії та конфліктами.

Прикладами цього є поширення ісламського фундаменталізму, агресія Іраку проти Кувейту, криваві конфлікти в колишній Югославії, абхазько-грузинська війна, російська кампанія в Чечні тощо. Більшість таких конфліктів мають внутрішньодержавний характер, іншими словами, вони представляють собою громадянські війни.

Міжнародну арену ускладнила поява великої кількості нових держав внаслідок розпаду СРСР, Чехословаччини та Югославії. Країни Центральної та Східної Європи втратили багато після розпаду комуністичної системи, що вимагало від них соціальних змін та переходу до ринкової економіки. Проте поспіх у проведенні цих системних змін викликав непередбачувані політичні суперечки.

Розпад СРСР мав глобальні наслідки на міжнародній арені. Він фактично завершив «холодну війну», яка була присутня протягом практично всього післявоєнного періоду. Розпалася система соціалізму разом із її ключовими структурами, такими як Організація Варшавського Договору та Рада Економічної Взаємодопомоги. Країни Центральної та Східної Європи отримали можливість самостійно визначати свої зовнішньополітичні пріоритети, керуючись власними інтересами, і співпрацювати між собою, вступаючи до міжнародних організацій, що найкраще відповідають їхнім потребам.

Сполучені Штати Америки тепер фактично перетворилися на єдиного світового лідера, і тепер увесь світ майже повинен слухатися Вашингтона і дотримуватися його думки щодо міжнародної орієнтації. США повною мірою користуються перевагами своєї нової ролі у світі, навіть вчиняючи диктат та намагаючись насадити своє бачення та методи вирішення міжнародних проблем, які після розпаду СРСР залишилися актуальними.

Зрозуміло, що локальні та регіональні конфлікти різних розмірів та інтенсивності можуть стати найбільш ймовірними формами вирішення суперечок на території різних регіонів, включаючи територіальні, етнонаціональні, релігійні, економічні та інші суперечності. Отже, майбутність може не принести більше безпеки, ніж було за часів «холодної війни.»

Також, нова ситуація склалася на території колишнього СРСР. Колишні республіки стали незалежними суб'єктами міжнародного права і отримали можливість регулювати своє внутрішнє та міжнародне життя. Проте існують намагання повернути їх до колишнього союзу, і навіть спроби надати цим намаганням міжнародний статус і визнання. Співдружність Незалежних Держав (СНД) в складний час не може діяти ефективно. Вона переживає складні процеси боротьби між централізуючими та децентралізуючими силами, і на даний момент децентралізуючі сили переважають. Проте головною причиною цього не є самі суверенні держави, а, скоріше, певні політичні сили в Росії, які намагаються відновити минулу динаміку¹.

2.3. Розвиток українсько-російських стосунків на етапі 90-х років

Розвиток українсько-російських стосунків у 90-х роках був важливим і складним періодом в історії обох країн. Ось декілька ключових подій та розвитків цього періоду:

1. Падіння Радянського Союзу: Розпад СРСР у 1991 році створив нові незалежні держави, включаючи Україну та Росію. Цей поділ викликав необхідність встановлення нових відносин між двома країнами.
2. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство: Україна і Росія уклали Договір про дружбу, співробітництво і партнерство в 1997 році. Цей договір мав спрямовувати стосунки між країнами та сприяти їхньому розвитку.
3. Конфліктні питання: Незважаючи на спроби зближення, у 90-х роках були палкі суперечки між Україною та Росією, включаючи питання кордонів, Криму, Севастополя та призначення міста Севастополь окремим адміністративним підрозділом.
4. Економічні відносини: Україна та Росія розвивали торговельні та економічні зв'язки, але це також супроводилося напруженнями, зокрема стосовно цін на природний газ та енергію.

---

¹ Особливості постбіполярної системи МВ. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/MVZP/92.htm>

5. Культурні зв'язки: Незважаючи на політичні розбіжності, культурні та гуманітарні зв'язки між Україною та Росією залишалися досить активними, з обміном культурними продуктами та спільними подіями.

Усі ці аспекти створювали складну картину українсько-російських стосунків у 90-х роках. Розвиток цих відносин був далеко не однозначним, і вони пізніше виявилися більш складними через події, що відбулися у наступних роки, зокрема після 2014 року, коли Росія анексувала Крим і виник конфлікт на сході України.

2.4. Латентна форма образу ворога в україно-російських відносинах в період незалежності України

2.4.1. Технології формування образу України як ворога у російських ЗМІ

Формування образу України як ворога у російських ЗМІ було однією з ключових складових інформаційної війни та російської пропаганди. Ця стратегія стала особливо активною після подій 2014 року, коли Росія анексувала Крим і розпочала підтримку сепаратистських рухів на сході України. Ось деякі технології та методи формування негативного образу України у російських ЗМІ:

1. Дезінформація: Російські ЗМІ активно використовують дезінформацію та фейки для поширення негативного образу України. Це може включати в себе непідтвержені звинувачення, вигадані історії та спекуляції.

2. Змішування фактів і думок: ЗМІ можуть змішувати факти та думки, створюючи вигадані звинувачення та стереотипи про Україну. Це допомагає підтримувати негативний образ країни.

3. Маніпуляція фотографіями та відео: Фальсифікація фотографій та відео, що стосуються подій в Україні, може бути використана для створення негативного образу.

4. Запровадження риторики конфлікту: ЗМІ можуть активно використовувати агресивну та ворожу риторику при описі подій в Україні, що посилює негативний сприйняття.

5. Використання історичних аналогій: Російські ЗМІ можуть навмисне порівнювати події в Україні з історичними подіями, що мають негативне забарвлення, такими як Друга світова війна або репресії під час Голодомору.

6. Пропагування ідеї «фашизму»: Один із загальних прийомів - використання поняття «фашизму» для опису українського уряду та влади, що робить Україну ворогом, який відстоює «антиросійські» інтереси.

Ці методи інформаційної війни використовуються для підтримки російської домінантності в інформаційному просторі та створення негативного образу України серед російського населення. Важливо визнавати ці методи та шукати надійні джерела інформації для отримання об'єктивного уявлення про події в регіоні

2.4.2. Україно-російський конфлікт та пропагандистсько-маніпуляційна діяльність російського медіа як чинник розпалювання міждержавної ворожнечі на сучасному етапі

Україно-російський конфлікт від початку 2014 року супроводжується активною пропагандистсько-маніпуляційною діяльністю російських медіа, яка значною мірою призводить до розпалювання міждержавної ворожнечі. Ось деякі ключові аспекти цієї діяльності:

1. Дезінформація та фейки: російські ЗМІ активно поширюють дезінформацію та фейки стосовно подій в Україні. Це може включати в себе вигадані історії, фальсифіковані фотографії та відео, а також спекуляції щодо подій на сході України.

2. Риторика конфлікту: російські ЗМІ активно використовують агресивну та ворожу риторику при описі подій в Україні. Це створює атмосферу ворожнечі та підтримує образ України як «ворога».

3. Використання історичних аналогій: російські ЗМІ навмисно порівнюють події в Україні з історичними подіями, що мають негативне забарвлення, такими як Друга світова війна або репресії під час Голодомору.

4. Підтримка сепаратизму: російські медіа активно підтримують сепаратистські рухи на сході України, пропагуючи ідею «права на самовизначення» і підкреслюючи конфлікт як «громадянську війну».

5. Відображення України як фашистської держави: один із загальних прийомів - використання поняття «фашизму» для опису українського уряду та влади, що робить Україну ворогом, який відстоює «антиросійські» інтереси.

6. Засудження Заходу: російські ЗМІ поширюють негативний образ Заходу, який підтримує український уряд та є проросійськи налаштованим, інколи представляючи його як загрозу для східних регіонів.

Ця пропагандистсько-маніпуляційна діяльність російських медіа грає ключову роль у розпалюванні міждержавної ворожнечі та підтримує конфлікт на сході України. Важливо розрізнити між об'єктивними джерелами інформації та пропагандистськими спробами впливу на громадську думку, а також сприяти медійній грамотності для визначення дезінформації.

Висновки до другого розділу

Отже, у розділі 2 «Розвиток українсько-російських відносин» ми дослідили особливості формування українсько-російських стосунків у постбіполярний період, розвиток українсько-російських стосунків на етапі 90-х років та латентну форму образу ворога в україно-російських відносинах в період незалежності України. Можемо зробити наступні висновки.

У постбіполярний період, який настав після завершення «холодної війни» та розпаду Радянського Союзу, стосунки між Україною та Росією визначалися рядом особливостей:

1. Незалежність України: Розпад Радянського Союзу призвів до виникнення незалежної України в 1991 році. Ця незалежність відкрила новий

етап в українсько-російських відносинах, оскільки обидві країни стали суверенними державами.

2. Економічні зв'язки: Україна і Росія зберегли глибокі економічні та торговельні зв'язки, включаючи обмін енергоносіями та іншими ресурсами. Однак ці економічні відносини часто були напруженими і супроводжувалися спорами щодо цін та постачання.

3. Питання кордонів та Криму: Однією з головних проблем в українсько-російських відносинах були питання кордонів, включаючи питання Криму та міста Севастополя. Росія визнала незалежність України, але не визнала її кордони, що створило підґрунтя для подальших конфліктів.

4. Культурні та гуманітарні зв'язки: Україна та Росія залишалися пов'язаними культурними та гуманітарними зв'язками, включаючи обмін мовами, літературою, мистецтвом та спортом. Проте ці зв'язки також стали об'єктом політизації та спроб впливу на громадську думку.

5. Політичні конфлікти: Українсько-російські відносини були спантеличені політичними конфліктами, зокрема стосовно спроби України наблизити себе до Європейського Союзу та НАТО. Ці спроби викликали негативну реакцію з боку Росії, що призвело до ескалації конфлікту.

У цьому постбіполярному періоді українсько-російські відносини визначалися великою мірою геополітичними, економічними та культурними чинниками. Спільно з цим, розміжність інтересів та історичні суперечки призвели до погіршення стосунків і, в кінцевому підсумку, до конфлікту, який вибухнув в 2014 році та призвів до анексії Криму та воєнного конфлікту на сході України.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ НА СЕРЕДОВИЩЕ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

3.1. Зовнішня геополітика великих держав

Суть практичної геополітики полягає в здійсненні зовнішньої геополітики держав і міжнародних об'єднань, які спираються на ефективне використання геопростору для зміцнення своїх позицій на світовій арені та забезпечення своїх різних інтересів, таких як економічні, культурні, інформаційні і інші. Здійснення зовнішньої геополітики є важливою умовою для життєдіяльності будь-якої держави, незалежно від того, чи мають ці кроки концептуальне чи ідеологічне обґрунтування, чи є вони реакцією на реальні зовнішньогеографічні обставини. Головним чинником, який визначає геополітичні амбіції, є обсяг потреб, реальні виклики та можливості, і ці амбіції найчастіше спостерігаються в великих державах.

Після розпаду СРСР біполярна міжнародна система, яка характеризувалася жорстким ідеологічним та військовим протистоянням між двома наддержавами, США та Радянським Союзом, припинила своє існування. Світ став однополярним, але спадаюча активність США на міжнародній арені давала підставу декільком науковцям вважати, що міжнародна система поступово трансформується від однополярної до багатополарної. Зниження впливу США, переважно завдяки ліберальній та обережній зовнішній політиці американського президента Б. Обама, спонукало деякі впливові держави світу викликати американське гегемонічне домінування. Одною з таких країн стала Російська Федерація під керівництвом президента В. Путіна, який прагнув відновити статус Росії як наддержави на зразок колишнього СРСР. Потужні запаси природних ресурсів, зокрема нафти та природного газу, дозволили Російській Федерації впливати на численні європейські держави, а також забезпечували стійке економічне зростання країни. Росія, займаючи друге місце за США за

військовим потенціалом, також була дорівнюванням до відновлення своєї геополітичної ваги¹.

Певні успіхи Кремля, такі як переможна війна проти Грузії та підтримання значного впливу на Близькому Сході, заохотили російську владу до збільшення свого впливу на колишньому радянському просторі. Особливу увагу приділяють Україні, яка після Революції гідності і своріння від влади проросійськи налаштованого президента В. Януковича оголосила про пріоритет свого заходнього зовнішньополітичного курсу. Щоб не втратити вплив на Україну, Російська Федерація вчинила акт агресії проти нашої країни, спочатку анексуючи Крим, а потім спровокувавши збройний конфлікт на сході України, надаючи підтримку проросійським бойовикам-сепаратистам.

Дністрянський М. зауважує, що найбільший вплив на конфігурацію практичної геополітики справляють Сполучені Штати Америки завдяки своєму розширеному арсеналу засобів для використання силового тиску (включаючи потужні мобільні війська швидкого реагування), статусні ресурси (наприклад, постійне членство в Раді Безпеки ООН і належність до клубу ядерних держав), широку мережу союзників, а також значні економічні та культурно-інформаційні ресурси. Незважаючи на деякі різниці в акцентах у геополітиці різних американських адміністрацій, головною метою США, починаючи з кінця ХХ століття, було збереження світового лідерства та поширення ідеалів ліберальної демократії на глобальному рівні. У контексті територіально-політичних аспектів геополітики США вели зусилля для забезпечення контролю над ситуацією в різних країнах та регіонах світу, зокрема: інші американські держави; Європейський Союз і країни Центрально-Східної Європи; Південно-Західна Азія, з особливим акцентом на Близький Схід і Азійсько-Тихоокеанський регіон².

---

¹ Бучин М. А., Забавська Х. Ю. Особливості впливу російсько-українського конфлікту на трансформацію сучасної міжнародної системи. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія.* 2015. № 4. С. 205-212.

² Дністрянський М. Зовнішня геополітика великих держав: порівняльний аналіз інтересів, векторів та конкретних результатів. *Вісник Львівського університету. Серія : Географічна.* 2013. Вип. 42. С. 112-120.

Протягом тривалого часу, аж до початку ХХ століття, США фокусувались на своїх геополітичних цілях в основному на американських континентах і встановили політику невтручання у європейські справи. Зараз збереження впливу в Америці важливо для американської геополітики з урахуванням союзницьких відносин з Канадою та іншими країнами, економічних зв'язків у контексті функціонування об'єднання НАФТА, природно-ресурсних інтересів, проблем нелегальної міграції та контрабанди наркотиків тощо. Це особливо стосується сусідніх країн та центральноамериканського регіону.

Проте, Південна Америка, у порівнянні з іншими регіонами, за різних обставин уже не має високого пріоритету в геостратегічних планах США, переважно через зростання геополітичних викликів американським інтересам в інших частинах світу. Існують відомості про певне послаблення позицій Сполучених Штатів, що виявляється в:

- а) зменшенні кількості політичних еліт, спрямованих відкрито на США, і появі політичних режимів з антивашингтонською риторикою;
- б) відновленні відносин між більшістю латиноамериканських країн і Кубою, який є основним геополітичним супротивником США у цій частині світу;
- в) поширенні геополітичної ідеології «Латинська Америка - для латиноамериканців», що є своєрідною «відповіддю» доктрині Монро¹.

Геополітика США стосовно пострадянських та постюгославських країн відрізняється неоднозначним підходом. У відношенні до постюгославських країн США та Західна Європа розвивали конструктивні ініціативи, спрямовані на створення передумов для міжнародного визнання колишніх республік СФРЮ, таких як Словенія, Хорватія, Македонія, та пізніше Чорногорія.

Геополітика США відзначається суперечливим підходом до України, хоча загальний конструктивний вплив переважає. Протягом всього періоду

---

¹ Дністрянський М. Зовнішня геополітика великих держав: порівняльний аналіз інтересів, векторів та конкретних результатів. *Вісник Львівського університету. Серія : Географічна.* 2013. Вип. 42. С. 112-120.

незалежного розвитку України США гарантували її державний суверенітет та територіальну цілісність. У геополітичних моделях США, популярних серед політичної еліти, Україні відводилося значуще місце у процесах геополітичної трансформації Східної Європи, хоча в основному як важливій країні, а не самостійному суб'єкті.

США зазнали найбільших труднощів у геополітиці на Близькому Сході, де не вдалося вирішити палестино-ізраїльський конфлікт та покращити відносини Ізраїлю з сусідніми державами. Підтримка Сполученими Штатами створення держави Ізраїль та захист її інтересів була загалом конструктивною, але часто не супроводжувалася адекватним розумінням інтересів Палестини та сусідніх арабських країн. Позиція Сполучених Штатів, яка була безпристрасною та об'єктивною, була рідкісною. Один з позитивних моментів - вирішення ізраїльсько-єгипетських відносин¹.

Значним провалом у зовнішній геополітиці Сполучених Штатів стали військові операції проти Іраку та Афганістану, які призвели до ще більшої дестабілізації цього регіону, глобалізуючи негативні наслідки та ускладнюючи перспективи урегулювання конфліктів. З'явилася реальна загроза поширення політичної нестабільності на сусідні країни й регіони, зокрема, Пакистан і Центральну Азію. Геополітика сили, яку здійснювали США в Південно-Західній Азії, призвела до мобілізації різних екстремістських формувань. Спостерігалася радикалізація зовнішньої політики Ірану, що створювало загрозу нового воєнного конфлікту із США.

У геополітичній організації сучасного світу, Азійсько-Тихоокеанський регіон займає особливе місце за багатьма параметрами. Ця обширна територія та акваторія мають важливе значення для зовнішньої геополітики США, які є важливою складовою цього регіону, особливо з точки зору безпеки. Адже Азійсько-Тихоокеанський регіон був одним із основних полігонів для воєнних

---

¹ Петров В. В. Воєнно-політична доктрина Володимира Путіна як «прагматична» спроба відновлення великодержавної Росії: загрози й виклики для України та Західного світу. *Держава і право. Серія : Політичні науки*. 2016. Вип. 73. С. 194-208.

дій під час Другої світової війни, де Сполучені Штати зазнали значних втрат (наприклад, Пірл-Харбор) і одержали важливі перемоги¹.

НАТО є важливим інструментом для реалізації зовнішньогополітичних інтересів США. Широкий спектр впливових союзників і військова організація становлять одну з основних основ американської світової потужності. Проте, не можна однозначно зрівнювати зовнішню геополітику США з політикою НАТО. НАТО представляє собою своєрідний синтез геополітичних інтересів та стратегій Сполучених Штатів та Європейського Союзу. І хоча Велика Британія серед провідних європейських членів НАТО зазвичай слідує за геополітичними інтересами США, реалізуючи їх у Європі та в країнах Співдружності (зона британського впливу), Німеччина і Франція мають свої власні позиції з багатьма питаннями. Незважаючи на історичні зв'язки Німеччини з Другою світовою війною, вона не намагається активно впливати на геополітичну ситуацію поза межами Європи. Проте у питаннях, які стосуються Європи, розширення НАТО, Європейського Союзу, відносин з Росією та іншими, її позиція має великий вплив на формування загальної геополітичної лінії Західної Європи².

Франція має ширший спектр геополітичних інтересів у порівнянні з Німеччиною і, відповідно, впливає на більшу кількість міжнародних регіонів, особливо там, де поширена французька мова. Вже з часів президента Ш. де Голля, який прагнув зберегти для Франції статус самостійного геополітичного лідера, ця країна, залишаючись союзником США, демонструє намагання виробляти самостійні геополітичні рішення. Франція має значний військовий потенціал, включаючи ядерний, і підтримує міцні геополітичні позиції, особливо в Африці, а також впливає на ситуацію в Карибському басейні та Океанії. Вона також впливає на внутрішню політику Канади та зовнішню політику через велику кількість франкомовного населення. Франція активно допомогла

---

¹ Дністрянський М. Зовнішня геополітика великих держав: порівняльний аналіз інтересів, векторів та конкретних результатів. *Вісник Львівського університету. Серія : Географічна.* 2013. Вип. 42. С. 112-120.

² Дністрянський М. Зовнішня геополітика великих держав: порівняльний аналіз інтересів, векторів та конкретних результатів. *Вісник Львівського університету. Серія : Географічна.* 2013. Вип. 42. С. 112-120.

відновити порядок і стабільність у численних державах Африки завдяки своєму політичному втручання протягом останніх двох десятиліть. У вирішенні питань на Близькому Сході Франція намагалася більше, ніж США, враховувати інтереси арабських країн.

Проте відносини Франції та Німеччини з Україною виявляються недостатньо конструктивними. Засоби масової інформації та політичні кола в Німеччині та Франції часто розглядають українську ситуацію через російську призму інтерпретації. Це пов'язано з різними чинниками, включаючи поширеність традиційних москвофільських настроїв в інтелектуальних середовищах Німеччини та Франції та залежність від енергопостачання з Росії. Негативні аспекти геоекономічної політики Франції та Німеччини також призвели до залежності окремих держав Європейського Союзу від постачань російського газу, оскільки не було забезпечено диверсифікацію газових потоків¹.

Росія, яку вважали другою за впливом державою в світовій зовнішній геополітиці після США, впливає на загальну конфігурацію світової зовнішньої політики. Це обумовлено її розмірами, географічним положенням і, що найважливіше, історичними передумовами. Росія, як метрополія колишнього СРСР, має значну історію як наддержавна сила, і сучасна Росія прагне зберегти принаймні частину свого колишнього впливу. Після розпаду СРСР, існувала теоретична можливість для Росії стати сильною і авторитетною національно-демократичною державою, чий вплив залежав би не лише від військової міцності та енергетичних ресурсів, але і від авторитетної політики внутрішніх справ та конструктивної співпраці з сусідніми країнами на основі поваги до їхніх суверенних прав і інтересів.

Маючи імперські стратегічні амбіції, основні цілі зовнішньої геополітики Росії полягають в таких напрямках:

---

¹ Дністрянський М. Зовнішня геополітика великих держав: порівняльний аналіз інтересів, векторів та конкретних результатів. *Вісник Львівського університету. Серія : Географічна.* 2013. Вип. 42. С. 112-120.

1. Стремління максимально залучити колишні держави СРСР до свого сфери впливу шляхом використання економічних, культурно-інформаційних і політичних засобів. В цьому контексті створюються передумови для можливого відновлення в майбутньому російської імперії.

2. Посилення впливу на провідні держави Європейського Союзу, такі як Німеччина, Франція та Італія, і віддалення їх від Сполучених Штатів за допомогою різних засобів.

3. Створення передумов для наближення відносин з США до рівня паритетних на всіх можливих рівнях, а також виявлення бажання знову стати світовим полюсом сили глобального значення.

4. Досягнення вигідних економічних відносин з Китаєм і, за відповідних обставинах, намагання зв'язати цю країну проектами енергетичної залежності від Росії¹.

Оскільки Росія має велику територію та державний кордон, її геостратегічні інтереси охоплюють різні сектори (азійсько-тихоокеанський, центральноазійський, кавказький, українсько-молдавський, білоруський, балтійський, фінсько-скандинавський, арктичний, європейський, американський), кожен із яких має свої пріоритети.

Один з найскладніших секторів у зовнішній геополітиці Росії - Південний Кавказ. Тут Росія намагається створити стратегічні плацдарми (Абхазія, Південна Осетія), розвиває союзні відносини (зокрема з Вірменією) і робить усе можливе, щоб запобігти розширенню впливу НАТО в цьому регіоні. Російський геополітичний підхід в цьому секторі став причиною російсько-грузинського військового конфлікту, який підкреслив агресивний характер російських дій.

У геополітичних моделях Росії переважає уявлення про Україну як автономну складову колишньої радянської імперії. Тому важливим завданням російської геополітики в контексті відносин з Україною є запобігання економічному та політичному наближенню до Заходу через активізацію

---

¹ Десять стран – самый большой золотой запас в мире. URL: http://goldomania.ru/menu_002_010.html.

проросійських і прорадянських сил. Внаслідок цього, сприяється створенню залежного політичного режиму, готового до інтеграції в Росію на основі поєднання різних ідеологічних платформ (радянсько-комуністичної, євразійської, слов'янської). Ще одним важливим аспектом є сприяння домінуванню російської культури в Україні та формування культурно-російської ідентичності¹.

Основна мета геополітики Росії відносно Молдови полягає в тому, щоб запобігти подальшій інтеграції Молдови з Румунією та створити умови для посилення економічної залежності від Росії. Росія використовує такі інструменти, як самопроголошена Придністровська республіка, де розміщені російські війська, і впливова комуністична партія.

Початковим кроком в планах створення нової російської великої держави було поглинання Білорусі через розширення функцій утвореної в 1997 році союзної держави. Однак через різні обставини, такі як неоднозначна політика білоруського керівництва у відносинах з російськими лідерами і позитивні зрушення в незалежному соціально-економічному розвитку Білорусі, це не вдалося здійснити.

У Балтійському регіоні Росія ставить перед собою інші геополітичні завдання. Оскільки держави Балтії (Естонія, Латвія, Литва) вже є членами НАТО та ЄС, їхня повернення до будь-яких російських імперських проєктів стає практично неможливим.

Попри наявні сприятливі економічні відносини, у відносинах Росії та Фінляндії існують окремі тертя, зокрема, пов'язані з історією боротьби Фінляндії за незалежність від Російської імперії, нерівноправними відносинами при встановленні кордону та становищем карелів, спорідненого народу, в Росії.

Геополітика Росії відносно Європейського Союзу та Сполучених Штатів має багаторівневий та багатовекторний характер. Росія використовує різні

---

¹ Дністрянський М. Зовнішня геополітика великих держав: порівняльний аналіз інтересів, векторів та конкретних результатів. *Вісник Львівського університету. Серія : Географічна.* 2013. Вип. 42. С. 112-120.

засоби та аргументи в цих відносинах. У взаєминах з Європейським Союзом головним засобом впливу стали обсяги постачання газу з наміром заволодіти монопольними позиціями та зробити Центральну, Східну та Південну Європу енергетично залежними від Росії. У відносинах зі Сполученими Штатами ключовим аргументом залишається російський військовий потенціал, що є другим за значенням у світі. Росія поступово намагається наблизитися до американської геополітичної значущості та знаходити спільні регіонально-політичні інтереси, зокрема, у протидії ісламському фундаменталізму в Центральній Азії та підтримці боротьби проти міжнародного тероризму¹.

Зовнішня геополітика Китаю має ретельно продуманий і системний характер, який відзначається поєднанням наступальності і жорсткості з певною обережністю і гнучкістю. Вона базується, передусім, на двох основних принципах. По-перше, це захист економічних інтересів та створення передумов для збалансованого економічного розвитку. По-друге, це завершення об'єднання країни. Геополітика Китаю є віддумкою та майбутньоорієнтованою, і відзначається далекоглядністю, особливо в контексті колишніх сусідніх пострадянських і посткомуністичних держав, таких як Росія. Сьогодні Китай виявляє інтерес у нарощуванні економічного та демографічного впливу в цих регіонах, але через історичні та політичні передумови, зокрема, що стосуються історичної приналежності Китаю деяких регіонів, його стратегія також враховує інші стратегічні цілі. З урахуванням усіх об'єктивних тенденцій зовнішня геополітика Китаю вже в найближчій перспективі буде визначати характер практичної взаємодії між основними міжнародними суб'єктами в азійському субконтиненті та Азійсько-Тихоокеанському регіоні і перетворювати загальну просторову конфігурацію практичної геополітики².

---

¹ Заболотний О. А., Зельницький А. М., Оліферук В. М. Формування кадрового потенціалу Збройних Сил України в системі вищої військової освіти: теоретичні аспекти. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського*. 2018. № 2. С. 129-135.

² Зайцев Д. В., Шевчук В. А. Деякі погляди та правові аспекти розвитку тактики за досвідом локальних війн і збройних конфліктів сучасності. *Форум права*. 2016. № 5. С. 41–47.

Поза впливом політики великих держав, поширення областей геополітичної співпраці та суперництва в найближчому майбутньому буде обумовлено здатністю багатьох інших країн, таких як Білорусь, Україна, Молдова, Казахстан, Куба, Таджикистан, Туркменістан, Киргизстан, Узбекистан, Тайвань, Пакистан і кілька інших, що опинилися під впливом різних центрів, подолати зовнішні й внутрішні виклики і зробити обдуманий геополітичний вибір.

3.2. Аналіз воєнно-економічних потенціалів великих держав на сучасному етапі

Порівняємо вартість військової екіпіровки та підготовки (ВЕП) декілька держав, які відрізняються за своїми економічними і військовими можливостями (табл. 3.1)¹.

Таблиця 3.1

Показники ВЕП деяких держав світу за 2022 р.

Держава	Оборонні витрати млрд. дол. США	Площа країни км ²	Населення млн. осіб	Чисельність ЗС тис. осіб	ЗВР млрд. дол. США
Велика Британія	50	242 495	64,04	188	135
Китай	250	9 597 000	1386	2250	3098
Польща	11,6	312 679	38	100,3	114
Російська Федерація	61,4	17 100 000	144,5	1 900	491
Румунія	4,6	238 397	19,640	93, 619	40
США	649	9 834 000	327	1 477	406
Туреччина	19	783 596	79,81	762	104
Україна	4,8	603 628	42	250	15,5
Франція	63,8	643 801	66,99	389	146
ФРН	49,5	357 386	82,9	177	200

Вибір був зроблений на користь таких показників, які можна виразити числами, оскільки це дає можливість робити висновки щодо ВЕП обраної країни за допомогою простих математичних обчислень. Варто зауважити, що цей підхід

¹ Чисельність збройних сил. SIPRI Fact Sheet. SIPRI (29.04.2019). URL: <https://www.sipri.org>.

не надає повного зображення ситуації, і для більш точних результатів слід розглядати якісні та кількісні показники комплексно. З табл. 3.1 видно, що найвищі видатки на оборонні витрати спостерігаються у США (649 мільярдів доларів США) та Китаї (250 мільярдів доларів США), з великою відстанню від інших країн. На третьому місці за розміром видатків на оборону знаходиться Франція (63,8 мільярда доларів США), а четверте місце посідає Російська Федерація (61,4 мільярда доларів США). Після проведення розрахунків було утворено набір числових показників, кожен з яких відображає військово-економічні можливості країни та її готовність до конфлікту (табл. 3.2)¹.

Таблиця 3.2

Воєнно-економічні можливості держави та готовність її до війни

Держава	Оборонні витрати на одного військовослужбовця тис. дол.	Оборонні витрати на територію держави, тис. дол./км ²	Мілітаризація суспільства %	Можливості по швидкому забезпеченню фінансовим ресурсом тис. дол.
Велика Британія	255	198	0,29	718
Китай	111	26	0,16	1377
Польща	116	4	0,26	1137
Російська Федерація	32	4	1,31	258
Румунія	31	12	0,48	426
США	439	66	0,45	275
Туреччина	25	24	0,95	136
Україна	13	5	0,60	62
Франція	149	90	0,58	375
ФРН	280	139	0,21	1130

Провівши розрахунки та порівняльний аналіз отримано наступні значення ВЕП обраних держав (табл. 3.3)².

Таблиця 3.3

Воєнно-економічний потенціал обраних держав

Держава	Оборонні витрати на одного військовослужбовця тис. дол.	Оборонні витрати на територію держави, тис. дол./км ²	Мілітаризація суспільства %	Можливості по швидкому забезпеченню фінансовим ресурсом тис. дол.	ВЕП
---------	---	--	-----------------------------	---	-----

¹ Ткач М. Аналіз воєнно-економічних потенціалів деяких країн світу. *Social development & Security*. 2019. Vol. 9, Iss. 3. С. 106–118.

² Чисельність збройних сил. SIPRI Fact Sheet. SIPRI (29.04.2019). URL: <https://www.sipri.org>.

США	1	1	1	1	4
Китай	0,253	0,394	0,356	5,007	6
Російська Федерація	0,073	0,061	2,911	0,938	4
Велика Британія	0,581	3,000	0,644	2,611	7
Франція	0,584	1,364	1,289	1,364	5
Туреччина	0,057	0,364	2,111	0,495	3
Польща	0,264	0,561	0,578	4,135	6
Україна	0,030	0,076	1,333	0,225	2
Румунія	0,071	0,182	1,067	1,553	3
ФРН	0,637	2,099	0,467	4,109	7

Отримані результати зображено в графічній формі (рис. 3.1) для більшої наочності та зручності в узагальненні досліджень та формуванні висновків.

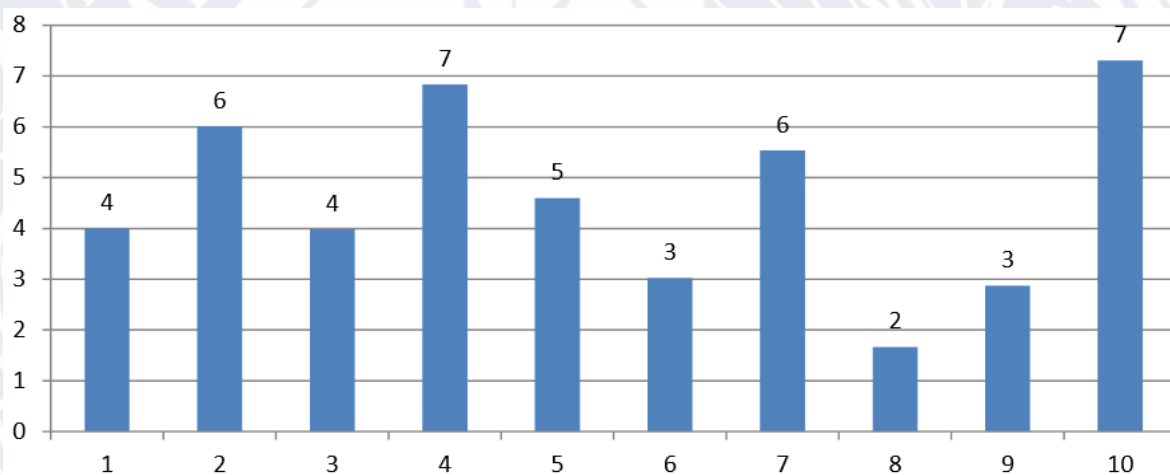

Рис. 3.1. Воєнно-економічний потенціал обраних держав (1 - США; 2 – Китай; 3 – Російська Федерація; 4 – Велика Британія; 5 – Франція; 6 – Туреччина; 7 – Польща; 8 – Україна; 9 – Румунія; 10 – Німеччина)¹

На підставі отриманих результатів можна зробити певні висновки щодо готовності держав до конфлікту. Звісно, ці дослідження мають спрощений характер, проте за допомогою них можна виявити певні тенденції і залежності.

Таким чином, найвищий рівень готовності до конфлікту характерний для Німеччини та Великої Британії, оскільки саме ці країни вкладають найбільше ресурсів у підтримання своєї військової готовності на відношення до їхньої території та чисельності населення. Звісно, США мають найбільший обсяг

¹ Чисельність збройних сил. SIPRI Fact Sheet. SIPRI (29.04.2019). URL: <https://www.sipri.org>.

оборонного бюджету, але якщо розподілити ці ресурси на велику територію та численні збройні сили, то вони поступаються цим двом державам. Китай також має великий воєнно-економічний потенціал, який поступово зростає, і згідно з обраними показниками він посідає третє місце, поділяючи його з Польщею.

Після вторгнення Російської Федерації в Україну, Польща, відчувши загрозу, розпочала активне нарощування свого військового потенціалу. Протягом трьох років видатки на оборону в країні подвоїлися, і це призвело до конкретних результатів. На сьогодні Польща є однією з провідних країн в Європі за військово-економічним потенціалом. Російська Федерація та Сполучені Штати Америки, за розрахунками, перебувають на приблизно однакових рівнях, але це не означає, що вони знаходяться в повному паритеті. США мають потужну високотехнологічну економіку та найкращих науковців у світі, що значно сприяє можливості збільшити їхню військову потужність у разі потреби. Крім того, США розпоряджаються більшою кількістю високотехнологічної зброї, ніж Російська Федерація. Єдине, що може створити баланс між ними, це наявність ядерної зброї в Росії, як оперативно-тактичної, так і стратегічної.

На жаль, Україна була аутсайдером серед вивчених держав за військово-економічним потенціалом. Хоча за європейськими стандартами у нас досить потужні збройні сили, наш воєнно-економічний потенціал обмежений. Ця ситуація зумовлена економічними, демографічними та політичними кризами.

Проте, зараз Збройні Сили України, завдяки збільшенню фінансування, професіоналізації військових кадрів та оновленню озброєння і військової техніки, поступово набирають необхідних ресурсів.

3.3. Втручання великих держав у регіональну безпеку

Завершення «холодної війни» призвело до різноманітних змін у сферах міжнародних відносин та вплинуло на всі країни світу. Постбіполярність внесла нові підходи до організації міжнародних зв'язків, підвищила роль нових міжнародних учасників і розширила сфери міждержавного співробітництва. Ці

зміни також відобразилися на міжнародній ієрархії у найширшому розумінні, змінюючи взаємовідносини між міжнародними акторами, сферами інтересів, загрозами і інструментами світової політики.

Однією з цих ієрархічних трансформацій в епоху постбіполярності є зростання ролі регіональних систем міжнародних відносин і поступовий перехід відповідальності в економічних, військових і безпекових сферах на механізми та ініціативи на рівні регіонів. Цей зсув, як загальний тенденція, стала помітною ще в середині 1990-х років і зміцнилася протягом останніх двох десятиліть.

Завершення «холодної війни» призвело до різноманітних трансформацій у міжнародних відносинах, що вплинули на всі країни світу. Епоха постбіполярності привнесла нові підходи до організації міжнародних зв'язків, підсилила роль нових міжнародних учасників та розширила області міждержавного співробітництва. Ці зміни також відобразилися на міжнародній ієрархії у широкому сенсі, що призвело до перетворень у взаємодії між міжнародними акторами, областями інтересів, загрозами і інструментами глобальної політики.

Однією з таких ієрархічних трансформацій, які стали характерними для епохи постбіполярності, є підвищення значущості регіональних систем міжнародних відносин і поступовий перехід відповідальності в економічних, військових і сферах безпеки на рівень механізмів та ініціатив на регіональному рівні. Цей процес, як загальна тенденція, був помітний ще в середині 1990-х років і подальші два десятиліття підсилили цю динаміку¹.

Крім того, багато дослідників вважають, що протягом холодної війни наддержави постійно втручалися в різні регіональні комплекси, мотивовані міркуваннями з питань безпеки. Це втручання спотворювало внутрішню структуру відносин у цих регіональних комплексах, використовуючи глобальні протиріччя біполярності як матрицю для регіональних відносин і обмежувало

---

¹ Константинов В. Ю. Регіональна безпека та втручання великих держав: причини еволюції у постбіполярний період. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2011. Вип. 17. С. 133-137.

можливості регіональних держав в проведенні незалежної політики. Для країн, які залишалися поза постійним контролем наддержав, ця ситуація призвела до сприйняття проблеми розбудови регіональних безпекових механізмів як одного з основних викликів нової епохи у розвитку міжнародної системи.

Важливо також враховувати, що великі держави не лишаються байдужими до подій у різних регіонах світу. Їх бажання та готовність втручатися у розв'язання питань безпеки залишаються, але зазнали трансформації методи та підходи. Тому одним із ключових аспектів дослідження сучасного стану регіональної безпеки є аналіз змін у підходах провідних міжнародних гравців до втручання в регіональні системи безпеки та їх вплив на колективні та індивідуальні безпекові зусилля регіональних держав.

Протягом холодної війни, що визначала характер міжнародних відносин, глобальне протистояння між наддержавами напряму впливало на всі регіональні конфлікти у світі. Загострення суперництва між наддержавами призводило до збільшення активності регіональних конфліктів у різних частинах світу, таких як Близький Схід чи Африка. Це було результатом підтримки певних держав або повстанських груп у цих регіонах, яку наддержави надавали, перш за все, з метою нанесення удару по інтересах свого опонента. Оскільки головна суть глобального протистояння полягала в глобальних інтересах обох сторін, наддержави сприймали перерозподіл сил у будь-якому регіоні світу як можливий виграш або втрату для себе.

Однак холодна війна між двома наддержавами не лише призводила до активізації старих конфліктів чи виникнення нових у різних регіональних системах. Оскільки для наддержав було важливим, яким чином конфлікт відповідав їхнім цілям та інтересам, вони націлювалися на жорсткий контроль над ситуацією в різних регіонах. Втручання наддержав у регіональні відносини

також виступало як особливий механізм управління конфліктами, що був характерний саме для періоду біполярного протистояння під час холодної війни¹.

По закінченні холодної війни регіональні конфлікти втратили свою колишню роль, яку вони відігравали у контексті глобального суперництва між двома наддержавами. Великі держави, зокрема Сполучені Штати Америки, залишили свою здатність до втручання в регіональні конфлікти, і навіть значно посилили цю здатність. Це впливає з їх військової потужності, яка забезпечує їм абсолютну перевагу над будь-яким потенційним противником, і з їхньої політичної ваги в світі, що дозволяє їм зняти дипломатичні обмеження на одноосібні дії в різних регіонах.

У той же час, інтерес великих держав, включаючи Сполучені Штати Америки, до підтримки регіональних країн суттєво зменшився. Це тому, що така підтримка більше не розглядається у контексті глобальної конфронтації, і вплив на певну регіональну країну вже не є головним результатом глобальної конкуренції за світовий вплив, як це було в часи холодної війни. При завершенні глобальної конфронтації стало можливим вивільнити внутрішні сили регіональних систем та використовувати їх для незалежного вирішення безлічі питань безпеки відповідно до бажань країн, які утворюють регіональну систему.

Звісно, великі держави і надалі втручаються у регіональні процеси у сфері безпеки, особливо в активних міжнародних конфліктах. Однак, спричинені цим втручанням мотиви та цілі великої держави зазнали змін. Сьогодні регіони розглядаються не як арена глобального протистояння, але як важливий контекст для досягнення впливу в певному регіоні. Навіть якщо ці великі держави не мають територіальних зв'язків з даним регіоном, їхні власні завдання тісно пов'язані з станом регіональної системи та її розвитком. Тому такі держави, як

---

¹ Константинов В. Ю. Регіональна безпека та втручання великих держав: причини еволюції у постбіполярний період. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2011. Вип. 17. С. 133-137.

позарегіональні учасники, зацікавлені в стабілізації регіональної системи та розробці ефективних механізмів урегулювання конфліктів в даному регіоні¹.

Після закінчення холодної війни змінилася сама природа загроз для міжнародної та національної безпеки. Джерела та об'єкти цих загроз тепер зосереджені на рівні регіонів. Загрози самої міжнародної та національної безпеки в сучасному світі стали менш чіткою та консолідованою, але водночас їх різноманітність суттєво зросла порівняно з традиційними загрозами. Загрози на рівні регіонів є особливо складними та непередбачуваними, і, отже, вимагають специфічного підходу та використання інструментів, розроблених для конкретного випадку. Ці нові вимоги до забезпечення безпеки, виникають із природи сучасних загроз, значно ускладнюють завдання держав в забезпеченні ефективної безпеки. Держави повинні створити нові спеціалізовані структури безпеки, підтримувати їх ефективність та готовність, забезпечувати відповідний рівень технологічного та організаційного розвитку цих структур відповідно до рівня загроз. В необхідності створювати та підтримувати велику кількість різних інструментів для забезпечення безпеки призводить до суттєвого зростання фінансових витрат. Отже, це призводить до постійного пошуку державами шляхів зниження витрат на заходи забезпечення безпеки, при цьому зберігаючи необхідний рівень ефективності.

Однією з таких тенденцій є дедалі поширеніше прагнення держав до скорочення витрат на заходи забезпечення безпеки через створення міжнародних колективних структур безпеки. Ця тенденція є об'єктивною, як для засобів подолання традиційних загроз, так і для заходів протидії військовим загрозам. Для ефективного протистояння можливим загрозам і при цьому для зниження витрат на озброєння, держави вдаються до колективних механізмів забезпечення військової безпеки, таких як структури колективної оборони².

---

¹ Константинов В. Ю. Регіональна безпека та втручання великих держав: причини еволюції у постбіполярний період. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2011. Вип. 17. С. 133-137.

² Константинов В. Ю. Регіональна безпека та втручання великих держав: причини еволюції у постбіполярний період. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2011. Вип. 17. С. 133-137.

Будь-яка країна може обрати два шляхи для гарантування своєї безпеки: використовувати власні ресурси або співпрацювати з іншими країнами у формі колективних заходів. Цей підхід до забезпечення національної безпеки є універсальним, незалежно від характеру загроз та їх джерела. Навіть якщо загрози не мають прямого зв'язку з регіоном, до якого країна відноситься, це не впливає на підхід країни до забезпечення її власної безпеки. Навпаки, сприйняття дій країни, спрямованих на забезпечення власної безпеки, залежить від стану регіональної системи та відносин між країнами в цьому регіоні.

Рівень регіональної безпеки є змінною величиною. Він залежить від гостроти та динаміки конфліктів, що відбуваються в регіоні, від ролі та обсягу ресурсів, які регіональні країни вкладають у забезпечення безпеки, від значення та ефективності регіональних військових союзів та інститутів колективної безпеки в регіоні. За значенням цих факторів для регіональної безпеки можна визначити її рівень. Фактично, дії країн є важливим показником стану регіональної безпеки. Країни, які не відчують значущої загрози або відчують її на низькому рівні, надають менше ваги індивідуальним та колективним заходам забезпечення безпеки. Оскільки більшість країн у сучасному світі є регіональними державами за своїми характеристиками, загрози, які безпосередньо стосуються їх національної безпеки, мають регіональний характер (вони або походять із джерел, що розташовані в межах відповідного регіону, або є наслідком регіональних процесів, які взаємодіють з певними глобальними тенденціями)¹.

Навіть при існуванні певної кількості глобальних загроз в межах кожного регіонального комплексу, їх актуалізація все одно відбувається на рівні регіональної політики та за допомогою регіональних інструментів міжнародних відносин. Таким чином, для більшості країн світу заходи, які вони приймають для забезпечення своєї національної безпеки, є реакцією на внутрішні (в межах

---

¹ Леонов В. В., Наливайко А. Д., Поляев А. І. Підходи щодо оцінки бойового потенціалу Збройних Сил в задачах програмно-цільового планування розвитку озброєння та військової техніки. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського*. 2015. № 2. С. 18-23.

країни) і регіональні (поза межами країни) загрози. У сучасних умовах глобалізації міжнародних відносин внутрішні проблеми безпеки мають тенденцію ставати міжнародними. Ці загрози часто розповсюджуються на сусідні країни, і, отже, їх також можна вважати загрозами на рівні регіону. Це свідчить про відповідність загальних заходів забезпечення безпеки у регіоні стану загрози в ньому.

Проте втручання також може набувати характеру позарегіонального втручання, що відбувається або через слабкість регіональної системи (коли немає достатньо потужних регіональних учасників, які б взяли на себе роль регіонального втручання, або масштаби безпекової проблеми значно перевищують можливості мобілізації в регіональних країнах), або через наявність значних інтересів позарегіональних країн у конфлікті. Ці позарегіональні держави мають достатній потенціал для втручання навіть у випадку конфліктного втручання, і це може викликати конфліктні ситуації між позарегіональною державою та державами регіональної системи¹.

Отже, недостатні зусилля регіональних держав у реакції на поточні загрози призводять до позарегіональної інтервенції, регіональна безпека виходить за межі обов'язків регіональної системи.

3.4. Наслідки україно-російського конфлікту в середовищі системи міжнародних відносин

Російська агресія проти України стала дійсно тривалим фактором, що впливає не лише на ситуацію в Україні, але й на світову політичну, економічну, військову та соціальну динаміку. Події з 2013 по 2015 роки внесли серйозні зміни в систему регіональної і глобальної безпеки і призвели до порушення багатьох міжнародних правил і угод, стосовно яких діяла Російська Федерація. В

---

¹ Константинов В. Ю. Регіональна безпека та втручання великих держав: причини еволюції у постбіполярний період. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2011. Вип. 17. С. 133-137.

українському політичному середовищі і серед міжнародних дипломатичних кол, загальнопоширеною є думка, що конфлікт між Україною і Росією, викликаний російською агресією, не може бути вирішений виключно за допомогою військових засобів. Проте здається, що вирішити цю кризу виключно шляхом дипломатичних переговорів також неможливо, оскільки вирішення конфліктів за допомогою дипломатії передбачає узгодженість сторін, визнання ними принципів демократії та міжнародного права¹.

За думкою багатьох фахівців, війна не є вигідною не лише для України, але й для інших країн, які прагнуть припинити російську агресію. Як було відзначено речницею Державного департаменту США, Джен Псакі, США висловлюють надію на вирішення конфлікту шляхом дипломатичних переговорів і повне виконання Мінських домовленостей. Американський публіцист Л. Тодд Вуд у своєму матеріалі для видання «The Washington Times» розглядає подачу зброї Україні з критичним поглядом, вважаючи цей крок не дуже вдалим. За його думкою, Україні передусім потрібен економічний прогрес, який можливий лише при умові подолання системної корупції.

Щодо європейських держав, зокрема Німеччини, вони вважають, що введення військ на територію України та початок повномасштабного конфлікту призвели б до національної трагедії, враховуючи неуспішний минулий досвід. Ці держави не бажають повторювати помилки з попереднього конфлікту і зберігають свій імідж «цивілізованого світу», обмежуючись застосуванням економічних санкцій та політичного тиску на агресора.

Дослідники М. А. Бучин і Х. Ю. Забавська вказують на те, що світ побоюється розповсюдження російської агресії, і тому реагує, хоч і відзначається обережністю, використовуючи передусім невійськові методи. Декілька ключових чинників, які свідчать про цю обережність, включають:

---

¹ Бучин М. А., Забавська Х. Ю. Особливості впливу російсько-українського конфлікту на трансформацію сучасної міжнародної системи. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія.* 2015. № 4. С. 205-212.

1. Збільшення військового потенціалу численних європейських країн. Багато країн Європи у зв'язку з ростом загрози збільшують свої витрати на військову сферу, збільшують розмір власних армій та проводять спільні прикордонні навчання.

2. Економічний «бойкот» російських товарів і послуг. Незважаючи на втрати в торговому обороті, більшість країн підтримують введення санкцій проти Росії.

3. Політичне ігнорування керівництва Кремля та виключення Росії з Великої Вісімки.

4. Активна участь представників міжнародних організацій у моніторингу подій та присутність посередників і спостерігачів в Донецькій та Луганській областях.

5. Попри наростання російської агресії в Сирії під виглядом боротьби з тероризмом, антитерористична коаліція під керівництвом США відмовилася приймати пропозицію Російської Федерації щодо спільної боротьби проти Ісламської Держави або координації своїх зусиль у Сирії. Більше того, світова спільнота офіційно заявила, що ніхто не буде робити уступки Росії в українському питанні в обмін на послуги російської влади в Сирії.

6. Присутність дезінтеграційних процесів у світі. Навіть попри те, що цивілізований світ об'єднався відразу після російської агресії, навіть серед європейських країн відсутність єдиного погляду на вирішення конфлікту на сході України. Віце-президент Інституту Горшеніна Олексій Лещенко зазначив: «Самим складним напрямком для України є Франція. За винятком «клубу друзів Путіна» - які включають у себе владу Греції, Чехії та Угорщини - Францію можна вважати найбільш проросійськи налаштованою країною, де існує найвищий рівень проросійських симпатій в Європі»¹.

---

¹ Бучин М. А., Забавська Х. Ю. Особливості впливу російсько-українського конфлікту на трансформацію сучасної міжнародної системи. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія.* 2015. № 4. С. 205-212.

Як відзначає британський журналіст Едвард Лукас, Угорщина вчинила порушення спільної політики Європейського Союзу у сфері енергетики, укладаючи угоду з Росією щодо будівництва нових атомних енергоблоків. Тим часом політики Кіпру відверто повідомляють, що вони діляться конфіденційними документами ЄС з Росією, обґрунтовуючи це великою відстанню до Брюсселя та потребою дружніх стосунків з Москвою. У таких обставинах навіть найвпливовіші європейські політики, зокрема Ангела Меркель, зазнають важкостей у забезпеченні європейської єдності щодо політики стосовно Росії і введення економічних санкцій. Усі перераховані аргументи стають особливо актуальними внаслідок міграційної кризи, що охопила Європу через ескалацію конфлікту в Сирії, а також після терористичних атак, скоєних ісламістами в Парижі наприкінці 2015 року.

Як вже було вказано, окрім російської агресії та конфлікту на Сході України, не менш загрозливим для цивілізованого світу стали факти активних бойових дій Росії в Сирії. Хоча Росія виправдовує свою військову діяльність в Сирії боротьбою з міжнародним тероризмом, реальні наміри полягають у підтримці сирійського диктатора Башара Асада, який є ключовим союзником Росії на Близькому Сході. Росія також намагається залучити увагу від українського конфлікту та зняти санкції, використовуючи цю сирійську авантюру.

Проте, за думкою багатьох аналітиків, російська діяльність в Сирії, навпаки, послаблює позицію Росії, показуючи, що її політика в Україні наступила на мертвий пункт. Ця діяльність також свідчить про те, що Росія взяла на себе значні зобов'язання за кордоном в умовах економічного спаду у своїй країні. Отже, наростання російської агресії в Сирії пов'язують з бажанням відвести увагу від кризової ситуації на Донбасі.

Наслідками російських атак на стратегічні об'єкти в Сирії, такі як дороги, заводи та сирійсько-турецький кордон, стало заглиблення гуманітарної та продовольчої кризи в цій країні. Деякі джерела, зокрема німецьке видання «Bild», повідомляють, що Росія використовує у цьому конфлікті заборонені

міжнародними правовими нормами вакуумні та касетні бомби. Проте, поки що результати сирійської авантюри В. Путіна значно відстають від очікуваних. Більше того, ця діяльність призвела до значного погіршення відносин з Туреччиною після збиття російського військового літака СУ-24 Туреччиною, який порушив турецький повітряний простір 24 листопада 2015 року. Як результат, ми спостерігаємо ескалацію напруги між цими двома державами.

Повертаючись до ситуації в Україні, очевидно, що обидві сторони конфлікту мають намір змінити своє міжнародне становище шляхом використання нестабільної обстановки, що виникла внаслідок цього конфлікту. У випадку Росії, відкрита агресія, на думку українського політолога О. Палія, може призвести лише до загострення політичної та економічної ситуації в самій Росії. Якщо агресія проти України продовжиться, Захід може посилити санкції проти Росії, і втрата капіталу, за аналітичними оцінками, може перевищити 200 мільярдів доларів. Тому В. Путін вибирає іншу тактику для здійснення своїх інтересів: він спрямовує зусилля на провокування внутрішньої нестабільності та збурювання, щоб домогтися виснаження України. Проте ця стратегія російського президента наразі здається важкою до реалізації. Ситуація в Україні, в певній мірі, стабілізувалася як політично, так і соціально та економічно. За прогнозами міжнародних аналітиків, у 2016 році можливе економічне зростання в Україні. Натомість, за прогнозами МВФ, російська економіка продовжує знаходитися в рецесії у 2016 році, з сукупним ефектом від введених санкцій, який складе 9% ВВП. Крім того, зниження цін на енергоносії у світі також погіршує стан російської економіки. Умови санкцій, кризи економіки та відсутність міжнародних союзників призводять до логічного вибору Росією східних напрямків, зокрема спрямування до Китаю. Останнім часом в російських ЗМІ активно обговорюється можливість стратегічного партнерства між Росією та Китаєм, а навіть створення військового союзу. Однак питання існування такого союзу залишається під сумнівом, особливо з урахуванням того, що Китай має ширший спектр економічних партнерів. Крім того, китайська економіка також зазнає певних труднощів, як свідчать значні обвали акцій на їхній валютній біржі

протягом 2015 року. У таких умовах очевидно, що Китай буде пріоритезувати свої національні інтереси, а не підтримувати сумнівні авантюри свого північного сусіда.

До початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року, здається, що дипломатична діяльність США на міжнародному рівні була нечіткою і суперечливою. Зазвичай США відомі своєю підтримкою економічного розвитку та миру в усьому світі на основі принципів лібералізму та демократії. Але в останній час вони демонструють зміну своєї політики. Після початку воєнних дій на сході України, Захід знову вирішив використовувати лише санкції як інструмент впливу. Світовий Захід, який існує, щоб гарантувати мир, стабільність і свободу в світі, здавалося, став безсиллим у боротьбі проти Росії. Проте деякі експерти вважають ці дії США ретельно продуманою дипломатичною тактикою. Звісно, час і подальший розвиток подій визначать, наскільки ця гра була успішною, але вже зараз стає очевидним, що на перший погляд поміркована та не така ефективна зовнішня політика США та Європи призводить до значних результатів і значущо ослаблює імперські амбіції Російської Федерації.

Перед початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року, можна зауважити, що діяльність Сполучених Штатів Америки на міжнародному рівні виглядала неоднозначною та важливою. Зазвичай США славляться своєю підтримкою економічного розвитку та миру у всьому світі на основі принципів лібералізму та демократії. Однак, недавно спостерігається зміна їхньої політики. Після розпочаття військових дій на сході України, Захід вирішив зосередитися лише на використанні санкцій як інструменту впливу. Здавалося, що світовий Захід, який стоїть на стражі миру, стабільності і свободи в світі, став безсиллим у боротьбі з Росією. Однак деякі фахівці розглядають ці дії США як обдуману дипломатичну стратегію. Зрозуміло, що тільки час і подальший розвиток подій дозволять визначити, наскільки успішною виявиться ця тактика. Але вже зараз стає видимою її впливовість та її спроможність суттєво послабити імперські амбіції

Російської Федерації, навіть якщо на перший погляд зовнішня політика США та Європи виглядає поміркованою і не дуже ефективною.

Відтак, на думку М. А. Бучина та Х. Ю. Забавської, існують такі можливі варіанти трансформації сучасної міжнародної системи:

1. Біполярність. За думкою багатьох вчених, можливо, що біполярність, модель системи, яка була характерною для ХХ століття, може повернутися у міжнародній арені. Очевидно, що агресивна зовнішня політика Росії спрямована на втілення амбіційних планів В. Путіна щодо відновлення колишніх кордонів СРСР. Таким чином, на сьогоднішній день є можливість відновлення біполярності. Багато фактів, включаючи бездіяльність Заходу в розв'язанні регіональних конфліктів, які насправді є глобальними загрозами; амбіції Росії, зокрема її бажання розширити вплив у Сирії; криза політики США як головної світової держави, і криза норм сучасного міжнародного права, свідчать про цю можливість. Голослівні заяви політиків, які можна назвати «словесною війною», лише ще раз підтверджують їхню нездатність втручатися у цей гібридний конфлікт. В рамках такої системи, Україна, схоже, може стати супутником Російської Федерації. Проте наша позиція полягає в тому, що спроба повернути світ до біполярності за «російським сценарієм» може не мати успіху через обмежені ресурси держави-агресора, внутрішню кризу, спричинену економічними санкціями, а також через стійкість та несподівану консолідацію української держави. Імовірність повернення світу до біполярності може мати місце лише в разі тісного союзу Російської Федерації з Китаєм. Проте ми поділяємо думку багатьох вчених, яка полягає в тому, що такий гіпотетичний союз виглядає малоімовірним.

2. Однополярність. Існує можливість, що обставини можуть розвиватися по-іншому. Є імовірність того, що Сполучені Штати, як єдина наддержава у світі, вирішать вжити радикальних заходів, зберігши свій статус, та активно втруться в розгортання російсько-українського конфлікту з метою придушення російської агресії. Однак, чи є цей сценарій можливим, ми зможемо визначити лише після зміни влади в США під час виборів 2024 року. У будь-якому випадку можна

припустити, що новий президент США вживатиме більш агресивної та рішучої зовнішньої політики, порівняно з поточним главою держави, Б. Обамою. В цій системі роль Росії, очевидно, буде другорядною (навіть якщо Російська Федерація збереже свою територіальну цілісність), і Україна, разом з іншими європейськими країнами, опиниться під впливом Сполучених Штатів.

3. Сценарій багатополлярності, який передбачає існування більше ніж двох центрів впливу та функціонування міжнародної системи на засадах «балансу сил». Імовірність виникнення такої системи може зростати як відповідь на глобальні тенденції, так і внаслідок можливого зменшення економічного домінування Сполучених Штатів на світовій арені. В такому випадку, окрім США, у світі можуть розвиватися інші потенційні центри впливу, такі як Європейський Союз, Китай і Японія. Зрозуміло, що Японія та ЄС продовжуватимуть залишатися вірними союзниками Сполучених Штатів, і Китай, ймовірно, буде головним конкурентом у сфері економічної гегемонії США в світі. У такій системі Росія може залишитися одним із центрів впливу. Однак такий вплив не буде визнаватися західними державами, і це, в свою чергу, обмежить коло потенційної сфери впливу РФ. В рамках такої системи роль України на міжнародній арені може приймати різні форми: країна може частково залишатися в сфері впливу Росії (зокрема, у випадку розгортання російської агресії), опинитися в сфері інтересів Сполучених Штатів і Європейського Союзу, або навіть стати самостійним центром впливу.

4. Сценарій одно-багатополлярності передбачає, що Сполучені Штати залишать свою домінуючу роль, особливо в економічному вимірі, але не будуть єдиною державою, яка визначає розвиток міжнародної системи. Відразу біля держави-домініону існуватимуть інші центри впливу, які не суттєво поступатимуться США у впливі на міжнародні відносини. Очевидно, що роль Росії в такій системі буде зменшена. Україна матиме можливість стати самостійним центром впливу, входити в сферу інтересів Сполучених Штатів або навіть разом з європейськими країнами сформувати новий впливовий центр в європейській системі відносин (наприклад, Київ-Варшава). Важливо відзначити,

що така міжнародна система може швидко трансформуватися, ставши або одно-багатополярною, або багатополярною.

Отже, конфлікт між Росією та Україною є результатом спроби зміни балансу сил та реформування міжнародної системи. Майбутнє міжнародної системи значною мірою залежатиме від розвитку подій в Україні. Аналізуючи можливі варіанти трансформації цієї моделі, найбільш ймовірним вважається формування багатополярного світу, в якому роль України може набувати різних форм, що залежатиме від здатності українських лідерів інтегрувати країну в європейське співтовариство через проведення реформ та демократизацію суспільства.

3.5. Участь ООН та держав у врегулюванні військового конфлікту на території України

Таким чином, конфлікт між Росією та Україною виник як наслідок спроби змінити рівновагу сил і реформування міжнародної системи. Майбутнє міжнародної системи в значній мірі буде визначатися подіями в Україні. Аналізуючи можливі сценарії трансформації цієї моделі, найбільш ймовірним є формування багатополярного світу, де роль України може набувати різних варіацій, в залежності від здатності українських лідерів інтегрувати країну в європейське співтовариство через проведення реформ та зміцнення демократії в суспільстві¹.

Питання щодо Криму, за думкою Мельника О., перетримуватиме свою актуальність не протягом короткого періоду, а середнього терміну, і в найближчому майбутньому не буде можливості для швидкого розв'язання через відсутність дієвих ресурсів з боку України після завершення адаптаційного періоду. Головними факторами, які призводять до цього, є масовий виїзд прибічників України із Криму, відмова частини місцевого населення від

---

¹ Красіонова О., Черниш М. Участь ООН у врегулюванні військового конфлікту на території України. *Часопис української історії*. 2016. Вип. 34. С. 143-147.

українського громадянства та повна інтеграція всіх органів влади Російської Федерації на півострів¹.

Так, О. Мельник виявив, що Статут ООН містить багато хибних моментів та можливостей для трансферу відповідальності від Російської Федерації. Особливості структури сприяють підтримці не лише балансу сил, але й створюють ситуацію, коли прийняття реальних рішень стає практично неможливим в разі, коли питання стосується інтересів хоча б одного постійного члена Ради Безпеки або всіх одночасно. Що стосується українського питання, то важливою виявилася складова Ради Безпеки, яка, на наш погляд, включає лише чотири країни, що дійсно мають зацікавленість у розв'язанні цього питання, та п'ять, які частково зацікавлені. Додатково до цього, лише одна із зацікавлених країн є постійним членом Ради Безпеки. З цих причин ймовірність досягнення конкретних результатів у вирішенні питання стає дуже низькою. Не останнім аспектом є те, що Російська Федерація є невизнаною стороною в конфлікті, тому засідання в Раді Безпеки можуть бути більше політичною сутичкою, аніж реальними діалогами з метою вирішення конфлікту².

За думкою О. Мельника, надіятися на Раду Безпеки ООН як на орган, що в змозі повністю вирішити питання, не є доцільним з точки зору її структури та можливостей. Однак використання Ради Безпеки як інструмента для передбачення та оцінки позицій постійних членів РФ та США сприяє формуванню передбачень щодо їхньої діяльності у контексті українського питання³.

Зокрема, Зельманович І. І. відзначає, що ідея розміщення миротворчого контингенту на окупованій Росією частині Донбасу почала розглядатися ще на початку 2015 року. Це питання постійно висувається керівниками владних структур перед громадянами України, обговорюється учасниками майже всіх

---

¹ Мельник О. Діяльність Ради Безпеки ООН із забезпечення миру на міжнародній арені: українське питання. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2017. Вип. 2. С. 47-63.

² Мельник О. Діяльність Ради Безпеки ООН із забезпечення миру на міжнародній арені: українське питання. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2017. Вип. 2. С. 47-63.

³ Те саме.

міжнародних форумів, а деталі щодо її реалізації обговорюються між главами держав, включаючи Росію, і їхніми високопосадовцями. Експертне середовище також активно дискутує про пов'язані з цією темою питання. Політики вже навіть зазначають, яка може бути кількість майбутніх миротворчих сил, варіюючи від 20 до 30 тисяч, і часом розглядають їх розподіл на різні категорії, стверджуючи, що потрібні 20 тисяч військових, 5 тисяч поліцейських і 5 тисяч працівників забезпечення. В загальному враженні складається враження, що більшість політиків та експертів вважає, що введення міжнародних миротворчих сил на окуповану територію Донбасу практично є універсальним рішенням, яке призведе до встановлення миру в регіоні та його подальшої інтеграції в Україну¹.

Так, Іващенко А. М., Возняк С. М., Полякова О. В. та Зайцев М. М. визначають можливі форми та методи проведення миротворчої операції ООН на Сході України. За їхньою думкою, миротворча операція ООН може забезпечити виконання Мінських домовленостей і вивести ситуацію на Донбасі із тупика. Ця місія може опікуватися безпосереднім командуванням ООН або залучати незалежні військові сили Міжнародної коаліції разом із поліцейськими та цивільними складовими, які очолюються ООН. Миротворча місія повинна мати широкий мандат, включаючи такі аспекти:

- забезпечення міцного миру та припинення військових дій і збройних конфліктів;
- активний моніторинг ділянки міжнародного кордону завдовжки 409 км;
- контроль над громадським порядком і цивільними аспектами реінтеграції після виборів з метою заслужити довіру місцевого населення до цього процесу;
- забезпечення проведення виборів у регіоні для виконання Мінських домовленостей.

Щоб гарантувати мир миротворчим силам, Іващенко А. М., Возняк С. М., Полякова О. В. та Зайцев М. М. вважають за потрібне:

---

¹ Зельманович І. І. Миротворча місія ООН на Донбасі: міф чи реальність? *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2018. № 5. С. 187-194.

– мати в складі миротворчого контингенту до 20 тисяч осіб, включаючи 5 тисяч осіб, що розташовані на міжнародному кордоні для контролю можливих вторгнень.

– обирати держави, які не є членами НАТО і прийнятні як для України, так і для Росії. Серед них можуть бути, наприклад, Білорусь, Казахстан, Монголія, а також Австрія, Фінляндія або Швеція, а також деякі країни Південної Америки. До складу миротворчого контингенту також можуть входити деякі члени НАТО, яких Росія сприймає як дружніх, наприклад, Греція.

– мати мандат для обмеженого використання сили з метою захисту цивільного населення та мирного процесу, а також стримування тих, хто перешкоджає цьому¹.

Сили необхідно розподілити на п'ять бойових груп і використовувати вертольоти для їх забезпечення.

Для здійснення компромісів, спеціальний представник Генерального секретаря ООН повинен отримати згоду всіх сторін конфлікту.

З метою забезпечення проведення виборів, як передбачено Мінськими домовленостями, миротворцям необхідно:

- створити безпечне середовище для кандидатів від усіх існуючих партій під час передвиборної кампанії;
- мінімізувати загрози та зловживання в день виборів;
- переконатися, що остаточні результати виборів є достовірними та справедливими.

Для успішної миротворчої місії на Сході України також знадобиться значна кількість поліцейських сил, від 2 до 4 тисяч осіб, включаючи спеціальні загони, що будуть відповідати за контроль місцевих сил безпеки, реагування на громадські заворушення та перепідготовку місцевого персоналу сил безпеки. Ця потреба впливає із досвіду в Косово та Східній Словенії, де було виявлено, що

---

¹ Те саме.

міжнародні збройні сили не можуть в одиночку забезпечити громадський порядок і потребують підтримки поліції.

У зв'язку з історією розгортання поліцейських операцій і з питань верховенства закону, Європейський Союз може відігравати ключову роль у цивільних та поліцейських аспектах місії, а також наданні гуманітарної допомоги. Для вирішення соціально-економічних проблем місії будуть необхідні гуманітарні організації, експерти, юристи, фахівці з громадських відносин, фахівці з державного управління і посередники, які працюватимуть з місцевими громадами для досягнення постконфліктного відновлення і реінтеграції в державні структури України.

Основні труднощі та ризики, які можуть виникнути для України під час запуску миротворчої місії ООН на Донбасі, відповідно до Зельмановича І. І., включають наступне:

1. Запитання стосовно прийняття мандату місії. Для запуску будь-якої миротворчої місії під егідою ООН потрібне одностайне рішення Ради Безпеки ООН, яка затверджує мандат місії. Основна проблема полягає в тому, що до постійного складу Ради Безпеки ООН входить Російська Федерація, яка має право вето. Це фактично надає їй можливість відкидати будь-які резолюції ООН, незалежно від рівня підтримки цих резолюцій. Як результат, Україна має розуміти, що Росія блокуватиме будь-яку резолюцію, яка стосується введення миротворчого контингенту на окуповану нею територію Донбасу, якщо це буде проти її інтересів. Росія зацікавлена в вирішенні конфлікту на Донбасі лише на своїх умовах, і миротворчі сили їй потрібні, якщо взагалі, тільки для реалізації своїх геостратегічних та геополітичних цілей. Це підтверджується постійними провокаціями та маніпуляціями з темою миротворців з боку керівництва РФ.

2. Розгляд питання щодо мандату, складу та чисельності місії.

3. Позиція України. Головна проблема полягає в тому, що українська влада повинна чітко визначити, чого саме вона очікує від миротворців та сформулювати відповідний документ, в якому буде закріплено дозвіл на розгортання місії та обговорені червоні лінії. Для цього фракції повинні

об'єднатися та досягти консенсусу з ключових питань. Після прийняття закону про деокупацію важливо, щоб українські дипломати використовували нові терміни, такі як «російська окупаційна влада» і «тимчасово окуповані території», під час обговорення мандату миротворців ООН¹.

Отже, Україна повинна розглядати можливу миротворчу місію на Донбасі як один з численних компонентів свого плану для відновлення суверенітету та територіальної цілісності держави. Важливо дотримуватися обережного підходу при розгляді цього питання, оскільки в світовій практиці існують приклади неефективного використання миротворчих сил, які не лише не сприяли розв'язанню збройних конфліктів, але й, навпаки, призвели до їхнього затяжного і «замороженого» стану.

З цього випливає, що Україна повинна розглядати можливість введення миротворчих сил на окуповану частину Донбасу лише за умови, які будуть вигідні для Києва. Серед таких умов слід враховувати:

1. Склад місії: Необхідно, щоб до її складу було включено не менше 40-50 тисяч осіб, які мали б розміщення на всій окупованій частині Донбасу, включаючи непідконтрольну Києву частину українсько-російського кордону. Крім того, їм слід бути належним чином оснащеними для ефективного виконання покладених на них завдань та функцій.

2. Склад місії повинен бути визначений ООН, і до нього не повинні входити Російська Федерація, а також країни, з якими вона має військові угоди. В іншому випадку існує ризик, що миротворчі сили можуть бути використані для легалізації фейкових республік в очах світового співтовариства та їхнього включення в правове поле України².

Дослідник Семчинський К. В. висловлює думку, що в ситуації кризи співробітництво України з ООН у сфері забезпечення безпеки має фокусуватися на двох основних аспектах. По-перше, основною проблемою у застосуванні

---

¹ Зельманович І. І. Миротворча місія ООН на Донбасі: міф чи реальність? *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2018. № 5. С. 187-194.

² Зельманович І. І. Миротворча місія ООН на Донбасі: міф чи реальність? *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2018. № 5. С. 187-194.

механізмів безпеки ООН є структура прийняття рішень, оскільки питання миру та безпеки знаходяться під компетенцією Ради Безпеки, де Росія має право вето. Оскільки Росія фактично є стороною конфлікту, існує серйозний ризик блокування будь-яких рішень, необхідних для вирішення ситуації. Отже, в умовах кризи Україні необхідно вирішувати два головних завдання. По-перше, вживати заходів для тиску на Росію з метою спонукання її до більш конструктивної політики в ООН або обмеження її впливу на прийняття рішень. По-друге, розглядати можливість використання інших інструментів вирішення проблем безпеки, крім Ради Безпеки ООН¹.

Україна втратила свою здатність захищати свої інтереси в ООН протягом останніх шести років у контексті російської агресії. Поза відомими але неефективними слівничками та безладними кроками, такими як необдумані та недоопрацьовані звернення до миротворців, Україна не змогла ефективно використовувати платформу ООН і фактично стала об'єктом міжнародної політики, піддаючись угодам між основними гравцями. Відсутність реформ, продовження системної корупції, відновлення судового впливу та економічний спад лише ще більше послаблюють позицію України на міжнародній арені. Українська дипломатія має надавати своїм заявам конкретний зміст і активно шукати шляхи подолання російського вето в Раді Безпеки ООН, що є ключовою перепорою для врегулювання конфлікту та залучення міжнародних організацій, перш за все ООН.

Висновки до третього розділу

Отже, світовий порядок та зовнішня геополітика великих держав є складними та постійно змінюються концепціями, стратегіями та впливом на міжнародну арену. Сучасний світовий порядок та геополітика великих держав включають такі ключові аспекти:

---

¹ Семчинський К. В. Підвищення ефективності функціонування Ради Безпеки ООН в контексті російської агресії проти Україн. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 118. С. 315-319.

1. Мультиполярний світовий порядок: Замість біполярного поділу світу, який характеризувався суперництвом США та Радянського Союзу під час Холодної війни, сучасний світ відзначається наявністю кількох глобальних центрів влади, таких як США, Китай, Росія, Європейський союз та інші великі геополітичні актори. Це робить міжнародні відносини більш складними та залежними від більшої кількості гравців.

2. Спірні питання та конфлікти: Великі держави змагаються за вплив у різних регіонах світу. Конфлікти, такі як криза в Україні, сирійська громадянська війна та південнокитайське морське питання, відображають геополітичні інтереси великих держав та конфлікти між ними.

3. Торговельні та економічні відносини: Економічний вплив великих держав грає важливу роль у сучасній геополітиці. Великі держави борються за доступ до ринків, укладають торговельні угоди та створюють регіональні економічні блоки. Китай, зокрема, в останні роки зробив значний крок у розвитку свого впливу завдяки глобальному економічному зростанню.

4. Військова міць та стратегії: Великі держави розвивають військові потужності та стратегії для забезпечення своєї національної безпеки та захисту геополітичних інтересів. Це включає розвиток ядерних озброєнь, військову присутність за кордоном та участь у міжнародних миротворчих операціях.

5. Міжнародні організації та дипломатія: Великі держави грають важливу роль в міжнародних організаціях, таких як ООН, НАТО, ЄС, БРІКС та інші. Вони використовують дипломатію та міжнародні форуми для захисту своїх інтересів та розв'язання глобальних проблем.

6. Інформаційна війна та м'яка сила: Великі держави також ведуть змагання за вплив у сфері інформації та використовують м'яку силу для впливу на інші країни. Це включає в себе пропаганду, кібератаки, культурний обмін та гуманітарну допомогу.

Зовнішня геополітика великих держав є постійно змінюючоюся та складною областю, де інтереси, стратегії та конфлікти навколо влади та впливу на світову арену відображаються в різних аспектах міжнародних відносин.

ВИСНОВКИ

З моменту оголошення незалежності, Україна перейшла на новий етап самостійного розвитку, внаслідок чого вона виступає як незалежний учасник на міжнародній арені, маючи свою власну геополітичну позицію. Глибокі зміни у політичній системі також відзначилися у сферах економіки, соціуму, культури та інших сферах українського суспільства. Ці зміни вимагають різновекторних реформ, які також вплинули на зовнішню діяльність української дипломатії. Однак однією з найважливіших проблем сьогодення є конкретизація геополітичних пріоритетів України, урахуваючи динамічні зміни в світі.

Зростання сепаратизму в різних частинах України і втручання Росії в справу Донбасу свідчать про необхідність серйозних корекцій у визначенні геополітичних пріоритетів України, а також належної підтримки наукових досліджень у цьому питанні. З урахуванням гібридної війни, яку розпочала та веде Росія проти України, Україна повинна відмовитися від ролі пасивного об'єкта в геополітичних боротьбах та взяти на себе активну роль. Тільки активна геополітика, взаємодія з іншими країнами, допоможуть повернути Крим і тимчасово втрачені території Донецької та Луганської областей. Це також допоможе реалізувати ідеали, які виникли під час Євромайдану і Революції Гідності.

Загалом, успішна державна будівництво можливе на українській землі лише за умови збалансованості інтересів всіх регіонів та збереження євроінтеграційних зв'язків. Україна має всі передумови для успішного економічного розвитку, зміцнення своєї державності та геополітичної позиції. Серед національних пріоритетів України є суверенітет, державна незалежність, територіальна цілісність та національна безпека в усіх її аспектах (військовому, геополітичному, економічному, екологічному, гуманітарному та інших).

2. Головним органом для розв'язання конфліктів та забезпечення міжнародного порядку у сучасному світі є Організація Об'єднаних Націй (ООН). Саме ця організація визначає оптимальні методи для збереження, відновлення та

підтримання миру. Її робота охоплює такі ключові напрями: запобіжна дипломатія, миротворчі дії та збереження миру. Кожен із цих напрямів має свої особливості та відповідає певному етапу в процесі збереження, відновлення чи зміцнення миру. Один із таких напрямків - миротворчість, яка передбачає застосування мирних методів, таких як дипломатичні переговори, посередництво, примирення та арбітраж, для досягнення угоди між конфліктуєчими сторонами відповідно до статуту ООН.

Україна активно співпрацює з ООН з метою запобігання конфліктам, вирішення криз та відновлення країн після конфліктів у різних регіонах світу. Наша держава розглядає цю співпрацю як спосіб створення стабільного зовнішньополітичного середовища та зміцнення глобальної системи безпеки. Участь України у міжнародних миротворчих ініціативах під егідою ООН сприяє підвищенню її міжнародного впливу і дозволяє навчатися від країн з розвинутою військовою будівницею. Членство України в ООН є важливою частиною її зовнішньополітичної діяльності, яка допомагає нагромадити досвід у міжнародних відносинах та сприяє розвитку зовнішньополітичної стратегії України. Протягом свого членства в ООН Україна була обрана тричі як непостійний член Ради Безпеки (1948-1949, 1984-1985, 2000-2001 роки), шість разів була членом Економічної і Соціальної Ради (останній раз в 2010-2012 роках), і двічі стала членом Ради ООН з прав людини (2006-2008, 2008-2011 роки). Україна також була претендентом на обрання як непостійного члена Ради Безпеки ООН на 2016-2017 роки, членом РПЛ на 2018-2020 роки та членом Економічної і Соціальної Ради ООН на 2019-2021 роки.

На початку 2018 року, Організація Об'єднаних Націй висловила пропозицію щодо необхідності введення миротворчих сил для розв'язання ситуації на Донбасі. Зазначалося, що ці миротворчі повинні бути підібрані із числа європейських країн, які мають великий досвід проведення подібних операцій і користуються довірою Росії. Однак залишалися невирішеними питання міжнародного права, пов'язані з розгортанням миротворчої операції на

сході України, такі як: розподіл миротворчого контингенту, легітимізація операції та країни, які беруть участь у наданні миротворчого контингенту.

Для України співпраця з ООН у сфері забезпечення безпеки під час кризи фокусується на діях, які можуть сприяти вирішенню цієї кризи. Ключовим питанням є структура прийняття відповідних рішень, оскільки питання миру і безпеки віднесені до компетенції Ради Безпеки ООН, де Росія має право вето. У цих умовах перед Україною стоять два основних завдання, які визначатимуть співпрацю з ООН. По-перше, необхідно тиснути на Росію, щоб схилити її до більш конструктивної політики в ООН або зменшити її вплив на прийняття рішень. По-друге, слід розглянути можливість використання інших інструментів для вирішення проблем безпеки, окрім Ради Безпеки ООН.

У постбіполярний період, який настав після завершення «холодної війни» та розпаду Радянського Союзу, стосунки між Україною та Росією визначалися рядом особливостей:

1. Незалежність України: Розпад Радянського Союзу призвів до виникнення незалежної України в 1991 році. Ця незалежність відкрила новий етап в українсько-російських відносинах, оскільки обидві країни стали суверенними державами.

2. Економічні зв'язки: Україна і Росія зберегли глибокі економічні та торговельні зв'язки, включаючи обмін енергоносіями та іншими ресурсами. Однак ці економічні відносини часто були напруженими і супроводжувалися спорами щодо цін та постачання.

3. Питання кордонів та Криму: Однією з головних проблем в українсько-російських відносинах були питання кордонів, включаючи питання Криму та міста Севастополя. Росія визнала незалежність України, але не визнала її кордони, що створило підґрунтя для подальших конфліктів.

4. Культурні та гуманітарні зв'язки: Україна та Росія залишалися пов'язаними культурними та гуманітарними зв'язками, включаючи обмін мовами, літературою, мистецтвом та спортом. Проте ці зв'язки також стали об'єктом політизації та спроб впливу на громадську думку.

5. Політичні конфлікти: Українсько-російські відносини були спантеличені політичними конфліктами, зокрема стосовно спроби України наблизити себе до Європейського Союзу та НАТО. Ці спроби викликали негативну реакцію з боку Росії, що призвело до ескалації конфлікту.

У цьому постбіполярному періоді українсько-російські відносини визначалися великою мірою геополітичними, економічними та культурними чинниками. Спільно з цим, розміжність інтересів та історичні суперечки призвели до погіршення стосунків і, в кінцевому підсумку, до конфлікту, який вибухнув в 2014 році та призвів до анексії Криму та воєнного конфлікту на сході України.

світовий порядок та зовнішня геополітика великих держав є складними та постійно змінюються концепціями, стратегіями та впливом на міжнародну арену. Сучасний світовий порядок та геополітика великих держав включають такі ключові аспекти:

1. Мультиполярний світовий порядок: Замість біполярного поділу світу, який характеризувався суперництвом США та Радянського Союзу під час Холодної війни, сучасний світ відзначається наявністю кількох глобальних центрів влади, таких як США, Китай, Росія, Європейський союз та інші великі геополітичні актори. Це робить міжнародні відносини більш складними та залежними від більшої кількості гравців.

2. Спірні питання та конфлікти: Великі держави змагаються за вплив у різних регіонах світу. Конфлікти, такі як криза в Україні, сирійська громадянська війна та південнокитайське морське питання, відображають геополітичні інтереси великих держав та конфлікти між ними.

3. Торговельні та економічні відносини: Економічний вплив великих держав грає важливу роль у сучасній геополітиці. Великі держави борються за доступ до ринків, укладають торговельні угоди та створюють регіональні економічні блоки. Китай, зокрема, в останні роки зробив значний крок у розвитку свого впливу завдяки глобальному економічному зростанню.

4. Військова міць та стратегії: Великі держави розвивають військові потужності та стратегії для забезпечення своєї національної безпеки та захисту геополітичних інтересів. Це включає розвиток ядерних озброєнь, військову присутність за кордоном та участь у міжнародних миротворчих операціях.

5. Міжнародні організації та дипломатія: Великі держави грають важливу роль в міжнародних організаціях, таких як ООН, НАТО, ЄС, БРІКС та інші. Вони використовують дипломатію та міжнародні форуми для захисту своїх інтересів та розв'язання глобальних проблем.

6. Інформаційна війна та м'яка сила: Великі держави також ведуть змагання за вплив у сфері інформації та використовують м'яку силу для впливу на інші країни. Це включає в себе пропаганду, кібератаки, культурний обмін та гуманітарну допомогу.

Зовнішня геополітика великих держав є постійно змінюючоюся та складною областю, де інтереси, стратегії та конфлікти навколо влади та впливу на світову арену відображаються в різних аспектах міжнародних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Авдошин І. В., Величко М. В., Гончарук Я. М. Міжнародно-правові аспекти екологічної безпеки крізь призму російської військової агресії проти України. *Збірник наукових праць [Буковинського університету]. Економічні науки*. 2017. Вип. 13. С. 159-167.
2. Алексієвець М., Смільська І. Теоретико-методологічні основи вивчення співпраці України та ООН у миротворчій діяльності. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: : Історія, міжнародні відносини*. 2016. Вип. 18. С. 170-178.
3. Алмаші І. М. Загальна декларація прав людини ООН як джерело конституційного права України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2015. Вип. 32(1). С. 92-97.
4. Балацька О. Російсько-український військовий конфлікт: культурно-цивілізаційний і геополітичний виміри. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2018. Vol. 5, Iss. 2. С. 7-13.
5. Бевз Т.А. Європейський вибір України у фокусі російськомовних Інтернет-ресурсів колишніх радянських республік Середньої Азії. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2017. Вип. 2. С. 213-229.
6. Бершеда Є. Р. Діяльність України в ООН: основні пріоритети. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2000. Вип. 3. С. 5-8.
7. Бруз В. С. Українська дипломатія в ООН. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 1998. Вип. 1. С. 100-103.
8. Бороденко Г.О. Роль американських та російських засобів масової інформації в регіональних конфліктах: південна Осетія (2008-2013). *Європейські перспективи*. 2013. № 7. С. 186-193.
9. Бучин М. А., Забавська Х. Ю. Особливості впливу російсько-українського конфлікту на трансформацію сучасної міжнародної системи. *Вісник*

Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2015. № 4. С. 205-212.

10. Виступ Президента України Петра Порошенка на загальних дебатах 71-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН. *Україна дипломатична.* 2016. Вип. 17. С. 11-20.

11. Вовк Д. О. Війна і мир... і релігія: релігійна свобода під час російсько-українського конфлікту (за результатами міжнародної конференції). *Економічна теорія та право.* 2018. № 2. С. 173-176.

12. Войналович В. Геополітичні орієнтації громадян України як вияв цивілізаційної ідентичності українського суспільства. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.* 2016. Вип. 2. С. 60-76.

13. Волощук О. Т. Агресія Росії проти України: міжнародно-правові наслідки. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право.* 2017. № 3. С. 129-137.

14. Вонсович О.С. Національна безпека України в умовах сучасних геополітичних змін. *Науковий вісник Дипломатичної академії України.* 2017. Вип. 24(2). С. 18-24.

15. Ворончук С.В. Формування образу українця в електронних ЗМІ України, Росії, Польщі, Чехії та Франції. *Теле- та радіожурналістика.* 2019. Вип. 18. С. 256-262.

16. Всеукраїнський конкурс есе для молодих науковців на тему «Чи здатна Україна на власний геополітичний проект: місія України та національні інтереси в глобалізованому світі» [Електронний ресурс] // *Українознавство.* 2018. № 1. С. 235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2018_1_22.

17. Гай–Нижник П. П. Окупація та анексія Криму Російською Федерацією у 2014 р. як акт агресії проти України: перебіг вторгнення і свідчення міжнародного злочину. *Гілея: науковий вісник.* 2017. Вип. 118. С. 110-125.

18. Гіщинський В. «Український гордіїв вузол» сучасної геополітики. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: : Історія, міжнародні відносини.* 2017. Вип. 19. С. 173-181.

19. Головченко В. І. Українська РСР – держава-співзасновник ООН: погляд політолога-міжнародника. *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* 2011. Вип. 96(1). - С. 46-62.

20. Гусєв В. Україна в Раді Безпеки ООН: обрання за географічною ознакою та з огляду на міжнародний авторитет держави. *Віче.* 2016. № 3-4. С. 40-42.

21. Горкуша О., Филипович Л. Геополітичний україно-російський конфлікт: реакція українських церков. *Українське релігієзнавство.* 2016. № 79. С. 7-17.

22. Гоцур О. Репрезентація та роз'яснення концептів «Європа» та «Росія» на сторінках української преси. *Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика.* 2016. Вип. 41. С. 111-117.

23. Гакман С. М. Російсько-український конфлікт щодо територіальної приналежності Криму у контексті міжнародного права. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент.* 2014. Вип. 2. С. 158-171.

24. Горбачевська Т. І. Захист прав людини у збройному конфлікті між Україною та Росією: питання юрисдикції у світлі практики Європейського суду з прав людини. *Журнал східноєвропейського права.* 2019. № 62. С. 131-145.

25. Грищенко А. А. Міжнародні економічні санкції як фактор зупинення російської експансії щодо України. *Економіка України.* 2017. № 2. С. 74-85.

26. Грідіна І., Іванченко В. «Помаранчева революція» в Україні в засобах масової інформації США та Російської Федерації. *Історичні і політологічні дослідження.* 2014. № 1-2. С. 246-256.

27. Гутник В. Щодо доцільності використання терміну «гібридна війна» для кваліфікації збройної агресії Російської Федерації проти України (з позиції міжнародного права). *Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини.* 2019. Вип. 47. С. 172-181.

28. Дністрянський М. Зовнішня геополітика великих держав: порівняльний аналіз інтересів, векторів та конкретних результатів. *Вісник Львівського університету. Серія : Географічна*. 2013. Вип. 42. С. 112-120.

29. Заболотний О. А., Зельницький А. М., Оліферук В. М. Формування кадрового потенціалу Збройних Сил України в системі вищої військової освіти: теоретичні аспекти. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2018. № 2. С. 129-135.

30. Задорожній О. Агресія Російської Федерації проти України й основні принципи міжнародного права. *Юридичний вісник*. 2015. № 2. С. 233-241.

31. Задорожній О. В. Міжнародно-правовий принцип непорушності кордонів у Європі та агресія Російської Федерації проти України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. Т. 14. С. 42-69.

32. Задорожній О. В. Агресія Російської Федерації проти України і міжнародно-правовий принцип непорушності кордонів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 12(2). С. 172-176.

33. Задорожній О. В. Міжнародно-правовий аналіз співробітництва України та Російської Федерації в рамках Стратегічного партнерства за «Великим договором». *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 111(1). С. 171-180.

34. Задорожній О. В. Міжнародно-правовий принцип незастосування сили або погрози силою в контексті дій Російської Федерації проти України. *Правова держава*. 2014. № 18. С. 129-134.

35. Зайцев Д. В., Шевчук В. А. Деякі погляди та правові аспекти розвитку тактики за досвідом локальних війн і збройних конфліктів сучасності. *Форум права*. 2016. № 5. С. 41-47.

36. Закіров М. Б. Українські реалії у світлі політичних концепцій діячів російського зарубіжжя. *Вісник Національного університету «Юридична*

академія України імені Ярослава Мудрого». Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2014. № 4. С. 322-324.

37. Закіров М. Б. Зовнішньополітичний імператив євроінтеграції України у світлі політичної думки російського зарубіжжя. *Історико-політичні студії*. 2016. № 2. С. 69-76.

38. Зельманович І. І. Миротворча місія ООН на Донбасі: міф чи реальність *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2018. № 5. С. 187-194.

39. Іващенко А. М., Возняк С. М., Полякова О. В., Зайцев М. М. Аналіз можливих форм і способів проведення миротворчої операції ООН на Сході України. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2018. № 2. С. 32-38.

40. Ігнат'єва Т.В. Геополітичні тренди 2016 року: старі та нові тенденції глобального світу для України. *Політологічні студії*. 2016. Вип. 5. С. 135-146.

41. Карпчук Н. Консцієнтальна війна Російської Федерації в Україні й світі. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини*. 2019. № 8. С. 41-47.

42. Катаєв С.Л. Соціокультурні та цивілізаційні аспекти геополітичної кризи в Україні. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 76. С. 17-22.

43. Колінько О. П. Іронія як засіб моделювання світу в сучасній українській і російській новелі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2018. Вип. 32(1). С. 186-190.

44. Комарчук О. Маніпулятивні технології російських ЗМІ в рамках сучасної гібридної війни. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини*. 2016. № 2. С. 60-66.

45. Комарчук О. Інтернет як засіб деструктивного впливу на суспільство в рамках російсько-української гібридної війни. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини*. 2017. № 6. С. 54-59.

46. Коломієць О. Імперативи міжнародної безпеки в контексті російсько-українських відносин. *Evropský politický a právní diskurz*. 2014. Sv. 1, Vyd. 5. С. 27-42.

47. Кондратенко О. Ю. Перспективи зміни парадигми світового порядку у контексті російсько-української геополітичної кризи. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 120(1). С. 47-58.

48. Константинов В. Ю. Регіональна безпека та втручання великих держав: причини еволюції у постбіполярний період. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2011. Вип. 17. С. 133-137.

49. Король В.Г. Комунікаційно-контентні агресії кремля: характеристика, тенденції, організація спротиву. *Суспільно-політичні процеси*. 2016. Вип. 4. С. 128-146.

50. Косов О. Українська криза та її вплив на трансформацію міжнародної системи безпеки в оцінках експертної спільноти Російської Федерації. *Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини*. 2015. Вип. 36(3). С. 115-123.

51. Костенко В.О. Геополітичні фактори виникнення терористичних загроз та їх наслідки для України та світу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління*. 2018. Т. 29(68), № 1. С. 218-222.

52. Коцур В.В. Етнополітичні процеси в Україні 1990-х років: провісники гібридної війни і геополітичних змін. *Молодий вчений*. 2018. № 2(1). С. 324-329.

53. Красіонова О., Черниш М. Участь ООН у врегулюванні військового конфлікту на території України. *Часопис української історії*. 2016. Вип. 34. С. 143-147.

54. Краснодемська І. Російсько-українська війна в дискурсі західних мас-медіа (2014-2016 рр.). *Українознавство*. 2017. № 4. С. 67-93.

55. Круглий стіл на тему: «Актуальні аспекти діяльності ООН в Україні». *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 334.

56. Кульчицька О. В. Українська РСР в ООН у 1945–1991 р.: концептуальний підхід. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 135. С. 47-52.

57. Кульчицька О. В. Україна в ООН на шляху формування незалежності. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2016. Вип. 46. С. 268-271.

58. Кульчицька О. В. Непостійне членство України в Раді Безпеки ООН: минуле та сучасне. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 120. С. 122-125.

59. Лебедева Ю. Європейський вектор української геополітики. *Емінак*. 2016. № 2(1). С. 109-118.

60. Лебідь І. Г., Литвиненко Р. О. Український аспект відносин Росія – ЄС у сфері міжнародної безпеки (1992 – 2010 рр.). *Гуржіївські історичні читання*. 2012. Вип. 5. С. 310-312.

61. Леонов В. В., Наливайко А. Д., Поляєв А. І. Підходи щодо оцінки бойового потенціалу Збройних Сил в задачах програмно-цільового планування розвитку озброєння та військової техніки. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2015. № 2. С. 18-23.

62. Лимонова Е. М. Наслідки вторгнення росії на українську територію для світового продовольчого та енергетичного ринку. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2022. № 1. С. 47–54.

63. Любашенко В. І. Денонсація міжнародних договорів між Україною та Росією у світлі агресії Росії проти України. *Правова держава*. 2019. № 33. С. 162-167.

64. Мартинов А. Діяльність української дипломатії у Раді Безпеки ООН (2016–2017 рр.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2018. Вип. 27. С. 146-163.

65. Мартинюк С. Сучасні геополітичні виклики в українсько-російських взаємовідносинах. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2014. Вип. 1. С. 188-204.

66. Мар'янович М. Е. Національні індикатори досягнення цілей сталого розвитку та їх роль у порядку денному ООН до 2030 року. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5-6. С. 133-138.

67. Мельник О. Діяльність Ради Безпеки ООН із забезпечення миру на міжнародній арені: українське питання. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2017. Вип. 2. С. 47-63.

68. Микитчук Н. М. Взаємовплив українсько-казахстанських та російсько-казахстанських відносин в умовах трансформації міжнародної системи. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія*. 2015. № 4. С. 16-23.

69. Михасюк І. Глобалізована Європа й світ в неоголошеній українсько-російській війні. *Молодь і ринок*. 2014. № 9. С. 6-9.

70. Моцик О. Міжнародні санкції проти Російської Федерації як інструмент тиску та покарання за агресію проти України й інші міжнародні злочини. *Україна дипломатична*. 2020. Вип. 21. С. 744-754.

71. Муқан Н. В. Професійна підготовка бакалаврів за спеціальністю «Міжнародні відносини» в університетах Росії, США, України. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2013. № 1. С. 275-280.

72. Надолішній П. Драма сучасної Росії і її взаємозв'язок з процесом інституційних перетворень в Україні (світоглядний вимір «гібридної» війни Росії проти України). *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. Вип. 3. С. 9-18.

73. Незалежність України: здобутки, проблеми, перспективи (бібліографічний покажчик) / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника ; Наукова бібліотека, інформаційно-бібліографічний відділ ; уклад. О.М. Блинчук, О. Б. Каруцяк, Є. Ф. Ражик, О. В. Сичик; відповід. за вип. та ред. О. М. Блинчук ; наук. ред. О. Б. Гуцуляк. Івано-Франківськ, 2021. Вип. 2, ч. I : 2011–2021 рр. 206 с.

74. Неприцька Т.І. Висвітлення анексії Криму Російською Федерацією у західній пресі. *Нова парадигма*. 2014. Вип. 124. С. 141-150.

75. Носовський А. В. Ядерний тероризм Російської Федерації в Україні — виклик для світової безпеки (стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 23 березня 2022 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2022. № 5. С. 24-29.

76. Пахомов Ю. Україна та Росія в сучасному світі. *Україна дипломатична*. 2002. Вип. 2. С. 576-580.

77. Перевалова Л.В., Окладна М.Г. Україна у геополітичних проектах першої третини ХХ століття. *Вісник Національного технічного університету «ХПИ»*. Серія : *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2017. № 29. С. 20-26.

78. Перепелиця Г. Російська воєнна агресія проти України: міжнародний та внутрішньополітичний контекст. *Україна дипломатична*. 2014. Вип. 15. С. 370-385.

79. Петров В. В. Воєнно-політична доктрина Володимира Путіна як «прагматична» спроба відновлення великодержавної Росії: загрози й виклики для України та Західного світу. *Держава і право*. Серія : *Політичні науки*. 2016. Вип. 73. С. 194-208.

80. Питльована Л. Ю., Бураков Я. Ю. Україна, Росія і світова безпека у карикатурі Деріла Кейгла та інтернет-ресурсу Cagle Cartoons. *Військово-науковий вісник*. 2019. Вип. 31. С. 206-224.

81. Підпригора І. І. Проблемні питання інформаційно-пропагандистського забезпечення у світлі російсько-української війни. *Військово-науковий вісник*. 2018. Вип. 30. С. 217-237.

82. Плешко Е. А. Проблематика міжнародних договорів України та Російської Федерації в умовах міждержавного конфлікту. *Право України*. 2020. № 12. С. 11-21.

83. Попович К. В. Гібридна війна у світлі військово-політичного «співробітництва» України та Російської Федерації 1990-2014 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : *Історія*. 2018. Вип. 2. С. 40-46.

84. Пояркова Т. К. Військове протистояння України з Росією (2014-2015) у світлі різних типологій сучасних війн. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2015. № 3. С. 9-17.

85. Прийдун С. Історико-геополітичні передумови та основні етапи формування зовнішньополітичної діяльності України. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: : Історія, міжнародні відносини*. 2017. Вип. 19. С. 79-90.

86. Прилипа О. В. Україна в контексті миротворчих операцій ООН. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2003. Вип. 8. С. 181-192.

87. Проценко І. М. Перспективи зміни податкового законодавства України в умовах проведення операції ООН з підтримання миру на Донбасі. *Держава і право. Серія : Юридичні науки*. 2018. Вип. 81. С. 297-308.

88. Рева С. В. Просування кандидатури України до складу непостійних членів Ради Безпеки ООН. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2000. Вип. 3. С. 9-12.

89. Ржевська Н. Модель стратегічного партнерства Україна – США в умовах геополітичних трансформацій. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини*. 2016. № 2. С. 37-43.

90. Різак В. Великий договір України з Росією як джерело міжнародного права. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2014. Вип. 1. С. 178-187.

91. Савчук К. О. Міжнародно-правова кваліфікація агресії Російської Федерації в Криму та на сході України. *Судова апеляція*. 2018. № 4. С. 134-148.

92. Савчук К. О., Мельничук О. І. Перспективи захисту інтересів України в Міжнародному суді ООН у зв'язку з агресією з боку Російської Федерації. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 281-285.

93. Світланова В. Росія без оголошення війни увела свої війська на територію України. *Віче*. 2014. № 5. С. 2-3.

94. Світленко С. Яків Миколайович Бекман: між російською демократією та українським народолобством. *Київські історичні студії*. 2021. № 1. С. 87-97.

95. Седляр Ю.О., Кравченко Н.В. Стратегічне партнерство між Україною і США у сучасних геополітичних реаліях. *Молодий вчений*. 2018. № 4(1). С. 51-55.

96. Семененко І. М. Діяльність ООН задля сталого розвитку Луганської області. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 9. С. 4-6.

97. Семчинський К. В. Реформування Ради Безпеки ООН: виклики і перспективи для України на сучасному етапі. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 117. С. 282-286.

98. Семчинський К. В. Підвищення ефективності функціонування Ради Безпеки ООН в контексті російської агресії проти України. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 118. С. 315-319.

99. Сенченко О. «М'яка сила» книги у гібридній війні Росії проти України. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 4. С. 30-38.

100. Середницький Я. Павло Шандрук. Перша світова і три Російсько-Українські війни. *Мандрівець*. 2014. № 5. С. 4-8.

101. Скороход Ю. С. Участь України в миротворчій діяльності ООН на півдні Лівану. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2001. Вип. 5. С. 177-185.

102. Смільська І. Співпраця України та ООН у миротворчій діяльності (1992–2014): історіографія проблеми. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: : Історія, міжнародні відносини*. 2017. Вип. 20. С. 296-304.

103. Смільська І. Співпраця України та ООН у миротворчій діяльності (1992 – 2014 рр.). *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.. Серія: : Історія, міжнародні відносини*. 2017. Вип. 19. С. 150-156.

104. Смільська І. Миротворчість як один із головних напрямків співпраці України та ООН. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць: Історія, міжнародні відносини*. 2016. №. 17. С. 66-72.

105. Смолій В. А., Ясь О. В. Сучасна російсько-українська війна у світлі пост колоніалізму. *Вісник Національної академії наук України*. 2022. № 6. С. 3-16.

106. Собко В. О. Еволюція позиції України в ООН з палестинського питання. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2004. Вип. 10(1). С. 413-428.

107. Солошенко В. В. Колективна пам'ять про Першу світову війну – складова перетворень у країнах Східної Європи (на прикладі України та Росії). *Проблеми всесвітньої історії*. 2019. № 2. С. 121-132.

108. Сонько С.П. Непростий геополітичний поступ України: головні тенденції і надії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Географічні науки*. 2017. Вип. 6. С. 101-106.

109. Суходоля О.М. Геополітичні та економічні пріоритети енергетичної безпеки України. *Стратегічна панорама*. 2017. № 1. С. 42-52.

110. Тарасенко С.О. Формування комунікативної культури глядачів (на прикладі російського каналу «Дождь»). *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Філологічна*. 2013. Вип. 33. С. 219-220.

111. Ткач М. Аналіз воєнно-економічних потенціалів деяких країн світу. *Social development & Security*. 2019. Vol. 9, Iss. 3. С. 106–118.

112. Трофимович В. Російська агресія проти України як загроза світовій системі безпеки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : *Історичні науки*. 2017. Вип. 26. С. 135-142.

113. Фігурний Ю. Україна VS Росія – цивілізаційне та військово-політичне протистояння (Рецензія на книгу Залізняка Л. Л. «Україна між Сходом і Заходом. Про витоки і суть російсько-української війни 2014 р.». К.: Шлях, 2014. 168 с.). *Українознавство*. 2015. № 3. С. 249-253.

114. Цирфа Ю. Політичний феномен «світ - Україна - Росія». Стратегічні пріоритети сторін. *Віче*. 2014. № 11. С. 12-14.

115. Ціватий В.Г. Еволюція модернів і геополітичних трансформацій: інститути та дипломатичний інструментарій у зовнішній політиці України (інституціональний дискурс). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(1). С. 4-7.

116. Чвалюк А. М. Міжнародно-правова кваліфікація посягань Російської Федерації на територіальну цілісність України (1991 – 2013 роки). *Право України*. 2020. № 11. С. 26-39.

117. Чекаленко Л. Д. Україна в ООН: відстоювання Незалежності. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2015. Вип. 22(1). С. 30-36.

118. Чекаленко Л. Про просування кандидатури України на місце непостійного члена Ради Безпеки ООН. *Віче*. 2015. № 19-20. С. 19.

119. Чирков О. А. Тенденції сучасного етноструктурного розвитку Українського суспільства у світлі новітньої агресії Російської федерації проти України. *Наукові записки з української історії*. 2017. Вип. 42. С. 59-65.

120. Шевчук Л.В. Європейська ідентичність України: геополітичний, історичний та ідеологічний аспекти. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 126. С. 82-84.

121. Шкробанець О.І. Проблема геополітичного вибору України в контексті сучасних міжнародних відносин. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління*. 2017. № 2. С. 34-41.

122. Шморгун О. Українсько-російська комбінація на світовій геополітичній шахівниці. *Віче*. 2016. № 7-8. С. 53-56.

123. Щедрова Г.П. Україна у сучасних течіях геополітичних концепцій. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 132. С. 331-337.

124. Юрійчук Є., Опінко С. Діяльність зовнішньополітичних органів влади України в ООН і міжнародних судах щодо протидії російській гібридній агресії. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2021. Т. 43. С. 117-135.

125. Ярошенко В.М., Соловійова Л.В. Вплив геополітичного фактора на формування інституту громадянськості в Україні. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Політологія*. 2015. Т. 260, Вип. 248. С. 57-61.

Електронні ресурси:

126. Десять стран – самый большой золотой запас в мире. URL:
http://goldomania.ru/menu_002_010.html.

127. Особливості постбіполярної системи МВ. URL:
<http://kimo.univ.kiev.ua/MVZP/92.htm>.

128. Чисельність збройних сил. SIPRI Fact Sheet. SIPRI (29.04.2019). URL:
<https://www.sipri.org>.

